

Lagrådsremiss

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 13 februari 2025

Jakob Forssmed

Sarah Cagnell
(Socialdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att det införs en lag om ett statligt stöd i form av fritidskort för barns fritidsaktiviteter. Fritidskortet syftar till att främja barns förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. E-hälsomyndigheten föreslås pröva frågor om fritidskort.

Därutöver föreslås att det införs en ny lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort.

I lagrådsremissen föreslås en ändring i lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet som innebär att E-hälsomyndigheten ska omfattas av lagens tillämpningsområde.

Det lämnas även förslag om en ändring i socialtjänstlagen som innebär att stödet i form av fritidskort inte får påverka beräkningen av försörjningsstöd.

Lagrådsremissen innehåller även vissa bedömningar som rör fritidskort, bl.a. att det straffrättsliga skyddet för fritidskortet bör stärkas.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 september 2025.

Innehållsförteckning

1	Beslut	6
2	Lagtext	7
2.1	Förslag till lag om fritidskort.....	7
2.2	Förslag till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort	9
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet.....	11
2.4	Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000)	13
3	Ärendet och dess beredning	14
4	Bakgrund.....	14
5	Det ska införas en lag om ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter.....	15
5.1	Fritidskort ska kunna lämnas till en av barnets vårdnadshavare.....	20
5.2	Fritidskortet ska kunna användas för betalning av fritidsaktiviteter för barn	30
5.2.1	Vårdnadshavare bör lämna samtycke till att uppgift om särskilt fritidskort lämnas till utförare.....	33
5.3	Fritidskortet ska inte påverka beräkningen av försörjningsstöd.....	35
5.4	Fritidskortet är skattefritt.....	37
5.5	Fritidskortet i förhållande till socialförsäkringsförmåner	37
5.6	Fritidskortet i förhållande till frågor om utmätning.....	39
6	Prövning av frågor om fritidskort	40
6.1	E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort.....	40
6.2	E-hälsomyndigheten ska besluta om återbetalning och återkrav	42
6.3	Överklagande av beslut	47
7	Uppgifts- och underrättelseskyldighet	48
7.1	E-hälsomyndighetens behov av uppgifter från andra aktörer och myndigheter.....	49
7.1.1	Ändring i lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet	50
7.1.2	En uppgiftsskyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer.....	52

7.2	Uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund, Svenskt Friluftsliv och registrerade utförare.....	55
7.3	Fler uppgifts- och underrättelseskyldigheter behövs för E-hälsomyndighetens och Försäkringskassans handläggning	58
8	Kontrollåtgärder och straffrättsligt skydd	58
9	Frågor om personuppgiftsbehandling med anledning av fritidskortet.....	67
9.1	Behandling av personuppgifter regleras i EU:s dataskyddsförordning	67
9.2	E-hälsomyndighetens behöver behandla personuppgifter för att kunna hantera ärenden om fritidskort.....	71
9.3	Det kommer att finnas en rättslig grund för behandlingen av personuppgifter.....	71
9.4	E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort ska regleras i lag	73
9.5	Lagens tillämpningsområde.....	77
9.6	Förhållandet till annan dataskyddsreglering	78
9.7	Rätten att göra invändningar ska inte gälla.....	79
9.8	E-hälsomyndigheten ska vara personuppgiftsansvarig.....	81
9.9	Ändamålsbestämmelser	81
9.9.1	De primära ändamålen för myndighetens personuppgiftsbehandling.....	81
9.9.2	Behandling av personuppgifter för att tillhandahålla information till andra	83
9.10	Finalitetsprincipen	84
9.11	Behandling av känsliga personuppgifter	85
9.12	Särskilda skydds- och säkerhetsåtgärder	88
9.12.1	Vissa sökbegränsningar ska gälla	88
9.12.2	Tillgången till personuppgifter inom myndigheten ska begränsas och kontrolleras	89
9.12.3	Elektroniskt utlämnande av uppgifter.....	91
9.13	Tidsgräns för behandling av personuppgifter	93
9.14	Personuppgiftsbehandling med anledning av utlämnande av uppgifter	96
9.14.1	Personuppgiftsbehandling hos utlämnande aktörer och myndigheter.....	96
9.14.2	Personuppgiftsbehandling hos mottagande myndigheter.....	98
10	Samlad integritets- och proportionalitetsanalys	99
11	Ikraftträdandebestämmelser	105
12	Konsekvenser.....	106
12.1	Inledning.....	106
12.2	Alternativa lösningar	106

	12.2.1	Fritidskort i ett antal utvalda kommuner	107
	12.2.2	Ökat stöd via befintliga former för statsbidragsfinansiering	107
	12.2.3	Generellt bidrag till barnhushåll	108
	12.2.4	Enbart ett behovsprövat fritidskort införs.....	108
	12.2.5	Statligt stöd till kommuner för riktade insatser mot särskilda grupper	109
	12.2.6	Samlad bedömning avseende utformningen av reformen.....	110
12.3		Konsekvenser för enskilda	110
	12.3.1	Konsekvenser för barn och unga	110
	12.3.2	Konsekvenser för vårdnadshavare till barn och unga i målgruppen	113
12.4		Konsekvenser för staten	114
	12.4.1	Kostnader för staten.....	114
	12.4.2	Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna	115
12.5		Konsekvenser för kommuner och regioner	116
	12.5.1	Konsekvenser för kommuner	116
	12.5.2	Konsekvenser för regioner	117
	12.5.3	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen	118
12.6		Konsekvenser för utförare som anordnar fritidsaktiviteter för barn och unga	118
	12.6.1	Bedömning av administrativa kostnader för utförare som omfattas av fritidskortet.....	119
	12.6.2	Utvecklingen av avgifter för fritidsaktiviteter	120
	12.6.3	Kostnader för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv....	120
12.7		Konsekvenser för näringslivet.....	120
12.8		Konsekvenser för jämställdheten	121
12.9		Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet	123
12.10		Konsekvenser för möjligheterna att nå det integrationspolitiska målet	124
12.11		Förenlighet med EU-rätten	125
13		Författningskommentar.....	126
	13.1	Förslaget till lag om fritidskort.....	126
	13.2	Förslaget till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort.....	131
	13.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.....	137
	13.4	Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000)	138
Bilaga 1		Sammanfattning av departementspromemorian Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och	

	meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16).....	139
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	140
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	147

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om fritidskort,
2. lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort,
3. lag om ändring i lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet,
4. lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om fritidskort

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ett statligt stöd för vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter (fritidskort).

Syftet med fritidskort är att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Förutsättningar för stöd i form av fritidskort

2 § Stöd i form av fritidskort kan lämnas till en av barnets vårdnadshavare, som är bosatt i Sverige och som barnet är bosatt hos, för betalning av vissa avgifter för barnets fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Stödet betalas ut till utföraren.

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om

1. vilka barn som ska omfattas av stödet,
2. stödets storlek,
3. förutsättningar för att använda fritidskort för betalning,
4. register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och förutsättningar för registrering i registret, och
5. övriga förutsättningar för stöd i form av fritidskort.

4 § E-hälsomyndigheten prövar frågor om fritidskort.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om prövningen av frågor om fritidskort.

Återbetalning och återkrav

5 § En vårdnadshavare som har fått stöd i form av fritidskort är återbetalningsskyldig om han eller hon har orsakat att stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp genom att lämna oriktiga uppgifter.

Detsamma gäller om stödet i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och vårdnadshavaren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om en vårdnadshavares återbetalningsskyldighet enligt denna lag.

6 § En utförare som det har betalats ut stöd till i form av fritidskort, är återbetalningsskyldig om stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

7 § Om det finns återbetalningsskyldighet enligt 5 eller 6 § ska E-hälsomyndigheten besluta att kräva tillbaka utbetalt stöd.

8 § Om det finns särskilda skäl får E-hälsomyndigheten helt eller delvis sätta ned krav på återbetalning.

Rätt att meddela föreskrifter

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för att granska utbetalningar av stöd i form av fritidskort.

Med kreditinstitut avses i lagen kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Med betaltjänstleverantörer avses i lagen betaltjänstleverantörer enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:751) om betaltjänster.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn.

Överklagande

11 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.2 Förslag till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden enligt lagen (2025:000) om fritidskort och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register.

Förhållandet till annan dataskyddsreglering

2 § Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Begränsning av rätten att göra invändningar

3 § Artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning om rätten att göra invändningar gäller inte vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Personuppgiftsansvar

4 § E-hälsomyndigheten är personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Ändamål med behandling av personuppgifter

5 § E-hälsomyndigheten får behandla personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort om det är nödvändigt för att

1. handlägga ärenden, eller
2. vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

6 § Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 5 § får behandlas av E-hälsomyndigheten även för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning.

7 § Personuppgifter som behandlas enligt 5 eller 6 § får behandlas även för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål som uppgifterna samlades in för.

Känsliga personuppgifter

8 § Personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som avses i 5 och 6 §§.

9 § Sökningar får inte utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

Tillgång till personuppgifter

10 § Tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter enligt denna lag.

Tillgången till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

Tidsgräns för att behandla personuppgifter

11 § Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock som längst fem år efter utgången av det kalenderår då stöd i form av fritidskort senast lämnades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Första stycket hindrar inte att en behörig myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet, ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, en kommun eller en arbetslöshetskassa ska lämna en uppgift som den förfogar över till en annan av dessa aktörer om uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, *E-hälsomyndigheten*, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, en kommun eller en arbetslöshetskassa ska lämna en uppgift som den förfogar över till en annan av dessa aktörer om uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

En uppgift som omfattas av sekretess ska dock inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Första stycket gäller inte i fråga om uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15–20 kap., 24 kap. 2 a och 8 §§, 25 kap. 1–8 §§, 26 kap. 1–6 §§, 29 kap. 1 och 2 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2 och 12 §§, 33 kap. 2 och 4 a §§, 36 kap. 3 §, 40 kap. 2 och 5 §§ samt 41–43 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

3 §

Skyldigheten att lämna en uppgift enligt 2 § gäller utbetalningar från välfärdssystemen av sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Centrala

Skyldigheten att lämna en uppgift enligt 2 § gäller utbetalningar från välfärdssystemen av sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Centrala

studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån) och sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån) och sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, *E-hälsomyndigheten*, Försäkringskassan eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

I 2 § avses med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen sådana ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

2.4 Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000)

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (2025:000) ska införas en ny paragraf, 12 kap. 7 a §, av följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2024/25:89 *Föreslagen lydelse*

12 kap.

7 a §

Beslut om användning av fritidskort för betalning får inte påverka beräkningen av försörjningsstöd enligt 7 § tredje stycket andra meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2025.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen gav den 5 april 2023 flera myndigheter, däribland E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan, i uppdrag att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga (S2023/01303). Den 11 januari 2024 fick Försäkringskassan i uppdrag att upprätta och förbereda förvaltning av ett utförrregister för fritidskort för barn och unga (S2024/00033). En arbetsgrupp inom Socialdepartementet tog därefter fram departementspromemorian Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16). I promemorian föreslås att det bl.a. ska införas ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter i form av ett s.k. fritidskort. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*. Departementspromemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga på regeringens webbplats (www.regeringen.se) och i Socialdepartementet (S2024/01352).

I denna lagrådsremiss behandlas departementspromemorians lagförslag.

4 Bakgrund

Barn och ungas möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra behöver stärkas. Regeringen har därför aviserat en permanent satsning på ett fritidskort för barn och unga i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.5). Ett av skälen som regeringen anger är att en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra är viktigt för att bl.a. motverka psykisk ohälsa och ensamhet bland barn och unga, samt att öka barns rörelse, stärka konditionen och motverka stillasittande. Det är viktigt för barn och unga och lägger grunden för en jämlik hälsa längre fram i livet.

Barn och unga har under uppväxten rätt till trygghet och utveckling. Barn och unga har även rätt till lek, vila och fritid enligt artikel 31 barnkonventionen. Goda livsvillkor under uppväxten bidrar positivt till både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Det är därför viktigt att på nationell nivå bidra till att skapa gynnsamma förutsättningar för och möjligheter till god hälsa och utveckling hos barn och unga tidigt i livet. Det kan handla om fritidsaktiviteter som innebär alltifrån fysisk aktivitet till gemenskaper och sociala nätverk eller kreativitet och kulturellt skapande. Att på nationell nivå verka för gynnsamma förutsättningar för barn och unga bidrar till att uppnå folkhälsopolitikens övergripande nationella mål att skapa samhällsliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406). Det överensstämmer även väl med regeringens mål för ungdomspolitiken och de nationella kulturpolitiska målen, Det ungdomspolitiska målet understryker att alla ungdomar mellan 13 och 25 år ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr.

2013/14:345). De nationella kulturpolitiska målen anger att allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor ska främjas och att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas (prop. 2009/10:3). Det ligger också väl i linje med det av riksdagen beslutade målet för friluftslivspolitiken om att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

5 Det ska införas en lag om ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter

Regeringens förslag: Det ska införas en lag om ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter (fritidskort).

Syftet med fritidskort ska vara att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Det ska i lagen tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om stödets storlek och övriga förutsättningar för stöd i form av fritidskort.

Regeringens bedömning: Vissa grundläggande bestämmelser om fritidskort bör regleras i lag. De närmare bestämmelserna om fritidskortets utformning bör regleras i förordning.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens. Promemorians förslag till lagtext har en delvis annan redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser lämnar inga synpunkter eller väljer att inte yttra sig om förslaget att införa ett fritidskort för barn och unga. Bland annat har *Bolagsverket*, *Finansinspektionen*, *Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Kammarrätten i Göteborg*, *Konkurrensverket* och *Polismyndigheten* inga synpunkter på förslaget. *Riksdagens ombudsmän (JO)* väljer att inte yttra sig över förslaget.

En majoritet av remissinstanserna är positiva till syftet med fritidskortet, men framför synpunkter på vissa delar av förslagen, såsom *Alvesta kommun*, *Barnombudsmannen*, *Bara Vanlig*, *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Dans för hälsa*, *E-hälsomyndigheten*, *En Frisk Generation*, *Falu kommun*, *Folkhälsomyndigheten*, *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte)*, *Fritidsbanken Sverige*, *Frisk & Fri – Riksföreningen mot ätstörningar*, *Stiftelsen Fryshuset*, *Gävle kommun*, *Halmstads kommun*, *Hej främling*, *Ideell kulturallians*, *Kalmar kommun*, *Karlstad kommun*, *Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer (LSU)*, *Länsstyrelsen i Blekinge län*, *Länsstyrelsen i Kronobergs län*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län*,

Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Majblommans Riksförbund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF), Nybro kommun, Parasport Sverige, Region Dalarna, Region Norrbotten, Region Skåne, Right By Me, Riksförbundet Sveriges 4H, Rädda Barnen, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Statens kulturråd, Stockholms kommun, Svenska Diabetesföreningen, Svenskt friluftsliv, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges Kulturskoleråd, Sveriges Riksidrottsförbund (RF), Sverok, Ung Teaterscen, Uppsala kommun och Västerås kommun. Brå instämmer i förslaget att stödet endast ska kunna användas till avgifter för fritidsaktiviteter, för att minimera risken att det används till konkurrerande kostnader som familjen har.

Remissinstanser som bl.a. SKR, MUCF och *Norrköpings kommun*, menar att förslaget om hur fritidskortet ska tillhandahållas riskerar att bli komplicerat och att stödet därmed blir otillgängligt.

Några remissinstanser, bl.a. *Förbundet Vi Unga*, *Hudiksvalls kommun*, *Region Värmland*, *Riksförbundet Sveriges 4H*, *Sundsvalls kommun* och *Hudiksvalls kommun* ställer sig kritiska till förslaget om att införa ett fritidskort, bl.a. utifrån administrationskostnader, ändamålsenlighet och ett omfattande statligt åtagande.

Av liknande skäl avstyrker *Jönköpings kommun*, *Statskontoret*, *Sveriges Ungdomsråd* och *Umeå kommun* förslaget om att införa ett fritidskort. *Musikarrangörer i Samverkan (MAIS)*, *Kontakt nätet – Riksorganisationen för ideella kulturföreningar* och *SUB – Riksförbundet För Subkultur* avstyrker förslaget bl.a. mot bakgrund av att det exkluderar flera utförare av fritidsaktiviteter inom framför allt kulturområdet. Även *Ax – Kulturorganisationer i samverkan*, *Ungdomens nykterhetsförbund (UNF)* och *Junis* avstyrker förslaget om att införa ett fritidskort, bl.a. utifrån att fritidskortet riskerar att leda till negativa konsekvenser för det idéburna civilsamhället.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Fritidsaktiviteter bidrar positivt till barns och ungas hälsa samt en meningsfull fritid

Det finns oroande trender gällande barns och ungas psykiska och fysiska hälsa. Till exempel tillbringar omkring en tredjedel av både pojkar och flickor mycket tid eller nästan all sin fritid sittande. Det är även vanligt att barn och unga uppger självrapporterade hälsobesvär, t.ex. nedstämdhet och sömnsvårigheter. En meningsfull fritid för barn och unga har en positiv inverkan på barns och ungas hälsa. Om barnet eller den unge är nöjd med sin fritid medför det en lägre risk att få symptom på psykisk ohälsa. Det har visat sig att t.ex. rörelse, gemenskap och kulturella aktiviteter har kunnat bidra till utvecklad kreativitet och personlig utveckling hos barn och unga samt potentiellt förbättra förmågor som bl.a. empati, resiliens och samarbete. Att främja en aktiv fritid är även viktigt mot bakgrund av den ökade användningen av digitala medier, vilket tränger undan bl.a. sömn och fysisk aktivitet.

Barn och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter har under de senaste åren kommit att påverkas av flera omvärldsfaktorer. Ett tydligt exempel då barn och ungas fritidsaktiviteter påverkades negativt var under covid-19-pandemin. Det framgår av resultaten från den enkät som Folkhälsomyndigheten genomförde bland 899 skolbarn i Sverige under november och december 2020. Av resultaten framgår att drygt hälften av skolbarnen i åldrarna 11, 13 och 15 år uppgav att deras fritidsaktiviteter hade påverkats ganska mycket eller mycket av pandemin (Så har skolbarns vardagsliv påverkats under covid-19-pandemin, Folkhälsomyndigheten, 2021, artikelnummer 21119).

Även det ekonomiska läget som Sverige befunnit sig i med hög inflation har påverkat hushållens möjligheter att betala för sina barns fritidsaktiviteter. Det konstaterar bl.a. MUCF i rapporten En fördjupad bild av ungas fritid (Ung idag 2023:2). MUCF menar att det finns en risk för att många barn och unga får sämre tillgång till fritidsaktiviteter även fortsättningsvis till följd av ett förväntat svårare ekonomiskt läge under de kommande åren. Rädda Barnens rapport Barnfamiljers ekonomiska svårigheter 2024 visar att föräldrarnas ekonomi i hög grad påverkar barnens möjlighet till en meningsfull fritid. Varannan ensamstående förälder och en av tre sammanboende med lägre inkomst uppger att man har haft svårigheter att betala för barnens fritidsaktiviteter.

Ett statligt stöd ska införas för att främja att barn deltar i fritidsaktiviteter

I promemorian görs bedömningen att det finns ett behov av att främja barns möjligheter till att delta i fritidsaktiviteter. Barn och unga bör kunna erbjudas en bredd av olika typer av fritidsaktiviteter utifrån deras olika förutsättningar, behov och önskemål. Det föreslås därför att det ska införas ett statligt stöd för att främja barns förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Flera remissinstanser, däribland *Dans för hälsa*, *E-hälsomyndigheten*, *Folkhälsomyndigheten*, *Länsstyrelsen i Jämtlands län*, *Parasport Sverige*, *SKR*, *Sverok*, *MFD* och *Uppsala kommun*, ställer sig positiva till detta syfte.

Regeringen kan konstatera att det finns behov av att främja barns och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter. En meningsfull fritid bidrar till goda livsvillkor under uppväxten, vilket bidrar positivt till både den psykiska och fysiska hälsan för barnet här och nu samt under hela livet. Regeringen anser att barns möjlighet till att delta i meningsfulla fritidsaktiviteter inte bör avgöras av hushållets ekonomiska förutsättningar. Det kan dock konstateras att ett hinder för deltagande är kostnaderna för aktiviteterna. För hushåll med en mer ansträngd ekonomi kan det i praktiken innebära att prioriteringar behöver göras mellan exempelvis inköp av livsmedel och ett barns fritidsaktivitet. Det kan också vara så att barn och unga upplever att de behöver avstå från fritidsaktiviteter för att minska belastningen på hushållets ekonomi. För dessa hushåll kan ett stöd vara en förutsättning för deltagande i en fritidsaktivitet. För de hushåll där ekonomin inte är ansträngd kan ett öronmärkt ekonomiskt stöd bidra positivt genom att skapa incitament för barn att delta i fritidsaktiviteter.

Barn och unga som inte deltar eller som önskar att delta i fler fritidsaktiviteter får utökade möjligheter att göra det genom ett ekonomiskt stöd.

Mot den bakgrunden föreslår regeringen att ett statligt stöd ska införas för att främja barns deltagande i fritidsaktiviteter. Det bedöms bidra till bl.a. att öka barns rörelse, välbefinnande, kreativitet, en stärkt psykisk hälsa och en känsla av sammanhang. Syftet med stödet ska vara att främja barns förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Det statliga stödet ska införas i form av ett fritidskort

I promemorian föreslås det att stödet ska införas i form av ett fritidskort som endast ska kunna användas för barns fritidsaktiviteter inom de fyra områdena idrott, kultur, friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer. Av promemorian följer att fritidskortet ska tillhandahållas på ett enkelt och användarvänligt sätt för den enskilda personen.

Alvesta kommun ser positivt på att stödet är öronmärkt genom ett fritidskort i stället för att vara ett generellt bidrag. *Brå* instämmer i förslaget att stödet endast ska kunna användas till avgifter för fritidsaktiviteter, för att minimera risken att det används till andra utgifter som familjen har. Några remissinstanser avstyrker dock förslaget eller ställer sig kritiska till att införa ett statligt stöd i form av fritidskort. *Statskontoret* och *Regelrådet* menar att reformen inte har föregåtts av en tillräckligt gedigen analys av bl.a. alternativa lösningar för utformningen. *Barnombudsmannen* och *Länsstyrelsen i Östergötlands län* är positiva till förslaget men vill särskilt framhålla behovet av en mer ingående barnkonsekvensanalys eftersom fritidskortet så tydligt har barn som målgrupp. Flera remissinstanser, bl.a. *Karlstad kommun*, och *Ung Teaterscen*, som är positiva till att införa ett fritidskort, framför samtidigt att det är en kostsam och administrativt tung reform.

Därutöver framför vissa remissinstanser att ökade generella statsbidrag till verksamheter som tillhandahåller fritidsaktiviteter för barn och unga skulle vara ett mer kostnadseffektivt och ändamålsenligt sätt för fritidsaktiviteter att bli tillgängliga för fler. Däribland *Förbundet Vi Unga*, *Riksförbundet Sveriges 4H*, *Region Värmland*, *UNF* och *Junis*. Även *Statskontoret* framför att en alternativ lösning för att uppnå den önskade effekten kan vara att stärka de organisationer och kommuner som tillhandahåller fritidsaktiviteter genom ökade statsbidrag.

Vidare följer det av några remissvar, bl.a. från *SKR*, *MUCF* och *Norrköpings kommun*, att förslaget om hur fritidskortet ska tillhandahållas riskerar att bli komplicerat och att stödet därmed blir otillgängligt.

Flera tidigare studier visar att ekonomi är ett vanligt hinder för barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter (se t.ex. rapporterna *Fritidens betydelse för ungas psykiska hälsa – rättigheter, möjligheter och hinder*, Forte, 2023; *Barnfamiljers ekonomiska svårigheter 2024*, Rädda Barnen, 2024). Av *Folkhälsomyndighetens rapport Ungas röster om fysisk aktivitet – möjligheter, hinder och önskemål (2024)* framkommer att ungdomar 13–18 år har en stor medvetenhet om att ekonomi kan utgöra ett hinder för unga att delta i organiserade fritidsaktiviteter. Vidare framgår av *Barnens rätt i samhällets (BRIS) rapport Osäkra tider – barnets rättigheter i en föränderlig värld (2023)* att barn beskriver att de märker att

deras föräldrar är stressade över pengar och att de har haft funderingar kring om de borde sluta med fritidsaktiviteter för att underlätta för familjen.

För att säkerställa att ett statligt stöd främjar barns och ungas fritidsaktiviteter anser regeringen, vilket överensstämmer med promemorians bedömning, att stödet endast bör kunna användas för barns fritidsaktiviteter. Det innebär att stödet inte ska kunna användas till andra konkurrerande kostnader inom hushållet. Stödet blir på så sätt mer träffsäkert än ett generellt bidrag till hushållen. En sådan utformning kan således undanröja delar av de ekonomiska barriärer som finns för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter.

Regeringen vill även framhålla att staten redan i dag bidrar till verksamheter för barn och unga genom olika statsbidrag. Exempelvis fick MUCF i uppdrag att under 2025 fördela 173 miljoner kronor i organisationsbidrag till de bidragsberättigade barn- och ungdomsorganisationerna (S2024/02154). Statens kulturråd (Kulturrådet) fördelar under 2025 ca 100 miljoner kronor till kommuner som bedriver kulturskolor (Ku2024/00623). Vidare stöder regeringen Sveriges Riksidrottsförbund med drygt 2 miljarder kronor årligen (se regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende anslag 13:1 Stöd till idrotten), varav en stor andel går till barn- och ungdomsverksamhet. I likhet med Alvesta kommun och Brå anser regeringen att ett riktat stöd, som föreslås för fritidskortet, skapar bättre förutsättningar att främja barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter än vad ett generellt bidrag skulle göra.

För att stödet ska nå barn och unga anser regeringen att det är av yttersta vikt att det tillhandahålls på ett enkelt och användarvänligt sätt. Regeringen har därför lagt särskild vikt vid att förfarandet för att få ta del av stödet inte skapar onödiga hinder för den enskilda personen (se bl.a. avsnitt 6.1 och 12.3.2).

Regeringen föreslår att det statliga stödet ska införas i form av ett fritidskort för barns fritidsaktiviteter. Regeringen delar vidare promemorians bedömning att barn och unga bör kunna erbjudas en bredd av olika fritidsaktiviteter utifrån deras olika förutsättningar, behov och önskemål inom de fyra områdena idrott, kultur, friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer. Konsekvenser av förslaget, däribland konsekvenser avseende barn, samt ett resonemang om alternativa lösningar och administrativa kostnader, finns i avsnitt 12.

Bestämmelser om fritidskortet bör regleras i både lag och förordning

De flesta bestämmelser som behövs för att införa ett fritidskort ryms inom regeringens restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen. Enligt 8 kap. 8 § regeringsformen har riksdagen emellertid möjlighet att lagstifta även inom ramen för området för regeringens restkompetens.

Regeringen anser att det är lämpligt att bestämmelser som anger de grundläggande förutsättningarna för att få stöd i form av fritidskort framgår av lag (se avsnitt 5.1 och 5.2). Även bestämmelser om återbetalning och återkrav bör lämpligen framgå av lag (se avsnitt 6.2). Eftersom beslut om återkrav och återbetalning kommer fattas enligt lagen bör även bestämmelser om överklagande framgå av lag (se avsnitt 6.3).

Bestämmelser om kreditinstituts och betaltjänstleverantörers skyldighet att lämna uppgifter omfattas av riksdagens normgivningskompetens enligt 8 kap. 2 § regeringsformen (se avsnitt 7.1.2). Genom att införa ett bemyndigande i lag kan dock sådana skyldigheter regleras i förordning (se 8 kap. 3 § regeringsformen). Detsamma gäller för bestämmelserna om uppgifts- och underrättelseskyldighet för utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn samt Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv (se avsnitt 7.2).

Hantering och handläggning av fritidskortet kommer innebära en omfattande personuppgiftsbehandling och därmed många integritetsrisker. Bestämmelser om denna personuppgiftsbehandling bör därför enligt regeringen regleras i lag (se avsnitt 9.4).

För att regleringen ska bli så flexibel som möjligt anser regeringen att övriga bestämmelser om fritidskortet bör regleras i förordning eller i myndighetsföreskrifter. Det handlar bl.a. om stödets storlek och övriga förutsättningar för stöd i form av fritidskort (jfr avsnitt 5.1, 5.2, 6.1 och 6.2). Sådana föreskrifter bedöms kunna meddelas med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Regeringen föreslår att en upplysning om det tas in i lagen. Därutöver kommer regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att kunna meddela verkställighetsföreskrifter.

5.1 Fritidskort ska kunna lämnas till en av barnets vårdnadshavare

Regeringens förslag: Stöd i form av fritidskort ska kunna lämnas till en av barnets vårdnadshavare som är bosatt i Sverige och som barnet är bosatt hos.

Det ska i lagen tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om vilka barn som ska omfattas av stödet.

Regeringens bedömning: Socialstyrelsen bör få i uppdrag att analysera hur fritidskortet, eller motsvarande insats, kan komma barn och unga som placerats i familjehem och som inte är bosatta hos sin vårdnadshavare till del. Vidare bör Socialstyrelsen inom ramen för uppdraget se över hur medel kan fördelas till kommunerna för att stötta dessa barns möjlighet till en meningsfull fritid fram till dess att fritidskort eller motsvarande insats finns tillgänglig.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att det ska anges i lag vilka åldersgrupper av barn som ska omfattas av stödet. Promemorians förslag till lagtext har en delvis annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget att fritidskort ska lämnas till en av barnets vårdnadshavare. *Göteborgs kommun* tillstyrker förslaget medan *Ung Teaterscen* delvis motsätter sig det. Även *LSU* och *Sverok* motsätter sig delvis förslaget och anser bl.a. att barnet efter en viss ålder själv bör få disponera fritidskortet. Liknande synpunkter lämnas av *Svenskt Friluftsliv*.

Malmö kommun, Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Kronobergs län och Region Norrbotten lämnar synpunkter på förslaget om att vårdnadshavaren ska vara bosatt i Sverige och ha barnet bosatt hos sig. Bland annat framförs att vissa barn i Sverige inte kommer att omfattas av stödet till följd av förslaget, såsom asylsökande.

Bland andra *Funktionsrätt Sverige, Halmstads kommun, Kalmar kommun, LSU, Malmö kommun, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)* och Sverok är positiva till att ett uppdrag lämnas om familjehemsplacerade barn. *Socialstyrelsen* avstyrker bedömningen mot bakgrund av att myndigheten menar att det redan följer av socialnämndens uppdrag att ersätta kostnader för fritidsaktiviteter. *SKR* anser bl.a. att det är viktigt att framför allt omhändertagna barn och unga enligt *LVU* får tillgång till fritidskortet. *SKR* förespråkar att socialtjänsten ska kunna ansöka om ett fritidskort utifrån att socialtjänsten delvis tagit över ansvaret för vårdnaden av den placerade. Enligt *SKR* behövs det därtill konkreta förslag om hur socialtjänsten juridiskt hanterar situationen om vårdnadshavaren inte ansöker om fritidskortet.

Flera remissinstanser har synpunkter på förslaget att barn i åldrarna 8–16 år ska omfattas av fritidskortet. Det handlar bl.a. om att åldersavgränsningen inte är tillräckligt motiverad eller bör utvidgas till att omfatta fler åldrar. Sådana synpunkter framförs av bl.a. *Alvesta kommun, Arvika kommun, Forte, Friluftsförbundet, Halmstads kommun, Hudiksvalls kommun, Ideell kulturallians, Karlstad kommun, KFUM Sverige, LSU, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Malmö kommun, MFoF, Nybro kommun, Region Skåne, Rädda Barnen, Scouterna, SBU, Stiftelsen Fryshuset, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Svensk scenkonst, SKR, Sveriges Kulturskoleråd, Svenskt Friluftsliv, Sveriges Ungdomsråd, Sverok, UNF, Junis, Ung Teaterscen, Åmåls kommun och Örebro kommun.*

Region Västerbotten framför att förslaget om att barn och unga i åldrarna 8–16 år ska omfattas är en rimlig avgränsning.

Botkyrka kommun och *Barnombudsmannen* avstyrker förslaget. *Barnombudsmannen* ifrågasätter åldersavgränsningen utifrån artikel 2 i Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Fritidskort ska kunna lämnas till barnets vårdnadshavare

I promemorian framhålls att det inte är självklart om det är barnet eller barnets vårdnadshavare som bör beviljas ett fritidskort. Som skäl för att en vårdnadshavare ska beviljas fritidskort framförs bl.a. att den som beviljas stödet kommer att behöva hantera ansökan om fritidskort, betalning med fritidskort och vara den som kan bli återbetalningsskyldig. Vidare framgår det av promemorian att stöd i form av fritidskort föreslås lämnas med olika belopp: dels med ett grundbelopp (allmänt fritidskort), dels med ett högre belopp (särskilt fritidskort). Särskilt fritidskort föreslås kunna lämnas för barn till vårdnadshavare som under det närmast föregående kalenderåret har beviljats preliminärt bostadsbidrag enligt socialförsäkringsbalken. De vårdnadshavare som inte har fått sådant bostadsbidrag, men som har barnet bosatt hos sig, föreslås kunna få ett allmänt fritidskort. I promemorian

framförs det dock att förslaget om särskilt fritidskort innebär vissa integritetsrisker utifrån att uppgifter om bostadsbidrag omfattas av sekretess. Enligt den bedömning som görs i promemorian är det således inte lämpligt att barnet beviljas ett fritidskort och därmed får tillgång till sådana uppgifter. I promemorian föreslås därför att en av barnets vårdnadshavare ska vara den som kan beviljas fritidskort för barnet.

Ung Teaterscen motsätter sig förslaget och menar att barn och unga med frånvarande föräldrar inte kommer att använda sitt fritidskort. Därtill anser *Ung Teaterscen* att förslaget begränsar föreningsfriheten bland unga i Sverige och kommer leda till att föräldrar i ännu högre utsträckning kan styra vilken eller vilka fritidsaktiviteter barnet går på. *Svenskt Friluftsliv* anser att barn som fyllt 13 år ska kunna ansvara för ansökan och val inom ramen för fritidskortet, på samma sätt som man byggt upp system inom vården för att ungdomar oberoende av vårdnadshavare ska kunna göra egna vårdval. *Sverok* och *LSU* anser också att äldre barn själva bör kunna disponera fritidskort på egen hand och motsätter sig delar av förslaget. Organisationerna framhåller även vikten av barns integritet såväl gentemot myndigheter som vårdnadshavare, och att det även bör gälla om själva ansökan om stödet av praktiska skäl kan behöva göras av vårdnadshavare.

Regeringen delar *LSU*:s, *Svenskt Friluftsliv*s och *Sverok*s uppfattning att det är viktigt att värna barnets integritet och självständighet. Det är även viktigt som *Ung Teaterscen* framhåller att föreningsfriheten värnas bland unga. Som framgår av föräldrabalken (FB) och barnkonventionen behöver vårdnadshavare ta större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i takt med att barnet utvecklas och blir äldre, inbegripet vilka fritidsaktiviteter som barnet vill utföra (se 6 kap. 2 b § FB och artikel 12 barnkonventionen).

Av promemorian framgår dock att fritidskortet ska användas för betalning för barns fritidsaktiviteter (se avsnitt 5.2). Det innebär att den som lämnas fritidskort ansvarar för betalningar samt eventuella delbetalningar och återbetalningar. Regeringen anser att det inte är lämpligt att ålägga ett sådant ansvar på ett barn och bedömer därmed att barn inte ska lämnas fritidskort och inte heller kunna få disponera fritidskort. Regeringen anser att promemorians förslag om att fritidskort ska lämnas med olika belopp och baseras på uppgifter om preliminärt bostadsbidrag också påverkar vem som ska lämnas ett fritidskort. Eftersom det särskilda fritidskortet föreslås baseras på uppgifter om vårdnadshavaren under det närmast föregående året beviljats preliminärt bostadsbidrag, vilka omfattas av sekretess, är det utifrån ett integritetsperspektiv även lämpligt att vårdnadshavaren disponerar barnets fritidskort.

Mot den bakgrunden anser regeringen att vårdnadshavaren bör vara den som kan lämnas och som därmed har rätt att disponera barnets fritidskort.

Kravet om att vårdnadshavare och barn ska vara bosatta i Sverige

En grundläggande förutsättning för många statliga och kommunala stöd är krav på bosättning för den som söker stödet. Det brukar krävas att personer som får stöd ska ha en varaktig anknytning till Sverige. Enligt promemorians förslag ska fritidskort kunna beviljas vårdnadshavare som har en varaktig anknytning till Sverige och som kan anses bosatta i

Sverige. Regeringen instämmer i promemorians förslag om att fritidskortet ska lämnas till vårdnadshavare som är bosatta i Sverige och att det med bosättning ska avses detsamma som i folkbokföringslagen. Därtill anser regeringen att det bör krävas av såväl vårdnadshavare som av barn att de bor i landet under en längre period för att vårdnadshavaren ska kunna lämna fritidskort. En sådan avgränsning är enligt regeringen en förutsättning för att delta i regelbundna och återkommande fritidsaktiviteter i gemenskap med andra. Det innebär i likhet med vad bl.a. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* framför att barn till papperslös inte alls kommer att nås av stödet och, såsom *Region Norrbotten* framför, att t.ex. barn till asylsökande i normalfallet inte anses bosatta i Sverige. Därför kommer de inte att omfattas av fritidskortet utifrån den föreslagna avgränsningen. Samtidigt konstaterar regeringen att vissa nödvändiga avgränsningar behöver göras för att uppnå syftet med reformen. Med anledning av vad Länsstyrelsen i Kronobergs län framför om att barn till hemlösa inte får ta del av fritidskortet, vill regeringen särskilt framhålla följande. Ett av flera krav som måste uppfyllas för att beviljas stödet är att vårdnadshavaren och barnet är bosatt i Sverige samt att barnet är bosatt hos vårdnadshavaren i den mening som avses med den nya lagen. Stöd kan således med förslaget beviljas vårdnadshavaren som saknar fast bostad, under förutsättning att barnet bor tillsammans med vårdnadshavaren. Regeringen gör således ingen annan bedömning än den som görs i promemorian vad gäller kravet om att vårdnadshavare och barnet ska vara bosatta i Sverige för att lämnas fritidskort.

Ett krav på bosättning i Sverige kan utformas på olika sätt och utgå från olika regelverk. Av promemorian framgår att vid bedömning av om kravet är uppfyllt ska den omständigheten att vårdnadshavare och barnet är folkbokförda i Sverige vara vägledande. Av 3 § första stycket folkbokföringslagen (1991:481) framgår att en person anses bosatt i Sverige om han eller hon kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin nattvila eller motsvarande vila (dygnsvilan) i landet under minst ett år. Även den som kan antas komma att regelmässigt tillbringa sin dygnsvila både inom och utom landet ska folkbokföras om han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sin egentliga hemvist här.

Ett annat sätt att bestämma någons bosättning i Sverige är att utgå från bosättningsbegreppet i socialförsäkringsbalken (SFB). Enligt 5 kap. 2 och 3 §§ SFB är en person att anse som bosatt i Sverige om den har sin egentliga hemvist i Sverige och kan antas vara i Sverige i mer än ett år. Omvänt gäller också att en person som lämnar Sverige ändå anses som bosatt här om vistelsen i ett annat land är kortare än ett år.

Fritidskortets utformning förutsätter en automatiserad och snabb handläggning, där vårdnadshavaren ska kunna få besked om denne lämnats fritidskort i realtid. Därför behöver en bedömning av bosättningskravet kunna göras snabbt och effektivt.

Av promemorian framgår det att Försäkringskassan inte har någon samlad data över vilka personer i Sverige som är försäkrade för bosättningsbaserade förmåner enligt socialförsäkringsbalken. Att utgå från bosättningsbegreppet i socialförsäkringsbalken skulle därför innebära att E-hälsomyndigheten behöver göra en skönmässig bedömning av kravet på bosättning. Ett sådant förfarande skulle i hög grad behöva vara manuellt

och bli kostnadsdrivande och därtill riskera att förlänga handläggnings-tiderna avsevärt.

Om däremot bosättningskravet bedöms utifrån folkbokföringslagens bestämmelser kan den omständigheten att en vårdnadshavare och barnet är folkbokförda i Sverige vara vägledande vid bedömningen av bosättning i Sverige. Sådan information kan lämnas genom Skatteverkets distribution av folkbokföringsuppgifter. Lösningen skulle underlätta E-hälso-myndighetens prövning av bosättningskravet och därmed effektivisera handläggningen. Det skulle också möjliggöra att i realtid fatta beslut om fritidskort.

En lösning där folkbokföringen är styrande för om bosättningskravet är uppfyllt kan dock få vissa icke önskvärda konsekvenser. Bland annat kan det innebära att en person lämnas fritidskort trots att personen inte är berättigad till andra bosättningsbaserade förmåner enligt social-försäkringsbalken. Liknande konsekvenser bedöms dock även kunna uppstå om bosättningskravet bedöms utifrån socialförsäkringsbalkens bestämmelser.

Med hänsyn till kostnadseffektivitet, behovet av korta handläggnings-tider och fritidskortets syfte bedömer regeringen dock att det är mest ändamålsenligt att låta folkbokföringen utgöra en presumtion för var barnet och vårdnadshavaren ska anses vara bosatta.

Regeringen avser att följa upp och se över den föreslagna modellen för fritidskort med anledning av utredningen om kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånds förslag (dir. 2023:149).

Stöd i form av fritidskort ska kunna lämnas till en av barnets vårdnadshavare som har barnet bosatt hos sig

Med anledning av bedömningen att barnets vårdnadshavare ska vara den som kan lämnas fritidskort för barnet, uppstår frågan vilken eller vilka vårdnadshavare som avses för det fallet att barnet har två vårdnadshavare. De alternativ som finns är att fritidskortet lämnas till en av vårdnadshavarna eller att det lämnas till båda vårdnadshavarna med hälften vardera, dvs. med två fritidskort per barn. Det senare skulle innebära att fritidskortet delas upp i två och görs tillgängligt separat för respektive vårdnadshavare.

I promemorian görs bedömningen att en lösning där fritidskortet delas upp på två vårdnadshavare inte är kostnadseffektivt eller ändamålsenligt för fritidskortet. Enligt promemorian skulle det i princip innebära en fördubbling i antal ärenden om fritidskort och därmed medföra ökad administration, högre kostnader och risk för längre handläggningstider hos ansvarig myndighet. Detta eftersom det skulle behöva ske en uppdelning av alla fritidskort, inte bara de som skulle gälla för vårdnadshavare som är särlevande. Om fritidskortet delas upp på två vårdnadshavare som är särlevande, finns det dessutom risk för att storleken på fritidskortets belopp röjer uppgifter om bostadsbidrag vårdnadshavare emellan. Om den ena föräldern har bostadsbidrag får båda vårdnadshavarna ett belopp som avslöjar detta. Förutom risken att uppgifter om bostadsbidrag röjs finns det även en risk för att skyddade personuppgifter röjs. I ansökan om fritidskort kommer det bl.a. finnas uppgifter om användandet av fritidskortet som kan avslöja var någon bor.

En lösning på dessa integritetsproblem som lyfts i promemorian är att införa en sekretessbrytande bestämmelse som innebär att uppgifter som omfattas av sekretess får lämnas ut av myndigheten till den andra vårdnadshavaren. Detta bedöms dock inte som ändamålsenligt eftersom risken för att skyddade personuppgifter röjs kvarstår. Det kan även leda till att den vårdnadshavare vars personuppgifter omfattas av sekretess väljer att inte använda fritidskortet för att undvika att den andre vårdnadshavaren tar del av känslig information.

I likhet med den bedömning som görs i promemorian bedömer regeringen att bara en av barnets vårdnadshavare bör kunna lämnas fritidskort. En sådan lösning minimerar administrationen av fritidskortet och borgar för att sekretesskyddade uppgifter inte röjs.

I valet av vilken vårdnadshavare detta ska vara bör beaktas vem som typiskt sätt ansvarar för de vardagliga besluten om barnets personliga förhållanden, t.ex. fritidsaktiviteter. I promemorian bedöms det vara den vårdnadshavare som har barnet bosatt hos sig. Regeringen ansluter sig till den bedömningen. Även vid denna prövning är det mest ändamålsenligt att låta folkbokföring utgöra en presumtion för var barnet ska anses bosatt. En person ska som utgångspunkt folkbokföras på den fastighet och i den kommun där han eller hon är att anse som bosatt. En person anses bosatt på den fastighet där han eller hon regelmässigt tillbringar sin dygnsvila. Den som kan anses bosatt på fler än en fastighet anses vara bosatt på den fastighet där han eller hon med hänsyn till samtliga omständigheter får anses ha sin egentliga hemvist (se 6 och 7 §§ folkbokföringslagen). Undantag från att vara folkbokförd där man anses bosatt finns för en person som medges skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen.

Det innebär att när vårdnadshavarna är sammanboende, och barnet således är bosatt hos båda föräldrarna, blir det den vårdnadshavare som först ansöker om fritidskort som kan lämnas fritidskort. Det vill säga i de situationerna har båda vårdnadshavarna möjlighet att ansöka om fritidskort och får därför komma överens om vem det ska vara som administrerar fritidskortet. När vårdnadshavarna inte bor tillsammans utan har barnet boende hos sig växelvis bör barnets folkbokföring vara vägledande för prövningen av vilken av vårdnadshavarna som barnet är bosatt hos. Ett barn som bor växelvis hos båda sina vårdnadshavare kan endast vara folkbokförd hos en av vårdnadshavarna. Av 7 a § folkbokföringslagen framgår att om ett barn står under vårdnad av två vårdnadshavare som inte bor tillsammans och barnet under sin normala livsföring tillbringar dygnsvilan i ungefär samma omfattning hos var och en av dem, får barnet folkbokföras hos den av vårdnadshavarna som de båda kommer överens om. Det bör därför vara den vårdnadshavare som har barnet folkbokfört hos sig som kan ansöka om och lämnas fritidskort.

Regeringen föreslår således att fritidskort ska kunna lämnas till en av barnets vårdnadshavare som har barnet bosatt hos sig.

Familjehemsplacerade barn bör också ha tillgång till fritidskort

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran och i första hand är det vårdnadshavaren som ska se till att barnet får detta (se 6 kap. 1 och 2 §§ föräldrabalken, FB). De flesta barn i Sverige får sina behov

tillgodosedda och lever under trygga och goda förhållanden tillsammans med sina familjer. Om det behövs ska socialtjänsten stödja och komplettera föräldrarna i deras uppgift att ge sitt barn goda uppväxtvillkor (18 kap. 1 § socialtjänstlagen, se 5 kap. 1 § 2001 års socialtjänstlag [2001:453]). I vissa fall kan det, om det är motiverat utifrån barnets eller den unges bästa, beslutas att socialnämnden ska sörja för vård och fostran utanför det egna hemmet. Barn och unga som behöver vård utanför det egna hemmet kan efter beslut av socialnämnden tas emot i bl.a. familjehem, stödboende, hem för vård eller boende (HVB) eller i de särskilda ungdomshem som Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvarar för.

Vid kortare vistelser där en person under en på förhand bestämd tid av högst ett år regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på en annan fastighet än den där han eller hon har sin egentliga hemvist, anses detta inte leda till ändrad bosättning enligt folkbokföringslagen, se 8 § den lagen. En vistelse som föranleds av vård vid en institution för vård av unga anses inte heller leda till ändrad bosättning enligt 9 § folkbokföringslagen. Det innebär att barn som placerats utanför det egna hemmet i vissa fall alltså kan anses bosatta hos sin vårdnadshavare och i vissa fall är bosatta hos t.ex. familjehemmet.

När det gäller barn som har placerats utanför det egna hemmet och inte längre är bosatta tillsammans med vårdnadshavaren kan det övervägas om socialtjänsten bör vara mottagare av fritidskort. En sådan lösning skulle innebära att socialtjänsten ansöker om fritidskort. Ett sådant ansökningsförfarande kan antas behöva ske manuellt i stor utsträckning, liksom den efterföljande handlägningsprocessen. Därtill skulle det innebära att ansvarig myndighet för fritidskort behöver hantera ytterligare känsliga personuppgifter eller uppgifter som omfattas av sekretess. Ärendehantering i dessa fall riskerar således att bli mer komplex.

Mot den bakgrunden görs bedömningen i promemorian att det finns ett behov av att mer ingående analysera och utreda hur familjehemsplacerade barn och unga och som inte längre är bosatta hos en vårdnadshavare kan få ta del av fritidskortet, eller motsvarande insats, samtidigt som socialtjänstens nuvarande uppdrag värnas. I promemorian föreslås därför att Socialstyrelsen, som är kunskaps- och expertmyndighet inom bl.a. socialtjänsten, bör få i uppdrag att analysera detta vidare. Ett sådant uppdrag bör, enligt promemorian, primärt innefatta att analysera hur fritidskortet, eller motsvarande insats, ska kunna komma familjehemsplacerade barn och unga, och som inte är bosatta hos en vårdnadshavare, till del. I uppdraget bör det, enligt promemorian, även ingå att utreda hur fritidskortet i övrigt kan komma familjehemsplacerade barn till del på lämpligt sätt, t.ex. i det fall det inte finns förutsättningar för samarbete med vårdnadshavaren.

Flera remissinstanser är positiva till promemorians bedömning, däribland *Funktionsrätt Sverige*, *Halmstads kommun*, *Kalmar kommun*, *LSU*, *Malmö kommun*, *Sverok* och *SBU*. *Socialstyrelsen* avstyrker bedömningen och framför bl.a. att när ett barn eller en ung person placeras i någon av de aktuella placeringsformerna följer också att socialnämnden ger ekonomisk ersättning till vårdgivaren eller familjehemmet för kostnader som rör barnet eller den unge, t.ex. för fritidsaktiviteter. Socialstyrelsen utgår således från att kommunerna i normala fall ersätter familjehemmen, men också andra vårdgivare, för kostnader som hör

samman med att barnet eller den unge utövar fritidsaktiviteter. Att placerade barn och unga inte fortsätter med fritidsaktiviteter under placeringstiden behöver inte nödvändigtvis ha med ekonomiska förutsättningar att göra. Det skulle också kunna orsakas av att barnet till exempel saknar motivation att fortsätta eller att vårdgivaren saknar praktiska förutsättningar att stötta barnet. Myndigheten bedömer därför att ett fritidskort inte skulle ändra förutsättningarna nämnvärt för att placerade barn och unga ska delta i fritidsaktiviteter. Däremot kan det krävas andra individuella insatser från kommunerna för att respektive barn eller ung person ska få förutsättningar att fortsätta med aktiviteterna under placeringstiden. Sammanfattningsvis bedömer Socialstyrelsen att det inte finns behov av att utreda hur familjehemsplacerade barn och unga kan få del av fritidskortet. Myndigheten förutsätter att kostnaderna för fritidsaktiviteter även i fortsättningen blir omhändertagna inom ramen för kommunernas ersättningar för placeringarna.

Regeringen anser, till skillnad från Socialstyrelsen, att ett statligt stöd i form av fritidskort skulle stärka förutsättningarna för placerade barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. Som Socialstyrelsen redogör för ska socialnämnden ge ekonomisk ersättning till bl.a. familjehemmet för kostnader som rör barnet eller den unge, t.ex. för fritidsaktiviteter. Det görs dock i viss utsträckning olika bedömningar över landet avseende den ekonomiska ersättning som lämnas till familjehem. Regeringen anser därför, i likhet med *Göteborgs kommun*, att det är särskilt viktigt att det finns ett nationellt stöd för familjehemsplacerade barn som kan bidra till jämlika förutsättningar för deltagande i fritidsaktiviteter. Regeringen finner även att det är viktigt att även barn som placerats i familjehem och som inte är bosatta hos sin vårdnadshavare får ta del av det statliga stödet i form fritidskort eller motsvarande insats, på samma sätt som jämnåriga barn. På så sätt stärks dessa barns förutsättningar för att delta i fritidsaktiviteter i samma utsträckning som för barn som inte placerats i familjehem.

Barnombudsmannen är positiv till uppdraget men framför att det är oklart varför promemorians bedömning inte innefattar barn som är placerade på HVB eller SiS boenden. Regeringen konstaterar emellertid att dessa typer av placeringar i många fall är kortvariga och att barnet därmed ofta anses vara fortsatt bosatt hos vårdnadshavaren. Det innebär att vårdnadshavaren fortfarande har möjlighet att ansöka om och använda fritidskortet. När det gäller familjehemmen är ofta placeringstiden längre och barnet anses därmed vara bosatt i familjehemmet. Det får som följd att barnet inte kommer att omfattas av fritidskortet. Därtill är familjehemsplacering den vanligaste placeringsformen för barn som har placerats utanför det egna hemmet.

Mot den bakgrunden är det enligt regeringen angeläget att se över hur fritidskortet, eller motsvarande insats, kan komma familjehemsplacerade barn som inte är bosatta hos sin vårdnadshavare till del.

Sammanfattningsvis instämmer således regeringen i promemorians bedömning att familjehemsplacerade barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter, som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra, bör främjas. Regeringen avser därmed att ge Socialstyrelsen i uppdrag att analysera hur familjehemsplacerade barn och unga som inte längre är bosatta hos en vårdnadshavare kan få ta del av

fritidskortet, eller motsvarande insats. I ett sådant uppdrag bör det även ingå att utreda, som *SKR* framhåller, hur fritidskortet i övrigt kan komma familjehemsplacerade barn till del på lämpligt sätt, t.ex. i de fall det inte finns förutsättningar för samarbete med vårdnadshavaren och hur kommunen kan hantera en situation när ett sådant samarbete inte fungerar. I det ligger även att se över hur medel kan fördelas till kommunerna för att stötta dessa barns möjlighet till en meningsfull fritid fram till dess att fritidskort eller motsvarande insats finns tillgänglig.

Vilka barn som ska omfattas av fritidskortet

I promemorian föreslås att fritidskort ska lämnas för barn och unga i åldrarna 8–16 år. Som skäl framförs bl.a. att längden på skoldagarna ökar fr.o.m. att barnet börjar årskurs tre för att sedan öka succesivt under låg-, mellan- och högstadiet. Det framförs även att barn i 15-årsåldern tillbringar mycket eller all sin fritid sittande och att en del unga slutar med föreningsidrott i den åldern.

Flera remissinstanser anser dock att den åldersavgränsning som föreslås för fritidskortet bör utökas till att omfatta fler åldersgrupper. *Friluftsförbundet, KFUM Sverige, LSU, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Scouterna, Stiftelsen Fryshuset, Sundsvalls kommun, Sverok, UNF, Junis* och *Örebro kommun* m.fl. anser att åldern för vilka barn och unga som ska omfattas av fritidskortet bör höjas. Som skäl framförs bl.a. att det skulle motverka inaktivitet och psykisk ohälsa i den högre åldersgruppen och att det skulle bidra till att unga personer fortsätter med fritidsaktiviteter under hela sin ungdomstid. Därtill är det flera remissinstanser, bland andra *Alvesta kommun, Nybro kommun* och *Svensk scenkonst*, som menar att åldersgränsen för fritidskortet bör sänkas till att omfatta barn från 6 år. Som argument framförs bl.a. att vissa av kulturskolans kurser erbjuds från 6 år och att en sådan utformning skulle omfatta alla barn i skolåldern. Även *Sveriges Kulturskoleråd* framför att fritidskort bör omfatta barn i åldrarna 6–18 år för att på sätt säkerställa att alla barn i skolålder likvärdigt kan dra nytta av det ekonomiska stödet för att delta i aktiviteter. Vidare ifrågasätter *Barnombudsmannen* varför fritidskortet ska kopplas till ålder i stället för t.ex. skolstart. *Ung Teaterscen* efterfrågar att målgruppen utvidgas och framför bl.a. att målgruppens avgränsning bör synkroniseras med andra åldersgränser i samhället, t.ex. skolplikten eller den åldersgräns som *MUCF* tillämpar vid bidragsgivning till barn- och ungdomsorganisationer. Utifrån liknande resonemang avstyrker *Botkyrka kommun* förslaget. Flera remissinstanser, däribland *MFoF, Arvika kommun, Karlstad kommun* och *Stockholms kommun* anser att det saknas tillräcklig motivering för den åldersavgränsning som föreslås av promemorian och påpekar att enligt barnkonventionen räknas personer som barn upp till 18 år. Liknande synpunkt lämnas av *Forte* och *SBU* som bl.a. anser att det inte presenteras starka skäl till att tonåringar över 16 år eller barn under 8 år inte ska omfattas av fritidskortet.

Regeringen delar remissinstansernas synpunkter att det är önskvärt att barn och unga i fler åldrar ska kunna omfattas av fritidskortet. Det skulle, som t.ex. *Svenskt Friluftsliv* och *Halmstads kommun* framför, bidra till att stimulera en god hälsa i fler åldersgrupper. Regeringen anser också, likt *UNF, Junis* och *Örebro kommun* m.fl., att även unga i en högre ålder än

16 skulle gynnas av att omfattas av fritidskortet. Det skulle bl.a. kunna motverka inaktivitet och psykisk ohälsa i den högre åldersgruppen och bidra till att unga personer fortsätter med fritidsaktiviteter under hela sin ungdomstid. Samtidigt bedömer regeringen att det behöver finnas en avgränsning av målgruppen barn för att avsatta medel ska få tillräcklig effekt i de årskullar som får fritidskort. Det handlar bl.a. om att det är en helt ny reform som ska införas och att kostnaderna behöver begränsas, samtidigt som så många barn och unga som möjligt ska kunna få del av stödet. Regeringen anser även, i likhet med *Region Västerbotten*, att den åldersavgränsning som föreslås i promemorian är rimlig sett till att den omfattar barn i en tidig ålder som påbörjar en fritidsaktivitet, men även de unga som i en viss ålder är mer benägna att sluta.

Barnombudsmannen avstyrker förslaget på grund av att motiveringen är bristfällig och menar bl.a. att en lämpligare avgränsning hade kunnat föreslås om barns åsikter och erfarenheter hade inhämtats i enlighet med kraven i artikel 3 och 12 i barnkonventionen. Regeringen delar dock inte Barnombudsmannens syn på att barns åsikter och erfarenheter inte har inhämtats i enlighet med bestämmelserna i barnkonventionen. Bland annat har Kulturrådet och MUCF inom ramen för uppdraget att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga (S2023/01303) inhämtat synpunkter från barn och unga med olika livsförutsättningar och erfarenheter (MUCF:s och Kulturrådets delredovisning, 2023). Som framgår av promemorian har dessa rapporter varit del av underlaget vid utformningen av förslagen.

Regeringen är medveten om att den föreslagna åldersavgränsningen innebär att vissa åldersgrupper som skulle kunna få positiva effekter av fritidskortet i nuläget inte kommer att omfattas. Av detta skäl och mot bakgrund av de synpunkter som remissinstanserna lämnar kan det därför finnas skäl att justera den föreslagna åldersavgränsningen framgent. För att skapa förutsättningar för det anser regeringen att åldersspannet för vilka barn som ska kunna omfattas av fritidskortet bör regleras i förordning i stället för i lag. Det föreslås därför att det tas in en upplysning i lagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om vilka barn som ska omfattas av fritidskortet med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Dessutom bör det understrykas att regeringen genomför flera andra satsningar som riktar sig till barn och unga som inte omfattas av förslaget. Exempelvis har RF i uppgift att genomföra en rörelsesatsning i skolan som syftar till att förbättra folkhälsan, välbefinnandet och skolresultaten (S2023/03224). Inledningsvis har satsningen riktat sig till alla barn från förskoleklass till årskurs 6 och framför allt till de som är minst aktiva. För 2024 och 2025 har arbetet utökats till att gälla alla barn från förskoleklass till årskurs 9. Därtill har regeringen årligen beviljat RF 100 miljoner kronor för att utveckla idrottsverksamhet främst för barn och unga i områden där utanförskapet är stort (prop. 2024/25:1, utg.omr. 17, s. 168). Satsningen riktar sig primärt till barn och unga 7–25 år.

5.2 Fritidskortet ska kunna användas för betalning av fritidsaktiviteter för barn

Regeringens förslag: Fritidskort ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter som tillhandahålls av utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Stödet ska betalas ut till utföraren.

Med kreditinstitut ska avses sådana kreditinstitut som avses i lagen om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Med betaltjänstleverantörer ska avses sådana betaltjänstleverantörer som avses i lagen om betaltjänster.

Det ska i lagen tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningar för att använda fritidskort för betalning, register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och förutsättningar för registrering i registret.

Regeringens bedömning: Det bör införas ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens. I promemorian föreslås att Försäkringskassan ska föra ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn, det lämnas däremot ingen bedömning om att det bör införas ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Promemorians förslag till lagtext har en delvis annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt i denna del. *Svensk Scenkonst* och *Norrköpings kommun* anser att det är positivt med ett stöd för vissa avgifter.

MFD välkomnar att det upprättas ett register och att endast utförare som avser bedriva en långsiktig och seriös verksamhet ska ingå i detta register. Även *Ideell kulturallians* har förståelse för att utförare behöver godkännas och tillstyrker förslaget. *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)* har inga synpunkter på att det ska införas ett register, men framför att goda förutsättningar behöver skapas för ansvarig myndighet. *Uppsala kommun* har inga anmärkningar på att Försäkringskassan ska hantera detta register och ansvara för efterkontrollerna, men förutser implementeringsproblem. *Studieförbunden* har ingen invändning mot förslaget att samla godkända utförare i ett register, men ser en risk i att allt fler statliga register över civilsamhällets aktörer diskuteras. *Umeå kommun* avstyrker förslaget och anser bl.a. att det, med hänvisning till kommunens egna kontroller av föreningar, inte kan vara kostnadseffektivt att en ytterligare myndighet ska administrera och granska föreningar.

Svenska Bankföreningen framför att promemorian inte ger tillräcklig vägledning avseende betalströmmar i systemet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Fritidskort ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter

I promemorian föreslås att fritidskortet ska kunna användas av vårdnadshavaren för betalning av vissa avgifter som möjliggör att barn och unga deltar i fritidsaktiviteter inom områdena idrott, kultur, friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer. Avgifterna föreslås kunna omfatta dels själva fritidsaktiviteten (t.ex. terminsavgift), dels hyra av utrustning för att delta i fritidsaktiviteten. Utbetalning av fritidskort föreslås ske till den utförare som tillhandahåller fritidsaktiviteten för barnet eller den unge, och således inte till vårdnadshavaren.

Regeringen anser att promemorians föreslagna ordning undanröjer delar av de ekonomiska barriärer som finns för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter eftersom det säkerställer att stödet inte används till andra utgifter i hushållet. En sådan ordning är även förenligt med fritidskortets syfte som är att främja barns förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Mot den bakgrunden föreslår regeringen att fritidskort endast ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter och att utbetalning av fritidskort ska ske till den utförare som tillhandahåller fritidsaktiviteten för barnet.

Vad som ska avses med vissa avgifter för fritidsaktiviteter, och därmed förutsättningarna för att använda fritidskortet för betalning, bör enligt regeringen regleras i förordning. Det kan t.ex. handla om att avgifterna ska avse ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls under en sammanhängande period. Sådana föreskrifter bör kunna meddelas med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Det behövs ett register över godkända utförare

I promemorian föreslås det att fritidskortet ska utbetalas till utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn (utförareregister). För att säkerställa att utbetalningar av fritidskort går till seriösa utförare och att beslut om fritidskort är korrekta, föreslås i promemorian att ett register över godkända utförare för fritidskort införs. Enligt promemorians förslag krävs bl.a. att utförare är mottagare av vissa statliga stöd eller vara en kommun som tillhandahåller kulturskoleverksamhet, för att kunna registreras i registret.

MFD välkomnar förslaget att upprätta ett register, och att endast utförare som avser bedriva en långsiktig och seriös verksamhet ska ingå i detta register. *Ideell kulturallians* har förståelse för att utförare av fritidsaktiviteter inom ramen för fritidskortet behöver registreras. *Studieförbunden* ser en risk i att fler statliga register över civilsamhällets aktörer diskuteras och anser att det är av största vikt att staten inte registrerar fler uppgifter än nödvändigt om civilsamhällets aktörer.

Enligt regeringen är det av avgörande betydelse att fritidskort betalas ut på ett rättssäkert sätt och att det används för fritidsaktiviteter som tillhandahålls av seriösa utförare. För att säkerställa detta bedömer regeringen, i likhet med förslaget i promemorian och vad flera remissinstanser anför, att det bör införas ett register som samlar sådana utförare av barns fritidsaktiviteter. I likhet med det Studieförbunden

framför, anser regeringen att det är viktigt att värna civilsamhällets självständighet och oberoende. I sammanhanget bör dock noteras att det ska vara frivilligt att ingå i registret. Enligt regeringen är ett register över godkända utförare en viktig utgångspunkt för korrekta och rättssäkra beslut om fritidskort och att utbetalningar av fritidskort går till det avsedda ändamålet. Genom de krav som kommer att ställas för registrering bedöms registret, på det sätt som MFD framhåller, skapa förutsättningar för att fritidskortet används i seriösa och långsiktiga verksamheter. Av promemorian framgår att det exempelvis kan handla om krav på hur länge en verksamhet ska ha bedrivits och krav på att inte ha vissa skulder.

Regeringen föreslår därför, i likhet med förslaget i promemorian, att fritidskort endast ska kunna användas för vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter som tillhandahålls av utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Vilka krav som ska ställas på utförare av fritidsaktiviteter för barn och vad som i övrigt ska framgå i ett sådant register bör regleras i förordning. En sådan ordning ger regeringen möjlighet att framgent justera vilka krav som ska ställas på utförare, och därmed också vilka utförare som kan omfattas av fritidskortet. Det skapar således möjligheter för att ytterligare värna bredden av utförare och vilka fritidsaktiviteter som erbjuds utifrån barns olika förutsättningar, behov och önskemål. Enligt regeringen bör det därför i den föreslagna lagen om fritidskort tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela ytterligare föreskrifter om register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och förutsättningar för registrering i registret.

I promemorian föreslås att Försäkringskassan ska ansvara för registret, däribland prövning av frågor om registrering och avregistrering. *Uppsala kommun* har inga anmärkningar på att Försäkringskassan hanterar detta register och ansvarar för efterkontrollerna. Däremot förutser kommunen implementeringsproblem eftersom Försäkringskassan inte har någon erfarenhet av kontrollverksamhet av ett dylikt register. *Umeå kommun* avstyrker förslaget och lyfter bl.a. att det, med hänvisning till kommunens egna kontroller av föreningar, varken kan vara motiverat, kostnads-effektivt eller säkert att statliga medel ska användas till att en till myndighet ska administrera och granska föreningar.

Fritidskortet är ett nytt statligt stöd och regeringen anser därför att det är mest lämpligt att stödet administreras av en statlig myndighet. Till skillnad från vad *Umeå kommun* framför menar regeringen att en sådan ordning är både effektiv och fördelaktig för arbetet med att pröva frågor om registrering i utförrregistret, inbegripet den nödvändiga kontrollverksamheten avseende registret. Såsom *Uppsala kommun* framför har det inte tidigare ingått i Försäkringskassans uppgifter att arbeta gentemot det civila samhället. Däremot har myndigheten erfarenhet av att hantera register, utveckla användarvänliga ansökningssystem och har därtill en välutvecklad kontrollverksamhet, vilket enligt regeringen är nödvändigt i arbetet med ett utförrregister. I likhet med förslaget i promemorian anser därför regeringen att Försäkringskassan bör ansvara för utförrregistret. Det är dock viktigt, såsom *ISF* framför, att Försäkringskassan får goda förutsättningar för detta (se vidare avsnitt 12.4.1).

Korrekta utbetalningar av fritidskort behöver kunna genomföras

Av promemorian framgår att E-hälsomyndigheten ska ansvara för utbetalningar av fritidskort. Vidare framgår det bl.a. att stödet i form av fritidskort ska betalas ut till utförarens konto hos ett svenskt kreditinstitut, eller hos ett utländskt kreditinstitut som har en filial i Sverige. Eftersom flera utförare av fritidsaktiviteter använder sig av betaltjänstleverantörer som tillhandahåller betaltjänster för bl.a. hantering av fakturering av avgifter föreslås i promemorian att fritidskortet även ska kunna betalas till ett konto hos en betaltjänstleverantör som tillhandahåller betaltjänster till utföraren. Enligt promemorian ska med kreditinstitut avses sådana kreditinstitut som avses i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Med betaltjänstleverantörer ska avses sådana betaltjänstleverantörer som avses i lagen (2010:751) om betaltjänster.

Svenska Bankföreningen framför att promemorian inte ger tillräcklig vägledning avseende om utbetalningen ska gå från E-hälsomyndigheten direkt till utföraren utan att först passera vårdnadshavarens konto, eller om utbetalningen ska gå direkt till vårdnadshavarens konto. Regeringen anser att fritidskort inte bör utbetalas till vårdnadshavarens konto. Fritidskort bör i stället utbetalas till ett konto hos ett kreditinstitut som tillhör utföraren eller ett konto hos en betaltjänstleverantör som utföraren använder sig av. Regeringen noterar även att, som Svenska Bankföreningen framhåller, kreditinstitut inte genomför en utbetalning, utan hanterar en utbetalning på uppdrag av kunden.

Mot den bakgrunden instämmer regeringen i den ordning som föreslås i promemorian när det gäller utbetalningar av fritidskort. Regeringen bedömer att en sådan ordning är mest ändamålsenlig. Regeringen gör ingen annan bedömning än den som görs i promemorian när det gäller definitionen av kreditinstitut och betaltjänstleverantörer. Den närmare regleringen av utbetalning av fritidskort bör dock framgå av förordning. Enligt regeringen bör det därför i den föreslagna lagen om fritidskort tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningar för att använda fritidskort för betalning.

5.2.1 **Vårdnadshavare bör lämna samtycke till att uppgift om särskilt fritidskort lämnas till utförare**

Regeringens bedömning: Det bör inhämtas samtycke från vårdnadshavare innan uppgifter om särskilt fritidskort lämnas till utförare i samband med utbetalning av fritidskortet.

Nuvarande sekretessbrytande bestämmelser om enskilds samtycke är tillräckliga för informationsöverföringen från E-hälsomyndigheten till utföraren.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt i denna del. *Västerås kommun* lyfter dock särskilt integritetsriskerna med att fritidskortets högre belopp endast beviljas ekonomiskt svaga hushåll

och att det kommer bli tydligt för de utförare som får beloppet utbetalt till sig. *Svenskt Friluftsliv* framhåller att det finns många integritetsrisker med förslagen eftersom vårdnadshavare tvingas lämna samtycke kring en rad känsliga uppgifter.

Skälen för regeringens bedömning

Samtycke till att lämna ut uppgifter

Eftersom sekretess i regel inte gäller i förhållande till den enskilde själv, kan den enskilde disponera över sina egna uppgifter. Det innebär att den enskilde i normalfallet kan välja om den vill lämna sitt samtycke till att en sekretesskyddad uppgift lämnas till en utomstående. I 10 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, anges att sekretess till skydd för en enskild inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet, om den enskilde samtycker till det, samt att detta följer av 12 kap. och gäller med de begränsningar som anges där. Av 12 kap. 2 § OSL följer att en enskild helt eller delvis kan häva sekretessen som gäller till skydd för honom eller henne, om inte annat anges i offentlighets- och sekretesslagen.

Det bör krävas att vårdnadshavare lämnar sitt samtycke till utlämnande av uppgifter om särskilt fritidskort

Fritidskortets utformning innebär att ett ekonomiskt stöd lämnas till en vårdnadshavare men betalas ut direkt till en utförare. Det kan innebära att utföraren får information om vilket belopp fritidskortet uppgår till. Det särskilda fritidskortet kommer innehålla ett högre belopp och till det föreslås i promemorian baseras på om vårdnadshavaren har beviljats preliminärt bostadsbidrag under föregående år. En utbetalning av det särskilda fritidskortet kan därmed innebära att utförare får information som indirekt innehåller uppgifter om att vårdnadshavare har beviljats preliminärt bostadsbidrag. Många utförare använder sig också av t.ex. föreningssystemsleverantörer eller betaltjänstleverantörer för bl.a. sin fakturering. En utbetalning av det särskilda fritidskortet till en utförare kan därmed innebära att även dessa aktörer får information som indirekt innehåller uppgifter om att vårdnadshavare har beviljats preliminärt bostadsbidrag.

Uppgifter om bostadsbidrag omfattas av sekretess hos E-hälsomyndigheten enligt 25 kap. 17 a § OSL. Det innebär i princip att uppgifter om bostadsbidrag enbart kan lämnas ut med den enskildes samtycke eller med stöd av lag eller förordning som offentlighets- och sekretesslagen hänvisar till (se 10 kap. 1 § och 12 kap. 2 § OSL). Därtill bör det även beaktas att barnet i det aktuella fritidskortsärendet berörs av att uppgifter om bostadsbidrag lämnas ut till utförare.

Mot den bakgrunden bedömer regeringen, i likhet med bedömningen i promemorian, att det bör krävas att vårdnadshavarens samtycke till utlämnande av uppgifter om särskilt fritidskort inhämtas innan en utbetalning av särskilt fritidskort görs till en utförare. Ett sådant samtycke bör kunna inhämtas i samband med att vårdnadshavaren ansöker om fritidskort. Regeringen bedömer även, i likhet med bedömningen i promemorian, att nuvarande sekretessbrytande bestämmelser i

offentlighets- och sekretesslagen om enskilds samtycke är tillräckliga för informationsöverföringen från E-hälsomyndigheten till utförare.

Svenskt Friluftsliv framför att en kännedom om vilka som har bostadsbidrag eller inte, blir känsligt när de som driver föreningen är bekant med familjen på annat sätt. Inte minst kan detta vara ett problem på mindre orter eller på landsbygden. *Västerås kommun* lyfter att den föreslagna ordningen innebär särskilda integritetsrisker för en barnfamilj. Regeringen delar Svenskt Friluftslivs och Västerås kommuns syn på att förslaget innebär integritetsrisker. Samtidigt bör det beaktas att stödet är frivilligt och att barns och ungas fysiska och psykiska hälsa kan påverkas positivt genom förslaget. De integritetsintrång som förslaget innebär bedöms mot denna bakgrund vara motiverade och proportionerliga (se avsnitt 10).

Krav på att E-hälsomyndigheten ska inhämta vårdnadshavarens samtycke till utlämnade av uppgifter om särskilt fritidskort bör enligt regeringen regleras i förordning med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Samtycket bör vara uttryckligt och skriftligt

Det finns inget formkrav för samtycke som avses i offentlighets- och sekretesslagen. Det behöver således inte vara skriftligt och även ett underförstått, s.k. presumerat eller tyst, samtycke får i många fall godtas. När det gäller utlämnande av uppgifter av känslig natur har Riksdagens ombudsmän (JO) uttalat att den enskildes samtycke bör vara uttryckligt och att det också bör dokumenteras. JO har vidare uttalat att den enskildes samtycke bör vara skriftligt när det är fråga om verksamheter där det ofta blir fråga om att lämna ut uppgifter av känslig natur (se bl.a. JO 2009/10 s. 440, dnr 3255–2008, och JO 1990/91 s. 366, dnr 2302–1989 och JO:s beslut den 27 oktober 2016, dnr 5576–2015.).

Regeringen anser därför att vårdnadshavarens samtycke till utlämnade av information som innehåller uppgifter om ett särskilt fritidskort bör vara uttryckligt och skriftligt. Samtycket bör även dokumenteras. Detta bör enligt regeringen kunna ske digitalt på ett användarvänligt och enkelt sätt.

5.3 Fritidskortet ska inte påverka beräkningen av försörjningsstöd

Regeringens förslag: Beslut om användning av fritidskort för betalning får inte påverka beräkningen av försörjningsstöd. En särskild bestämmelse om detta ska införas i socialtjänstlagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Få remissinstanser yttrar sig över förslaget. *Barnombudsmannen* och *Danscentrum Sverige* tillstyrker förslaget. *Funktionsrätt Sverige*, *Göteborgs kommun*, *Norrköpings kommun* och *Region Skåne* är positiva till förslaget. *Uppsala kommun*, som också är positiv till förslaget, framför att det behövs tydliga riktlinjer för hur socialtjänsten som handlägger försörjningsstöd ska hantera eventuella ytterligare ansökningar om bidrag till fritidsaktiviteter. Kommunen lyfter även vikten av att socialtjänsten bör kunna inhämta personuppgifter från

Försäkringskassan genom den digitala tjänsten sammansatt bastjänst ekonomiskt bistånd (SSBTEK) för att undvika dubbel utbetalning för fritidsaktiviteter.

Sundsvalls kommun framhåller att ekonomiskt bistånd inte sällan utbetalas utöver det som ingår i norm för att barn ska kunna delta i fritidsaktiviteter. Således kan ett fritidskort ändå medföra en minskning av dessa bistånd.

Skälen för regeringens förslag: Av 12 kap. 1 § socialtjänstlagen (se 4 kap. 1 § i 2001 års socialtjänstlag) framgår att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt ha rätt att få ekonomiskt bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sina levnadskostnader i övrigt. Enligt 12 kap. 7 § första stycket 1 i samma lag lämnas försörjningsstöd för skäliga kostnader för bl.a. lek och fritid (se 4 kap. 3 § första stycket 1 i 2001 års socialtjänstlag). Skäliga kostnader ska beräknas enligt en för hela riket gällande norm (riksnorm). Om det finns särskilda skäl kan dock försörjningsstödet beräknas till ett högre eller lägre belopp än riksnormen, vilket framgår av 12 kap. 7 § tredje stycket socialtjänstlagen (se 4 kap. 3 § andra stycket i 2001 års socialtjänstlag).

I promemorian konstateras att det finns en överlappning mellan vilka avgifter som fritidskortet respektive försörjningsstödet avser att täcka. I promemorian görs bedömningen att överlappningen inte bör leda till att försörjningsstödet, som betalas ut enligt riksnormen, reduceras motsvarande värdet av ett fritidskort. Om den enskilde beviljas en lägre ersättning än riksnormen på grund av fritidskortet kommer inte syftet med fritidskort uppnås. I promemorian föreslås därför att beslut om användning av fritidskort för betalning inte ska utgöra skäl för socialnämnden att reducera försörjningsstödet avseende kostnader för de utgifter som ingår i riksnormen, i enlighet med 12 kap. 7 § tredje stycket andra meningen socialtjänstlagen (se 4 kap. 3 § andra stycket tredje meningen i 2001 års socialtjänstlag).

Regeringen delar den bedömning som görs i promemorians och anser, likt det *Funktionsrätt Sverige* och *Norrköpings kommun* framför, att det är en förutsättning för att fritidskortet ska stärka möjligheterna till deltagande i fritidsaktiviteter att det inte samtidigt medför en reduktion av försörjningsstödet. Regeringen anser därför att socialnämnden i sin bedömning av rätten till försörjningsstöd inte ska beakta om en person lämnats fritidskort. Fritidskortet bör därför inte påverka det ekonomiska biståndet som kommunen beslutar om. Vad *Sundsvalls kommun* framför föranleder ingen annan bedömning.

Regeringen ser därför inget behov av att socialtjänsten inhämtar uppgifter från andra myndigheter om sökanden lämnats fritidskort. När det gäller *Uppsala kommuns* förslag avseende socialtjänstens möjlighet att inhämta uppgifter från SSBTEK vill regeringen förtydliga att det är E-hälsomyndigheten och inte Försäkringskassan som kommer att ha uppgifter om utbetalda fritidskort.

Regeringen ser dock positivt på Uppsala kommuns förslag om att riktlinjer tas fram som kan användas inom socialtjänstens handläggning. Regeringen anser, i likhet med *Funktionsrätt Sverige*, att det är viktigt att vårdnadshavare i samband med ansökan om och användandet av

fritidskortet informeras om att fritidskortet inte påverkar rätten till försörjningsstöd.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen, i enlighet med förslaget i promemorian, att beslut om användning av fritidskort för betalning inte ska utgöra skäl för socialnämnden att reducera försörjningsstödet avseende kostnader för de utgifter som ingår i riksnormen, i enlighet med 12 kap. 7 § tredje stycket andra meningen socialtjänstlagen (se 4 kap. 3 § andra stycket tredje meningen i 2001 års socialtjänstlag).

5.4 Fritidskortet är skattefritt

Regeringens bedömning: Det statliga stöd som lämnas i form av ett fritidskort bör vara skattefritt. Det behöver inte införas någon särskild bestämmelse om detta.

Promemorians bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorian lämnar ingen bedömning om att ingen särskild bestämmelse behöver införas.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna lämnar inga synpunkter på bedömningen. *Barnombudsmannen*, *ISF*, *Norrköpings kommun* och *Svensk scenkonst* instämmer i bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt 8 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229) är ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen och äldreförsörjningsstöd enligt 74 kap. socialförsäkringsbalken och liknande ersättningar skattefria.

Regeringen bedömer, i likhet med den bedömning som framgår av promemorian, att det statliga stöd som lämnas i form av ett fritidskort bör vara skattefritt. Någon särskild bestämmelse om detta behöver inte införas eftersom stöd i form av fritidskort bedöms omfattas av begreppet liknande ersättningar i 8 kap. 11 § inkomstskattelagen.

5.5 Fritidskortet i förhållande till socialförsäkringsförmåner

Regeringens bedömning: Det bör inte lämnas merkostnadsersättning enligt socialförsäkringsbalken för kostnader som redan har täckts av stöd i form av fritidskort. Det statliga stöd som lämnas i form av fritidskort bör inte påverka andra socialförsäkringsförmåner. Det behöver inte införas någon särskild bestämmelse om detta.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över bedömningen. *Barnombudsmannen* och *ISF* tillstyrker bedömningen.

Försäkringskassan påtalar bl.a. att om det inte finns någon undantagsbestämmelse för merkostnadsersättningen kan fritidsaktiviteter som bekostas av fritidskortet påverka skälighetsbedömningen för de kostnader som föräldern faktiskt har. *Göteborgs kommun* framför bl.a. att syftet med merkostnadsersättningen och fritidskortet inte får sammanblandas och att

det finns en risk med de resonemang som förs i promemorian att Försäkringskassan slutar godkänna hyra av hjälpmedel som en merkostnad i beräkning av merkostnadsersättning.

Skälen för regeringens bedömning: Av promemorian framgår att barn och unga som har en funktionsnedsättning kan komma att använda fritidskortet för fritidsaktiviteter eller för hyra av utrustning och hjälpmedel, som inte har något samband med funktionsnedsättningen. Men det kan också tänkas att fritidskortet används till kostnader för en fritidsaktivitet eller för kostnader för hyra av hjälpmedel som är särskilt anpassade och lämpliga för barn och unga med den aktuella funktionsnedsättningen.

Enligt 50 kap. SFB kan en förälder, med ett barn som har en funktionsnedsättning, ha rätt till merkostnadsersättning för kostnader för bl.a. hälsa, vård, kost och hjälpmedel. Vid bedömningen av rätten till merkostnadsersättning ska det bortses från merkostnader för behov som tillgodoses genom annat samhällsstöd enligt 50 kap. 6 § SFB. Bestämmelsen ger uttryck för den s.k. samordningsprincipen som innebär att det ska förhindras att en individ blir överkompenserad genom att ta emot flera ersättningar för samma kostnad eller behov. Det vill säga, merkostnadsersättning får inte lämnas för en kostnad eller avgift som redan kompenseras genom annat samhällsstöd (t.ex. fritidskort).

I promemorian görs bedömningen att fritidskortet kan anses vara ett sådant annat samhällsstöd som avses i 50 kap. 6 § SFB och att merkostnadsersättning därför inte får lämnas för en kostnad eller avgift som redan har kompenseras genom fritidskortet. I konsekvens med det görs även bedömningen att någon särskild bestämmelse om att fritidskortet inte ska påverka socialförsäkringsförmåner inte behöver införas i socialförsäkringsbalken.

Försäkringskassan, som instämmer i bedömningen i promemorian om att fritidskort kan ses som ett annat samhällsstöd, påtar att om det inte finns någon undantagsbestämmelse för merkostnadsersättningen kan fritidsaktiviteter som bekostas av fritidskortet påverka skälighetsbedömningen för de kostnader som föräldern faktiskt har. Utan en sådan undantagsbestämmelse finns det en risk att otydligheten leder till att föräldrar till barn med funktionsnedsättning avstår från att använda fritidskortet. Myndigheten menar att den konsekvensen troligtvis inte helt kan avhjälpas genom information till enskilda. *Göteborgs kommun* framför att promemorians resonemang om att det inte bör finnas några merkostnader om kostnaderna redan har täckts av fritidskortet kan innebära en risk för att Försäkringskassan slutar godkänna hyra av hjälpmedel som en merkostnad i beräkning av merkostnadsersättning. Kommunen anser att hyra av hjälpmedel är en merkostnad som är en följd av funktionsnedsättningen, medan fritidskortet bör vara ett tillskott på lika villkor för alla barn. Dessa syften bör inte sammanblandas.

Regeringen anser, i likhet med Försäkringskassan och den bedömning som görs i promemorian, att det stöd som lämnas i form av fritidskort kan anses vara ett sådant annat samhällsstöd som avses i 50 kap. 6 § SFB. Det innebär att faktiska merkostnader som har tillgodosetts genom fritidskortet ska bortses från vid bedömningen av rätten till merkostnadsersättning. Om merkostnaden bara delvis har tillgodosetts genom fritidskortet ska däremot resterande del beaktas vid bedömningen av rätten till merkostnads-

ersättning. Regeringen, som anser att samordningsprincipen i socialförsäkringsbalken bör upprätthållas även när det gäller stöd i form av fritidskort, menar därför att det inte finns behov av en särskild bestämmelse om att fritidskortet inte ska beaktas vid bedömningen av rätten till merkostnadsersättning. Bestämmelsen i 50 kap. 6 § SFB innebär att Försäkringskassan, vilket myndigheten själv framhåller, i sin bedömning av rätten till merkostnadsersättning ska bortse från merkostnader för behov som redan har tillgodosetts genom fritidskortet. Det får dock enligt regeringen inte innebära att ansökningar om merkostnadsersättning avslås för sådana kostnader som endast hypotetiskt kan omfattas av fritidskortet, vilket Göteborgs kommun lyfter som en farhåga. Det skulle innebära att syftet med fritidskortet inte uppnås. En vårdnadshavare bör således kunna få både fritidskort och merkostnadsersättning, men däremot inte bli dubbelt kompenserad för samma kostnad. Om en vårdnadshavare exempelvis har kostnader om 20 000 kronor för ett hjälpmedel till sitt barns fritidsaktivitet och lämnas fritidskort som används för en del av kostnaden för hjälpmedlet, bör den resterande delen kunna vara en sådan kostnad som kan ersättas av merkostnadsersättningen.

Om en överkompensation ändå sker genom att fritidskortet och merkostnadsersättning ersätter samma kostnad kan en felaktig utbetalning återkrävas i ärenden om merkostnadsersättning. Regeringen anser, vilket även lyfts i promemorian, att sådana situationer bör vara möjliga att undvika genom information i samband med att vårdnadshavare ansöker om och använder fritidskort för betalning.

Som framgår av avsnitt 5.3 är det statliga stödet som lämnas i form av fritidskortet inte en skattepliktig inkomst för vårdnadshavaren. Eftersom fritidskortet inte betalas ut till vårdnadshavaren utan till utföraren kommer det inte heller att kunna ingå som kontanta medel eller kontobehållning i vårdnadshavarens förmögenhet. Av det anförda följer att fritidskortet inte påverkar den bidragsgrundande inkomsten som ligger till grund för beräkningen av vissa förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Mot denna bakgrund bedömer regeringen att det inte finns behov av att införa ytterligare förtydliganden i socialförsäkringsbalken med anledning av bestämmelserna om fritidskort.

5.6 Fritidskortet i förhållande till frågor om utmätning

Regeringens bedömning: Fritidskort ska inte utmätas för vårdnadshavarens skulder, men för utförares skulder.

Fritidskortet påverkar inte Kronofogdemyndighetens beräkning av förbehållsbeloppet vid löneutmätning hos vårdnadshavaren.

Några särskilda bestämmelser om utmätning behöver inte införas.

Promemorians bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorian lämnar ingen bedömning om att inga särskilda bestämmelser om utmätning behöver införas.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över bedömningen. *Barnombudsmannen, Funktionsrätt Sverige* och *Norrköpings kommun* instämmer i bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: Av 5 kap. 6 § utsköningsbalken (UB) framgår att medel, som för särskilt angivet ändamål har anvisats gäldenären av bl.a. staten, inte får utmätas om det strider mot det angivna ändamålet. Sedan medlen har betalats ut, gäller förbudet mot utmätning så länge de hålls avskilda. Regeringen konstaterar att syftet med fritidskortet är att öka möjligheterna för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. Om beloppet som betalas ut genom fritidskortet utmätts för vårdnadshavarens skulder riskerar det syftet att inte uppnås. Beloppet på fritidskortet betalas dessutom aldrig ut till vårdnadshavaren och medlen kommer därmed hållas avskilda på sätt som avses i 5 kap. 6 § UB. Mot den bakgrunden anser regeringen, i likhet med bedömningen i promemorian, att det finns hinder mot utmätning av fritidskort för vårdnadshavarens skulder. När det gäller utförare förhåller det sig dock annorlunda. Det finns alltså inte något hinder mot att belopp som utförare tar emot genom fritidskort utmätts för dennes skulder. Det bedöms inte finnas skäl för att införa några särskilda bestämmelser om utmätning mot vårdnadshavare respektive utförare.

Vid utmätning av lön m.m. fastställer Kronofogdemyndigheten enligt 7 kap. 8 § UB ett förbehållsbelopp som gäldenären får behålla för att betala sina egna levnadskostnader. Enligt 7 kap. 5 § UB ska förbehållsbeloppet bestå i normalbelopp och boendekostnad. I normalbeloppet ingår bl.a. kostnader för barns fritidsaktiviteter. Normalbeloppet utgör en schablon för normala fall och kan frångås när omständigheterna i det särskilda fallet föranleder det. Till exempel kan en minskning ske om gäldenären åtnjuter en särskild förmån eller har en sidoinkomst. Handikappersättning har inte ansetts vara en sådan sidoinkomst som bör föranleda minskning av gäldenärens normalbelopp (se RH 2001:63). Enligt regeringen är inte heller stöd i form av fritidskort en sådan förmån som föranleder minskning av normalbeloppet. Stöd i form av fritidskort torde inte heller på annat sätt påverka beräkningen av förbehållsbeloppet vid utmätning av lön m.m. eftersom det skulle kunna innebära att syftet med fritidskort inte uppnås. Någon särskild bestämmelse om förbehållsbeloppet bedöms inte behöva införas.

6 Prövning av frågor om fritidskort

6.1 E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort

Regeringens förslag: E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort.

Det ska i lagen tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om prövningen av frågor om fritidskort.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att det av lag ska framgå att fritidskort beviljas efter ansökan som uppfyller uppställda villkor. I promemorian föreslås det inte att det i lagen tas in en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om prövningen av frågor om fritidskort.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna yttrar sig inte särskilt över förslagen i denna del. *Kalmar kommun* är positiv till förslaget om att E-hälsomyndigheten prövar frågor om fritidskort.

Skälen för regeringens förslag

E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort

Fritidskortets utformning innebär att någon aktör fattar beslut om vem som har rätt till fritidskort och om förutsättningar för att kunna använda fritidskortet för betalning. Det handlar således om beslut som kommer att påverka enskilda personers rättigheter och skyldigheter. Det är därför lämpligt enligt regeringen att en myndighet prövar frågor om fritidskort. I promemorian föreslås det att E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort. Som skäl för det anges bl.a. det uppdrag myndigheten fick den 5 april 2023 att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga (S2023/01303). Av uppdraget framgår att E-hälsomyndigheten ska ha huvudansvaret för arbetet med att förbereda, införa och förvalta ett fritidskort för barn och unga. Vidare är E-hälsomyndigheten expertmyndighet för frågor som rör e-hälsa. Enligt förordningen (2013:1031) med instruktion för E-hälsomyndigheten framgår bl.a. att myndigheten ska samordna regeringens satsningar på e-hälsa och nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst. Myndigheten har även erfarenheter från arbetet med covidbevisen, såsom utveckling av digitala tjänster och handläggning av ärenden. Dessa erfarenheter kan tillvaratas i arbetet med fritidskort.

Mot den bakgrunden instämmer regeringen i promemorians förslag att E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort. Med att pröva frågor om fritidskort avses uppgifter såsom att handlägga ansökningar om fritidskort, inklusive utbetalning av fritidskort, och att besluta i ärenden om fritidskort.

Ansökan om fritidskort

Av 19 § förvaltningslagen (2017:900), FL, framgår att en enskild kan inleda ett ärende hos en myndighet genom en ansökan, anmälan eller annan framställning. Inom välfärdssystemet är huvudregeln att den som vill ha en förmån behöver ansöka om den. Regeringen ser inte att det finns anledning att göra någon annan bedömning när det gäller fritidskort, dvs. det bör krävas att den som vill få och använda ett fritidskort ska ansöka om det. I avsnitt 5.1 föreslås att det ska vara barnets vårdnadshavare, som har barnet bosatt hos sig, som kan lämnas fritidskort och därmed använda fritidskortet för betalning. Det bör därmed vara vårdnadshavaren som ansöker om fritidskort.

Av promemorian framgår att E-hälsomyndigheten bör ansvara för och förvalta en digital tjänst som möjliggör för vårdnadshavaren att ansöka om

och använda fritidskortet för betalning. Enligt bedömningen i promemorian bidrar en sådan digital tjänst till att fritidskortet blir tillgängligt, enkelt och användarvänligt för den enskilde personen. Bland annat eftersom en digital tjänst möjliggör för en automatiserad och snabb handläggning där vårdnadshavaren i realtid kan meddelas om han eller hon har fått stöd i form av fritidskort. Vidare följer det av promemorian att den digitala tjänsten ska fungera lika enkelt som betaltjänster via exempelvis en Internetbank. I den digitala tjänsten bör det finnas en funktion där vårdnadshavaren som ansökt och beviljats fritidskort kan se saldot på fritidskortet och vilken utförare av fritidsaktiviteter som kortet tidigare använts hos.

Regeringen ser det som angeläget att det är enkelt och användarvänligt för vårdnadshavaren att ansöka om och använda fritidskort för betalning i den digitala tjänsten. Det är särskilt viktigt att vårdnadshavaren informeras om vilka uppgifter som ska lämnas i ansökan och att oriktigt lämnade uppgifter kan innebära en återbetalningsskyldighet (se avsnitt 6.2).

En digital tjänst bör motsvara andra myndigheters tjänster eller information som tillhandahålls genom en teknisk lösning på en webbplats eller i mobila applikationer.

Ytterligare föreskrifter om prövningen av fritidskort bör, enligt regeringen, regleras i förordning. Sådana föreskrifter kan meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Regeringen föreslår att en upplysning om det tas in i lagen.

6.2 E-hälsomyndigheten ska besluta om återbetalning och återkrav

Regeringens förslag: En vårdnadshavare som har fått stöd i form av fritidskort ska vara återbetalningsskyldig om han eller hon har orsakat att stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp genom att lämna oriktiga uppgifter. Detsamma gäller om stödet i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och vårdnadshavaren har insett eller skäligen borde ha insett detta. Det ska i lagen tas in en upplysning om att regeringen kan meddela ytterligare föreskrifter om återbetalningsskyldighet för vårdnadshavaren.

En utförare som det har betalats ut stöd i form av fritidskort till, ska vara återbetalningsskyldig om stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Om återbetalningsskyldighet finns ska E-hälsomyndigheten besluta om återkrav.

Om det finns särskilda skäl får E-hälsomyndigheten helt eller delvis sätta ned krav på återbetalning.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås det inte att det i lagen tas in en upplysning om att regeringen kan meddela ytterligare föreskrifter om återbetalningsskyldighet för vårdnadshavaren. I promemorian föreslås det att det ska

krävas synnerliga skäl för att E-hälsomyndigheten helt eller delvis ska efterge krav på återbetalning. Promemorians förslag till lagtext har en delvis annan språklig och redaktionell utformning.

Remissinstanserna: Ett fåtal remissinstanser, som *Falu kommun*, *Gävle kommun* och *Statens institutionsstyrelse (SiS)*, efterfrågar ett förtydligande i vilka fall det blir aktuellt med återbetalning.

Stockholms kommun anser att ingen utförare bör bli återbetalningsskyldig vid felaktigt utbetalda fritidskort eftersom det inte kommer att finnas något avtal mellan E-hälsomyndigheten och utförarna. Utföraren kommer sakna möjlighet att kontrollera de uppgifter som en vårdnadshavare anger i sin ansökan om fritidskort. *Funktionsrätt Sverige* menar att förslaget om återbetalningsskyldighet skapar en komplex och otydlig situation för vårdnadshavare.

Statens kulturråd (Kulturrådet) framför att det bör klargöras vad som menas med att en utförare har insett, eller rimligen borde ha insett, att ett belopp betalats ut felaktigt.

Kronofogdemyndigheten framhåller att ett beslut om återkrav av fritidskort, som innefattar betalningsskyldighet och får överklagas, är en exekutionstitel som kan verkställas av myndigheten.

E-hälsomyndigheten framhåller att det inte tydligt framgår hur myndigheten ska hantera en återbetalning till vårdnadshavaren som en utförare överenskommit med en vårdnadshavare om.

Inspektionen för socialförsäkringsförmåner (ISF) anser att det borde ha förtydligats i promemorian varför synnerliga skäl används i stället för särskilda skäl i bestämmelsen om eftergift av återkrav. ISF önskar även ett förtydligande om vårdnadshavare kan bli återbetalningsskyldiga om beslut om bostadsbidrag ändras efter det att beslut om särskilt fritidskort har meddelats.

Skälen för regeringens förslag

Behov av regler om återbetalningsskyldighet i ett nytt system

Systemet med fritidskort innebär att den som har lämnats fritidskort (vårdnadshavaren) och den som fritidskort betalas ut till (utföraren) får del av statliga medel. Fritidskortet lämnas således en enskild person (vårdnadshavaren), men betalas ut till en annan enskild (utföraren). I promemorian görs bedömningen att vårdnadshavaren kan bli återbetalningsskyldig trots att det är utföraren som ska ta emot stödet. Regeringen delar den bedömningen.

Den som ansöker om fritidskort (vårdnadshavaren) kan komma att behöva lämna uppgifter till E-hälsomyndigheten för bedömningen av rätten till fritidskort (se avsnitt 5.1 och 5.2). Det kan förstås förekomma att de uppgifter som lämnas är felaktiga och leder till att fritidskort lämnas felaktigt eller med för högt belopp. Det kan även förekomma att fritidskort lämnas felaktigt eller med för högt belopp av andra skäl som vårdnadshavaren känner till eller borde känna till.

För att bli en godkänd utförare för fritidskort och få ingå i utförarregistret kommer utförare att lämna uppgifter till Försäkringskassan (se avsnitt 5.2). Dessa uppgifter ska inte prövas av E-hälsomyndigheten (som endast prövar frågor om fritidskort och betalar ut fritidskort) och de kan därför inte ligga till grund för en återbetalningsskyldighet för utförarna.

Dessutom kommer det inte, såsom *Stockholms kommun* framför, finnas något avtal mellan E-hälsomyndigheten och utförarna. Det kan dock förekomma, vilket framgår av promemorian, att en utförare får en betalning av fritidskort med för högt belopp eller att fritidskort lämnats och därmed betalats ut felaktigt av andra skäl. Regeringen delar inte Stockholms kommuns inställning att avsaknaden av en avtalsrelation mellan utföraren och E-hälsomyndigheten är skäl mot att över huvud taget införa regler om återbetalningsskyldighet för utförare. I vissa situationer bör det enligt regeringen finnas en möjlighet för E-hälsomyndigheten att kräva tillbaka utbetalt stöd även från utförare.

Mot den bakgrunden, och med hänsyn till behovet av att säkerställa systemets legitimitet och motverka att fritidskort lämnas felaktigt eller med för högt belopp, bedömer regeringen att det finns skäl att införa bestämmelser om återbetalningsskyldighet som kan träffa både vårdnadshavare och utförare beroende av situation. Det ska även tilläggas att den föreslagna ordningen där både vårdnadshavare och utförare kan bli återbetalningsskyldiga innebär att E-hälsomyndigheten i vissa fall har att bedöma mot vem återkravet ska riktas när förutsättningarna för återbetalningsskyldighet är uppfyllda för både vårdnadshavaren och utföraren (se rubriken Beslut om återkrav).

Närmare om återbetalningsskyldigheten för vårdnadshavare

Enligt regeringen är det en grundförutsättning för att återbetalningsskyldighet för vårdnadshavaren ska komma i fråga att fritidskortet har lämnats till vårdnadshavaren, dvs. vårdnadshavaren ska ha använt fritidskortet för betalning.

I avsnitt 5.1 föreslås vissa krav för att en vårdnadshavare ska lämnas fritidskort. Det handlar t.ex. om att barnet ska vara bosatt hos vårdnadshavaren. Vidare, i avsnitt 5.2 föreslås att det ska ställas vissa krav för att få använda fritidskortet för betalning av vissa avgifter och att dessa krav kan regleras i förordning. Det kan t.ex. handla om att avgifterna ska avse ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls under en sammanhängande period.

I likhet med bedömningen i promemorian anser regeringen att E-hälsomyndigheten ska återkräva fritidskort som lämnats felaktigt eller med för högt belopp om vårdnadshavaren har orsakat den felaktiga utbetalningen genom att lämna oriktiga uppgifter i en ansökan om fritidskort. Det kan t.ex. handla om att vårdnadshavaren lämnar oriktiga uppgifter om barnets bosättning eller fritidsaktivitet.

E-hälsomyndigheten bör också enligt regeringen kunna återkräva fritidskort om stödet i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och vårdnadshavaren har insett eller skäligen borde ha insett detta. Det kan t.ex. handla om att E-hälsomyndigheten har lämnat fritidskort med ett för högt belopp på grund av en felräkning hos myndigheten, och vårdnadshavaren skäligen borde ha insett detta.

Funktionsrätt Sverige framför att förslaget om återbetalningsskyldighet ställer orimliga krav på vårdnadshavare och skapar onödig stress. Organisationen menar att kravet på insikt om felaktigheten skapar en komplex och otydlig situation för vårdnadshavare. Regeringen anser däremot att det är rimligt att ställa krav på vårdnadshavaren att lämna

korrekta uppgifter vid ansökan om stöd i form av fritidskort. Det är även motiverat, enligt regeringen, att införa en återbetalningsskyldighet för vårdnadshavaren när myndigheten har betalat ut ett för högt belopp och vårdnadshavaren t.ex. har insett det. I sammanhanget bör det understrykas att regeringen anser att det ska vara enkelt att ta del av fritidskortet. Därför är ett automatiserat förfarande viktigt, vilket också kan förväntas minska risken för felaktigheter. E-hälsomyndigheten har även ett ansvar för att vara tillgänglig för frågor och tillhandahålla information om fritidskortet, se bl.a. förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

Några remissinstanser, bl.a. *ISF*, har efterfrågat ett förtydligande om i vilka fall det blir aktuellt med återbetalning av fritidskort för vårdnadshavare om förhållandena som ligger till grund för beslut ändras efter att beslut om fritidskort har meddelats. I promemorian görs bedömningen att det är förhållandena vid tidpunkten för beslut om fritidskort respektive beslut om användning av fritidskort för betalning som är avgörande för om förutsättningarna är uppfyllda. Regeringen gör ingen annan bedömning. Det innebär att i de fall som t.ex. ett beviljande av om preliminärt bostadsbidrag ändras efter det att beslut om fritidskort har meddelats en vårdnadshavare, bör det inte föranleda någon återbetalningsskyldighet för vårdnadshavaren.

Närmare om återbetalningsskyldigheten för godkända utförare

För att en utförare ska kunna bli återbetalningsskyldig krävs givetvis att fritidskortet har betalats ut till utföraren. Dessutom bör det krävas att utföraren har insett eller skäligen borde ha insett att fritidskort har lämnats felaktigt eller med för högt belopp.

Det kan t.ex. vara en situation där de förhållanden som ligger till grund för att fritidskort ska lämnas inte föreligger, exempelvis att en fritidsaktivitet inte tillhandahålls. Givet att utföraren har insett eller skäligen borde ha insett att fritidskort därmed lämnats felaktigt kan återbetalningsskyldighet finnas. Det kan även handla om en situation där E-hälsomyndigheten har orsakat felet genom att t.ex. betala ut ett för högt belopp och utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Enligt regeringen får en bedömning göras av E-hälsomyndigheten i varje enskilt ärende där omständigheter för och emot återbetalningsskyldighet behöver beaktas och vägas samman. I detta sammanhang bör det enligt regeringen tydliggöras, med hänsyn till vad Stockholms kommun lyft, att det inte ligger inom utförarens ansvar att kontrollera vilka uppgifter som vårdnadshavaren har lämnat i sin ansökan om fritidskort. En utförare bör inte bli återbetalningsskyldig i de fall då vårdnadshavaren har lämnat oriktiga uppgifter i samband med ansökan om fritidskort om utföraren inte insett eller skäligen borde ha insett detta.

Några remissinstanser, som *Gävle kommun* och *Kulturrådet*, efterfrågar klargöranden för det fallet att förhållanden som var avgörande för beslut om fritidskort förändras efter att beslut om fritidskort meddelats. Regeringen vill understryka att det är förhållandena vid tidpunkten för beslut som är avgörande för om förutsättningarna för fritidskort och användning av fritidskort för betalning är uppfyllda. Sådana ändrade förhållanden torde därför, enligt regeringen, aldrig medföra en

återbetalningsskyldighet, då det t.ex. kan handla om att en fritidsaktivitet ställs in, efter att utbetalning av stödet gjorts, på grund av omständigheter som är utom utförarens eller vårdnadshavarens kontroll.

E-hälsomyndigheten efterfrågar ett förtydligande vad gäller situationen när en utförare ställer in en fritidsaktivitet och avser att återbetala avgiften för aktiviteten till vårdnadshavaren. Regeringen har inte tagit ställning till den situationen i denna lagrådsremiss. Det kan dock inte uteslutas att det kan bli aktuellt att införa en skyldighet för vårdnadshavaren att meddela ändrade förhållanden och för myndigheten att besluta om återkrav mot vårdnadshavaren i en sådan situation. Det kan även finnas andra situationer där det kan anses rimligt att införa bestämmelser som rör återkrav för vårdnadshavaren. Ytterligare bestämmelser om sådana skyldigheter bör kunna regleras i förordning med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Regeringen föreslår att en upplysning om det tas in i lagen.

Beslut om återkrav

När E-hälsomyndigheten har bedömt att det finns grund för återbetalningsskyldighet bör myndigheten, enligt regeringen, besluta om att det felaktigt lämnade eller utbetalda fritidskortet ska återkrävas. Återkrav kan t.ex. riktas mot vårdnadshavaren om denne har orsakat den felaktiga utbetalningen. Motsvarande gäller för utföraren om stödet lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta. Om förutsättningarna för återbetalningsskyldighet är uppfyllda för både vårdnadshavaren och utföraren är det upp till myndigheten att bedöma mot vem återkravet ska riktas. En sådan situation föreligger om både vårdnadshavaren och utföraren har insett eller borde ha insett felaktigheten. I regel torde det dock ligga närmast till hands att rikta kravet mot utföraren eftersom det är denne som fått utbetalningen.

Eftersom det är E-hälsomyndigheten som föreslås besluta om och betala ut fritidskort bör myndigheten även ansvara för att kräva tillbaka det. Det bör därför enligt regeringen införas en bestämmelse som anger att ett felaktigt fritidskort ska återkrävas av E-hälsomyndigheten.

Enligt 3 kap. 1 § första stycket 6 a utsökningsbalken (UB) utgör förvaltningsmyndigheters beslut som innefattar betalningsskyldighet, och som får överklagas i annan ordning än den som gäller för laglighetsprövning enligt 13 § kommunallagen (2017:725), verkställbara exekutionstitlar. Det innebär, som även *Kronofogdemyndigheten* framhåller, att ett beslut om återkrav av fritidskort, som innefattar betalningsskyldighet och får överklagas, är en exekutionstitel som kan verkställas av Kronofogdemyndigheten. Om inget annat särskilt föreskrivs får ett beslut verkställas när det fått laga kraft (3 kap. 23 § andra stycket UB). Eftersom E-hälsomyndigheten är en statlig myndighet kommer mål om återkrav att handläggas som allmänt mål (1 kap. 6 § andra stycket UB).

Beslut om nedsättning av krav på återbetalning

Som utgångspunkt bör en vårdnadshavare som felaktigt lämnats ett fritidskort, eller en utförare som har fått en felaktig utbetalning av fritidskort, betala tillbaka det belopp som felaktigt lämnats eller tagits emot. Huvudregeln bör därför enligt regeringen vara att E-hälsomyndigheten ska

besluta om återkrav av fritidskort som har lämnats eller betalats ut felaktigt.

Det kan emellertid finnas situationer då det skulle vara oskäligt att kräva tillbaka hela eller delar av beloppet. Det bör därför införas en möjlighet för E-hälsomyndigheten att helt eller delvis sätta ned ett återkrav. Av promemorian framgår det att det ska krävas synnerliga skäl för en sådan nedsättning. ISF ställer sig dock frågande till varför det ska ställas ett högre krav för fritidskort än vad det gör inom ramen för socialförsäkringsförmånerna. Regeringen delar ISF:s synpunkt och menar att bestämmelsen om nedsättning av återkrav vad gäller fritidskortet bör utformas i linje med bestämmelsen i 108 kap. 11 § socialförsäkringsbalken (SFB), där rekvisitet är särskilda skäl.

Vad som utgör särskilda skäl får avgöras utifrån en samlad bedömning i varje enskilt fall. *SiS* lyfter frågan om ett barns placering på *SiS* kan få betydelse för beslut om återkrav ska efterges. Vid bedömningen av om en nedsättning av återkrav ska beviljas, ska alla skäl som talar både för och emot vägas in. I RÅ 2008 ref. 2, som handlade om återbetalning av felaktigt utbetald försäkringsersättning, har Högsta förvaltningsdomstolen ansett att de faktorer som kan behöva beaktas vid en prövning om nedsättning av återkrav är bl.a. orsaken till den felaktiga utbetalningen, hur lång tid som gått sedan utbetalningen och beloppets storlek. Regeringen anser att bl.a. dessa omständigheter är relevanta att beakta även i en bedömning av om beslut om återkrav av fritidskort ska sättas ned.

Om den återbetalningsskyldige har försakat den felaktiga utbetalningen medvetet eller av grov oaktsamhet, bör enligt regeringen särskilda skäl normalt inte anses finnas.

6.3 Överklagande av beslut

Regeringens förslag: Beslut som rör fritidskort ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det ska krävas prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslagen i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Beslut som fattas i ärenden om fritidskort bör enligt regeringen kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Överklagandebestämmelsen bör utformas på ett allmänt sätt och ange att beslut ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. En sådan utformning är grundad på de allmänna förvaltningsrättsliga principerna för överklagande av beslut som uttrycks i förvaltningslagen och förvaltningsprocesslagen (1971:291). I de lagarna anges vad som gäller för överklagande av beslut, vem som har rätt att klaga och vilka beslut som får överklagas.

I 14 § andra stycket lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar anges att beslut ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets ärendet först prövats, om det inte för ett visst slag av mål föreskrivs annat i lag eller förordning. När det gäller beslut om fritidskort

och beslut om användning av fritidskort för betalning föreslås inga särskilda bestämmelser om forum, vilket innebär att målen ska prövas av den förvaltningsrätt inom vars domkrets som E-hälsomyndigheten fattar besluten.

Enligt 40 § FL krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Det finns inte skäl enligt regeringen att frånga den ordningen när det gäller beslut i ärenden om fritidskort. Prövningstillstånd bör därför krävas för att ett beslut ska tas upp till prövning i kammarrätten.

7 Uppgifts- och underrättelseskyldighet

Det finns en allmän samverkansskyldighet för myndigheter enligt 8 § förvaltningslagen (2017:900) som bl.a. syftar till att underlätta för myndigheter att fullgöra sin verksamhet. Av 6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL framgår även att en myndighet på begäran av en annan myndighet ska lämna uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång.

Enligt 8 kap. 1 § OSL gäller sekretess som huvudregel både mot enskilda och mot andra svenska myndigheter. I vissa fall måste dock myndigheter kunna utbyta uppgifter för att kunna utföra sina uppdrag. Sekretessregleringen innehåller därför särskilda sekretessbrytande bestämmelser. Dessa har utformats efter en intresseavvägning mellan myndigheternas behov av att utbyta uppgifter och det intresse som den aktuella sekretessbestämmelsen avser att skydda. En sekretessbrytande bestämmelse innebär att en sekretessbelagd uppgift får lämnas ut under vissa förutsättningar (se 3 kap. 1 § OSL).

Sekretessbrytande bestämmelser som gäller i förhållande till svenska myndigheter kan införas i offentlighets- och sekretesslagen eller i lag eller förordning som offentlighets- och sekretesslagen hänvisar till (8 kap. 1 § OSL). Någon hänvisning till den lag eller förordning som innehåller en sekretessbrytande bestämmelse behöver dock inte tas in i offentlighets- och sekretesslagen, om bestämmelsen i fråga utformas som en uppgiftsskyldighet (10 kap. 28 § första stycket OSL). Av 10 kap. 28 § OSL följer att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Paragrafen är tillämplig när det är fråga om att lämna uppgifter såväl mellan två myndigheter som mellan två olika verksamhetsgrenar inom en och samma myndighet när de är att anse som självständiga i förhållande till varandra (se 8 kap. 2 § OSL).

7.1 E-hälsomyndighetens behov av uppgifter från andra aktörer och myndigheter

Regeringens bedömning: De uppgifter som behövs från Skatteverket för E-hälsomyndighetens prövning av frågor om fritidskort är i regel offentliga. Det behöver inte införas någon sekretessbrytande bestämmelse.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över bedömningen. *Skatteverket*, som inte har några invändningar, framför synpunkter som rör E-hälsomyndighetens hantering av personer med skyddad folkbokföring. Myndigheten understryker att det är särskilt viktigt att E-hälsomyndigheten hanterar sådana personuppgifter på ett sätt som säkerställer att det inte uppstår integritetsrisker.

Skälen för regeringens bedömning: E-hälsomyndigheten ska vara den myndighet som prövar frågor om fritidskort. Det innefattar bl.a. beslut om fritidskort (se avsnitt 6.1). Det är därför av stor vikt att E-hälsomyndigheten har tillgång till den information, från andra myndigheter och aktörer, som behövs för att myndigheten ska kunna fatta korrekta beslut. Ett sådant informationsutbyte är även av stor betydelse i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar av fritidskort (se avsnitt 8).

Stöd i form av fritidskort ska lämnas till en vårdnadshavare som är bosatt i Sverige och som har barnet bosatt hos sig. Vid E-hälsomyndighetens bedömning av bosättning enligt den nya lagen bör omständigheten var en person är folkbokförd vara vägledande. I ett ärende om fritidskort behöver därför E-hälsomyndigheten uppgifter från Skatteverket om var vårdnadshavaren och barnet är folkbokförda.

Uppgifter i folkbokföringsdatabasen är i regel offentliga och ska i så fall lämnas ut på begäran, om det inte skulle hindra arbetets behöriga gång (se 6 kap. 5 § OSL). För de uppgifter som är offentliga behöver därmed ingen uppgiftsskyldighet mellan Skatteverket och E-hälsomyndigheten införas.

Det kan dock förekomma uppgifter i folkbokföringsdatabasen som omfattas av sekretess. Skatteverkets utlämnande av sådana uppgifter behöver föregås av en sekretessprövning innan de lämnas ut till E-hälsomyndigheten. Det kan röra sig om att vårdnadshavare eller barn har skyddad folkbokföring. I de fall uppgifterna omfattas av sekretess kan de inte lämnas ut med stöd av 6 kap. 5 § OSL.

Uppgifter i ett ärende om skyddad folkbokföring, t.ex. uppgift om den faktiska bosättningsorten, omfattas av regleringen i 22 kap. 2 § OSL och utgångspunkten är att uppgifterna omfattas av sekretess. Som utgångspunkt bör dock E-hälsomyndigheten inte behöva uppgifter om den faktiska bosättningsorten för vare sig vårdnadshavaren eller barnet för att pröva rätten till fritidskort. Det som i stället behövs är uppgift om huruvida vårdnadshavaren och barnet är bosatta tillsammans, vilket Skatteverket i regel bör kunna lämna ut eftersom den uppgiften i de flesta fall inte omfattas sekretess. Trots att dessa uppgifter i regel inte omfattas av sekretess bör, som även *Skatteverket* framför, de hanteras på ett sätt som säkerställer att det inte uppstår integritetsrisker. Skatteverket framhåller att personer med skyddad folkbokföring ofta befinner sig i en ekonomisk

utsatt situation, där behovet av stöd av det aktuella slaget sannolikt är stort. Regeringen anser därför, i enlighet med det som Skatteverket lyfter, att det är av stor betydelse att även denna grupp ges möjlighet att ta del av stödet.

Även i de fallen då det finns en sekretessmarkering behöver E-hälsomyndigheten endast ta del av uppgift om vårdnadshavaren och barnet är bosatta tillsammans. Sådana uppgifter bör Skatteverket i regel kunna lämna ut eftersom uppgifterna i de flesta fall inte omfattas av sekretess.

Sammantaget bedömer regeringen, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att de uppgifter som behövs från Skatteverket för E-hälsomyndighetens prövning av frågor om fritidskort i regel är offentliga och därmed kan lämnas ut med stöd av bestämmelsen i 6 kap. 5 § OSL. Det finns därför inte skäl att införa en särskild sekretessbrytande bestämmelse.

7.1.1 **Ändring i lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet**

Regeringens förslag: E-hälsomyndigheten ska omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Försäkringskassan* ifrågasätter i vilken utsträckning E-hälsomyndigheten med stöd av lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet kan lämna ut uppgifter till *Försäkringskassan*.

Skälen för regeringens förslag: I arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar av fritidskort bedömer regeringen att utbytet av information med andra myndigheter och aktörer är av stor betydelse (se bl.a. avsnitt 7.1). Uppgifter kan behövas för att kontrollera riktigheten i en uppgift som ska läggas eller som har lagts till grund för ett beslut om fritidskort, t.ex. en uppgift om vårdnadshavarens och barnets bosättning, om fritidsaktiviteter eller om en viss förening är registrerad i register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Uppgifter om felaktigheter kan uppkomma i samband med att E-hälsomyndigheten ska besluta om fritidskort eller efter att beslut meddelats. Det kan då finnas ett behov av uppgifter från en kommun eller myndigheter såsom Skatteverket och *Försäkringskassan*. En sådan informationsöverföring mellan E-hälsomyndigheten, och andra myndigheter kan även i vissa fall behöva ske rutinmässigt.

Vissa uppgifter som kan komma att efterfrågas är sådana som omfattas av sekretess, medan andra uppgifter kan vara offentliga. Om uppgifterna omfattas av sekretess behövs en sekretessbrytande bestämmelse för att uppgifterna ska få lämnas ut. Den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL om utlämnande av sekretessbelagda uppgifter mellan myndigheter kan

visserligen vara tillämplig. För att en uppgift ska kunna lämnas ut med stöd av generalklausulen krävs det dock att det vid en intresseavvägning är uppenbart att intresset av att lämna ut uppgiften har företräde framför skyddsintresset.

I förarbetena till lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet bedömer regeringen att möjligheten till rutinmässigt uppgiftsutbyte enligt generalklausulen är alltför snäv i förhållande till myndigheters, kommuners och arbetslöshetskassors behov av kontinuerligt uppgiftsutbyte för att utföra sina verksamheter på ett effektivt sätt (prop. 2023/24:85 s. 24–29).

För att kunna utbyta information rutinmässigt mellan E-hälsomyndigheten och andra myndigheter, såsom Försäkringskassan, anser regeringen att det krävs att det finns en tillämplig uppgiftsskyldighet som möjliggör uppgiftslämnandet.

I lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet regleras två uppgiftsskyldigheter, varav en av skyldigheterna syftar till att säkerställa att kommuner, arbetslöshetskassor och berörda statliga myndigheter har tillgång till uppgifter som behövs för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Den uppgiftsskyldigheten omfattar bl.a. Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Skatteverket, kommuner och arbetslöshetskassor.

För att motverka felaktiga utbetalningar och därmed ge E-hälsomyndigheten förutsättningar att säkerställa korrekta beslutsunderlag i ärenden om fritidskort bör även E-hälsomyndigheten omfattas av tillämpningsområdet för lagen. Det bedöms även nödvändigt för att motverka ekonomisk brottslighet. En sådan ändring i aktuell lag bedöms vara proportionerlig då några andra mindre ingripande åtgärder inte bedöms kunna uppfylla det angivna syftet. En närmare integritets- och proportionalitetsanalys av förslaget finns i avsnitt 10.

Försäkringskassan menar att det kan ifrågasättas i vilken utsträckning som E-hälsomyndigheten kan stödja sig på lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet vid utlämnade av uppgifter till Försäkringskassan inom ramen för fritidskortet. Regeringen anser att det finns ett behov av att bl.a. Försäkringskassan lämnar sådana uppgifter till E-hälsomyndigheten som behövs för att säkerställa korrekta beslutsunderlag om fritidskort. Det kan även finnas ett behov av att E-hälsomyndigheten lämnar uppgifter till Försäkringskassan som behövs för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för vissa socialförsäkringsförmåner, som t.ex. merkostnadsersättningen (jfr avsnitt 5.5). Försäkringskassans behov av ytterligare uppgifter behandlas vidare i avsnitt 7.3.

Regeringen föreslår därför att E-hälsomyndigheten ska omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet.

Av avsnitt 8 framgår att regeringen avser att analysera frågan om fritidskortet t.ex. bör omfattas av bidragsbrottslagen. Vid en sådan analys är det även lämpligt att se över förutsättningarna för att E-hälso-

myndigheten ska omfattas av lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

7.1.2 **En uppgiftsskyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer**

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om en skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för granskning av utbetalningar av stöd i form av fritidskort.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens. Promemorians förslag till lagtext har en delvis annan språklig utformning.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Uppsala kommun* anser att förslaget om att kreditinstitut och betaltjänstleverantörer ska lämna vissa uppgifter är väl avvägt och ett viktigt verktyg i arbetet mot felaktiga utbetalningar.

Försäkringskassan framför bl.a. att det inte har föreslagits någon motsvarande skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna uppgifter till Försäkringskassan.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs en uppgiftsskyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer

E-hälsomyndigheten ska, förutom att ansvara för prövning av frågor om fritidskort, även vara ansvarig för utbetalningar av stöd i form av fritidskort (se avsnitt 6.2). Utbetalningen av stödet behöver ske till godkända utförarens bankkonton hos ett kreditinstitut eller till en betaltjänstleverantör som tillhandahåller betaltjänster till den godkända utföraren (se avsnitt 5.2).

Utbetalningar av fritidskort behöver givetvis vara korrekta men även ske på ett säkert sätt, vilket bl.a. innebär att betalflödena bör kunna kontrolleras av E-hälsomyndigheten. Av promemorian framgår det att E-hälsomyndigheten har behov av att kunna få uppgifter om en namngiven fysisk eller juridisk persons förhållanden till kreditinstitutet eller betaltjänstleverantören. Exempelvis uppgifter om när kreditinstitutet eller betaltjänstleverantören har hanterat en utbetalning till en godkänd utförare och till vilket bankkonto som utbetalningen har skett. Med hjälp av sådana uppgifter kommer myndigheten t.ex. kunna säkerställa att en korrekt utbetalning av fritidskort har genomförts. Även andra uppgifter från kreditinstitut och betaltjänstleverantörer kan i vissa fall behövas, t.ex. uppgifter om kontaktpersoner eller fullmaktsinnehavare för konton. Enligt 1 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse får dock kreditinstitut eller betaltjänstleverantörer inte obehörigen röja uppgifter om en enskilds förhållande till institutet eller leverantören, enligt den s.k. banksekretessen. Banksekretessen gäller både fysiska och juridiska personers förhållanden till en bank och andra kreditinstitut samt betaltjänstleverantörer, och gäller även efter att kundrelationen har upphört (se prop. 2002/03:139 s. 477). Banksekretessen gäller inte när

någon behörigen lämnar uppgifter. En lagstadgad uppgiftsskyldighet till en myndighet anses vara ett behörigt utlämnande (se prop. 2002/03:139 s. 479). I promemorian föreslås att det införs en uppgiftsskyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer. Regeringen gör följande överväganden när det gäller frågan om att införa en uppgiftsskyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer.

Syftet med banksekretessen är enligt förarbetena att tillgodose kundernas integritetsintresse genom att säkerställa att den information som ett kreditinstitut och betaltjänstleverantör har om kundernas privata och ekonomiska förhållanden inte sprids, eftersom enskildas personliga integritet eller affärs- och driftsförhållanden annars riskerar att skadas (prop. 2002/03:139 s. 480 och 481). Banksekretessen är enligt samma förarbeten en viktig förutsättning för allmänhetens förtroende för kreditinstitut och för att kunderna ska våga använda institutens tjänster. Det intresse som banksekretessen avser att skydda behöver beaktas när införande av en uppgiftsskyldighet övervägs.

Enligt regeringen riskerar en uppluckring av banksekretessen att få allvarliga konsekvenser. Regeringen anser emellertid att intresset av att genomföra korrekta och säkra utbetalningar väger tyngre än de intressen som banksekretessen avser att skydda. För att säkerställa korrekta och säkra utbetalningar av fritidskort bedöms det vara nödvändigt att E-hälsomyndigheten kan få tillgång till vissa uppgifter om enskildas konton. Regeringen har i flera tidigare lagstiftningsärenden bedömt att syftet att förbättra utredningsmöjligheterna vid misstanke om felaktiga utbetalningar överväger det intrång i den personliga integriteten som en uppgiftsskyldighet innebär för enskilda. En effektiv brottsbekämpning är ett grundläggande samhällsintresse och även av stor vikt för den enskildes tilltro till välfärdssystemen.

Uppgifter om enskilds ekonomiska förhållanden omfattas således hos E-hälsomyndigheten av en presumerad sekretess enligt 25 kap. 17 a § OSL. Av 25 kap. 17 b § OSL gäller även sekretess hos E-hälsomyndigheten för uppgift om en enskilds affärs- eller driftsförhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs. De uppgifter som kan komma att omfattas av uppgiftsskyldigheten för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer till E-hälsomyndigheten kommer därför att omfattas av denna sekretess och får därför anses skyddas av tillräcklig sekretess.

Sammantaget instämmer regeringen i promemorians bedömning att de intressen som talar för en möjlighet för E-hälsomyndigheten att inhämta uppgifter från kreditinstitut och betaltjänstleverantörer väger tyngre än de intressen som talar mot. Det finns därför tillräckliga skäl för att kreditinstitut och betaltjänstleverantörer ska vara skyldiga att lämna ut sådana uppgifter (jfr prop. 2019/20:117 s. 44–53). Regeringen anser därför att det är motiverat att kreditinstitut och betaltjänstleverantörer ska omfattas av en uppgiftsskyldighet.

Kreditinstitutens och betaltjänstleverantörers uppgiftsskyldighet bör avgränsas

En uppgiftsskyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer, där majoriteten av aktörerna är privata, innebär att uppgifter som härrör från

ett kundförhållande lämnas ut. Det är därför viktigt att ställa förhållandevis höga krav för att en uppgift ska få lämnas till E-hälsomyndigheten (jfr prop. 2022/23:34 s. 105).

Av promemorian framgår att det enbart är vid granskning av utbetalningar av fritidskort i syfte att följa betalflöden och motverka felaktiga utbetalningar som en uppgiftsskyldighet bör gälla för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer. Regeringen anser att en sådan avgränsning är väl avvägd och instämmer därför i promemorians bedömning.

Granskningar av ärenden om fritidskort kan förväntas ske kontinuerligt men uppgiftsskyldigheten bör endast gälla när det är nödvändigt för granskningen. Det finns därför inte behov av en omfattande eller regelbunden informationsöverföring från kreditinstitut och betaltjänstleverantörer till E-hälsomyndigheten. För att en uppgift ska omfattas av uppgiftsskyldighet bör den enligt regeringen vara nödvändig vid en granskning av utbetalning av fritidskort. Genom detta krav säkerställs att en noggrann prövning görs innan en begäran om utlämnande kan komma i fråga.

Uppgiftsskyldigheten kan även behöva avgränsas i andra avseenden, som t.ex. vilka uppgifter som ska kunna lämnas ut. E-hälsomyndigheten har t.ex. behov av att få uppgifter om en namngiven fysisk eller juridisk persons förhållande till kreditinstitutet eller betaltjänstleverantören, exempelvis uppgifter om när kreditinstitutet eller betaltjänstleverantören hanterat en utbetalning till en godkänd utförare och till vilket bankkonto.

Uppgiftsskyldigheten bör även begränsas genom att det anges att uppgifterna ska lämnas på begäran av E-hälsomyndigheten och att myndigheten specificerar vad begäran omfattar. Utlämnande kreditinstitut och betaltjänstleverantör får därefter bedöma om förutsättningarna för utlämnande enligt den aktuella bestämmelsen är uppfyllda.

Uppgiftsskyldigheten bör alltså begränsas i vissa avseenden, genom att det föreskrivs t.ex. vilka uppgifter som ska lämnas ut, till vilken myndighet och i vilket syfte. Sådana begränsningar bör enligt regeringen och i likhet med promemorians förslag regleras i förordning.

Det bör därför införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för granskning av utbetalningar av fritidskort.

Försäkringskassan påpekar att någon motsvarande skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna uppgifter till E-hälsomyndigheten inte har föreslagits i förhållande till Försäkringskassan. Regeringen konstaterar att syftet med aktuellt förslag om uppgiftsskyldighet är att följa betalflöden och motverka felaktiga utbetalningar. Granskningar i ärenden om fritidskort kommer ske kontinuerligt men uppgiftsskyldigheten bör endast ske när det är nödvändigt för E-hälsomyndighetens granskning. Det innebär att en sådan informationsöverföring inte ska ske med regelbundenhet. Försäkringskassans beskrivning av myndighetens behov av informationsöverföring från kreditinstitut och betaltjänstleverantörer i ärenden om registrering av vissa utförare för fritidsaktiviteter för barn (utförarregistret) framstår behöva ske med regelbundenhet. Regeringen anser dock att det bör finnas mindre ingripande åtgärder som Försäkringskassan kan använda sig av för sådana kontroller. Dessutom är syftet med den föreslagna uppgiftsskyldigheten –

att bl.a. följa betalflöden och motverka felaktiga utbetalningar – inte i enlighet med det syfte som Försäkringskassan framför om att kontrollera riktigheten i själv numret. Mot den bakgrunden anser regeringen att det inte är lämpligt eller motiverat att kreditinstitut och betaltjänstleverantörer med stöd av föreslagen skyldighet ska lämna uppgifter även till Försäkringskassan.

7.2 Uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund, Svenskt Friluftsliv och registrerade utförare

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiveter för barn.

Promemorians förslag överensstämmer delvis med regeringens. I promemorian finns inte något förslag om ett bemyndigande om en uppgiftsskyldighet för utförare.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Svenskt Friluftsliv* ställer sig frågande till vad uppgifts- och underrättelseskyldigheterna egentligen innebär för organisationens del. Den framhåller bl.a. att organisationen inte har alla uppgifter som kan tänkas bli aktuella för föreslagen uppgiftsskyldighet. *Gävle kommun* anser att det är en ingripande åtgärd på det civila samhället att t.ex. Sveriges Riksidrottsförbund (RF) ska underrätta Försäkringskassan om det kan antas att en uppgift i registret är felaktig eller att förutsättningar för registrering inte längre föreligger. *E-hälsomyndigheten* ifrågasätter om de uppgiftsskyldigheter som föreslås i promemorian är tillräckliga. Myndigheten framför att den behöver kunna kontrollera de uppgifter som vårdnadshavaren lämnar och anser att det bör ses över om uppgifts- och underrättelseskyldigheten för RF och Svenskt Friluftsliv även bör omfatta kommuner och enskilda föreningar.

Skälen för regeringens förslag

Uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv

Enligt regeringen är det av avgörande betydelse att fritidskort betalas ut på ett korrekt och säkert sätt och avser fritidsaktiveter för barn som tillhandahålls av seriösa utförare. Av den anledning ska fritidskortet endast kunna användas för fritidsaktiviteter som tillhandahålls av godkända utförare. Med godkänd utförare ska avses en utförare av fritidsaktiviteter som är registrerad i ett register över vissa utförare som tillhandahåller fritidsaktiviteter för barn (jfr avsnitt 5.2). Registret bedöms vara en förutsättning för att utbetalningar av fritidskort går till det avsedda ändamålet och skapar förutsättningar för korrekta och rättssäkra beslut om

fritidskort. Försäkringskassan föreslås vara den myndighet som ska administrera registret. Det innefattar både beslut om registrering och om avregistrering. Det är därför av stor vikt att Försäkringskassan har tillgång till den information som är nödvändig för att myndigheten ska kunna fatta korrekta beslut. Ett informationsutbyte med andra myndigheter och aktörer är därför nödvändigt i det arbetet.

Av promemorian framgår det att utförare som kan bli aktuella för fritidskortet och därmed registreras i registret bl.a. bör vara sådana föreningar och organisationer som är medlemmar i RF och Svenskt Friluftsliv. I promemorian föreslås det vara bl.a. föreningar som mottar statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd) med stöd av förordningen (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet eller som är medlem i en frilufsorganisation som får statsbidrag i form av organisationsbidrag enligt förordningen (2010:2008) om statsbidrag till frilufsorganisationer, som ska kunna registreras i registret.

Eftersom både RF och Svenskt Friluftsliv fördelar statsbidrag med stöd av nämnda förordningar, förutsätter regeringen att organisationerna har information om vilka föreningar och organisationer som mottar statsbidrag i form av bl.a. LOK-stöd och organisationsbidrag. Det är därför rimligt att RF och Svenskt Friluftsliv på eget initiativ underrättar Försäkringskassan om organisationerna har tillgång till uppgifter som innebär att det kan antas att registret innehåller felaktigheter eller att förutsättningarna för registrering inte föreligger. Det kan t.ex. handla om att en förening inte längre mottar LOK-stöd eller att en riksorganisation inte längre får organisationsbidrag. Försäkringskassan kan också behöva begära in uppgifter från RF och Svenskt Friluftsliv. Det är därför även motiverat att RF och Svenskt Friluftsliv på begäran av Försäkringskassan lämnar uppgifter till myndigheten som behövs för Försäkringskassans prövning av frågor om registrering. Regeringen anser, till skillnad från vad *Svenskt Friluftsliv* framför, att organisationen bör ha uppgifter om vilka föreningar som mottar statsbidrag och därmed de uppgifter som är nödvändiga för Försäkringskassans prövning.

Regeringen bedömer att en uppgifts- och underrättelseskyldighet är nödvändig för att Försäkringskassan ska kunna utföra sitt uppdrag på ett ändamålsenligt sätt. Det är därför både proportionerligt och ändamålsenligt att RF och Svenskt Friluftsliv ska vara skyldiga att underrätta eller vara skyldiga att lämna uppgifter till Försäkringskassan. Regeringen anser, till skillnad från *Gävle kommun*, att sådana skyldigheter är motiverade mot bakgrund av att uppgifterna skapar förutsättningar för korrekta och säkra beslut om fritidskort.

Det kan även finnas skäl att införa uppgifts- och underrättelseskyldigheter med stöd av det föreslagna bemyndigandet i förhållande till andra myndigheter. Till exempel kan det vara nödvändigt att RF och Svenskt Friluftsliv är skyldiga att lämna vissa uppgifter till E-hälsomyndigheten för deras prövning av frågor om fritidskort, eller i samband med beslut om återkrav av fritidskort.

Uppgifts- och underrättelseskyldigheten för RF och Svenskt Friluftsliv bör enligt regeringen och i likhet med promemorians förslag regleras i förordning. Det bör därför införas ett bemyndigande i lagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för RF och Svenskt Friluftsliv.

Uppgiftsskyldighet för registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn

E-hälsomyndigheten ska, förutom att ansvara för prövning av frågor om fritidskort, även ansvara för utbetalning av stöd i form av fritidskort. Enligt regeringen är det av avgörande betydelse att fritidskort betalas ut på ett korrekt sätt och att betalningen avser sådana fritidsaktiviteter som omfattas av lagens syfte (se avsnitt 5). Det är därför av stor vikt att E-hälsomyndigheten, som myndigheten också framför i sitt remissvar, har tillgång till den information som är nödvändig för att kunna följa upp och granska beslut som bedöms kunna vara felaktiga.

I promemorian föreslås det att vårdnadshavaren ska lämna vissa uppgifter i ansökan om fritidskort, exempelvis rörande vilken typ av avgift som avses och om avgiften ska avse ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls under en sammanhängande period (se avsnitt 5.1). Myndigheten menar att det i vissa fall kan finnas behov av att kunna kontrollera de uppgifter som vårdnadshavaren lämnar. För att kunna göra det kan myndigheten behöva få viss information från utförare av fritidsaktiviteten.

Regeringen instämmer i E-hälsomyndighetens bedömning om att ett informationsutbyte med utförare är nödvändigt i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Regeringen delar även myndighetens syn att det finns ett behov av att kontrollera vårdnadshavarens lämnade uppgifter i ansökan om fritidskort med utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Regeringen anser dock, till skillnad från E-hälsomyndigheten, att det finns stöd för sådant efterfrågat informationsutbyte i de fall en kommun är utförare (se avsnitt 7.1.1). Däremot anser regeringen, i likhet med E-hälsomyndigheten, att det inte finns ett motsvarande författningsstöd för övriga registrerade utförare.

Mot den bakgrunden anser regeringen att det bör finnas en uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn.

Regeringen bedömer att en uppgiftsskyldighet är nödvändig för att E-hälsomyndigheten ska kunna utföra sitt uppdrag på ett ändamålsenligt sätt. Det är därför både proportionerligt och ändamålsenligt att vissa utförare ska vara skyldiga att lämna uppgifter till E-hälsomyndigheten. Regeringen anser att sådana skyldigheter är motiverade mot bakgrund av att uppgifterna skapar förutsättningar för korrekta och säkra beslut om fritidskort.

Mot den bakgrunden bör det införas en uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Uppgiftsskyldigheten för registrerade utförare bör enligt regeringen regleras i förordning. Det bör därför i lag införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn.

Av tydlighetsskäl bedöms det inte ändamålsenligt att exkludera kommuner från en sådan reglering, trots att kommuner bedöms omfattas av en annan motsvarande uppgiftsskyldighet i lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet.

7.3 Fler uppgifts- och underrättelseskyldigheter behövs för E-hälsomyndighetens och Försäkringskassans handläggning

Utöver de förslag som lämnas i lagrådsremissen bedömer regeringen, i likhet med de bedömningar som görs i promemorian, att det kan finnas behov av ytterligare uppgifts- och underrättelseskyldigheter för berörda myndigheter och aktörer så att E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan har förutsättningar att meddela korrekta beslut. Det kan t.ex. handla om att E-hälsomyndigheten ska underrätta Försäkringskassan om det kan antas att en uppgift i registret är felaktig eller att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ska underrätta Försäkringskassan om det kan antas att förutsättningar för registrering inte längre föreligger. Det kan också handla om att en registrerad utförare omgående till Försäkringskassan bör anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka förutsättningarna för registrering. Sådana skyldigheter föreslås i promemorian och kommer övervägas ytterligare och vid behov regleras i förordning.

Försäkringskassan ifrågasätter om de uppgifts- och underrättelseskyldigheter som föreslås i promemorian är tillräckliga. Myndigheten ställer sig tveksam till om den föreslagna uppgiftsskyldigheten är tillräcklig för myndigheten att kontrollera ansökningar om registrering i register över utförare av fritidsaktiviteter för barn. Försäkringskassan förutser att myndigheten kan behöva verifiera sökandens uppgifter mot fler aktörer än de som föreslagits få en uppgiftsskyldighet i promemorian. Som exempel lyfter myndigheten att uppgifter kan behöva kontrolleras mot Kronofogdemyndigheten och Bolagsverket eller mot den huvudorganisation som en utförare tillhör.

Regeringen anser, till skillnad från vad Försäkringskassan framför, att de uppgifter som myndigheten efterfrågar ryms bl.a. inom ramen för bemyndigandet om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Svenskt Friluftsliv, se avsnitt 7.2.

I övrigt avser regeringen att se över behovet av ytterligare uppgifts- och underrättelseskyldigheter utöver de som föreslås i promemorian med anledning av vad Försäkringskassan framför. Sådana skyldigheter bör i vissa fall kunna regleras i förordning.

8 Kontrollåtgärder och straffrättsligt skydd

Regeringens bedömning: De sammantagna kontrollåtgärderna som föreslås för att motverka felaktiga utbetalningar av fritidskort är väl avvägda.

Det straffrättsliga skyddet för fritidskortet behöver stärkas.

Promemorians bedömning avseende införandet av ett företrädarregister överensstämmer i huvudsak med regeringens. I övriga delar görs ingen bedömning i promemorian.

Remissinstanserna: *Brottsförebyggande rådet (Brå), Försäkringskassan, Malmö kommun, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), Statskontoret, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Region Norrbotten och Utbetalningsmyndigheten* framför att de ser risker med promemorians föreslagna utformning av fritidskortet eller att det saknas förslag på hur felaktiga utbetalningar eller välfärdsbrottslighet kan motverkas. Försäkringskassan menar att den ambitionsnivå som framgår av uppdraget, att upprätta och förbereda förvaltning av ett utförrregister för fritidskort för barn och unga (S2024/00033), om att aktörer med koppling t.ex. till kriminella eller islamistiska element inte skulle omfattas av fritidskortet, har sänkts betydligt.

Försäkringskassan, *Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)* och *Ekonomistyrningsverket (ESV)* anser att risken för felaktiga utbetalningar ökar när ansvaret för utbetalningar delas mellan flera myndigheter.

Flertalet remissinstanser, däribland Brå, Försäkringskassan, *Jämställdhetsmyndigheten*, Malmö kommun, *Skatteverket*, Statskontoret och Utbetalningsmyndigheten instämmer i bedömningen att ett företrädarregister som omfattar ideella föreningar bör införas. *Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer (LSU)* och *Sverok* delar bedömningen under vissa förutsättningar, bl.a. utifrån att det ska vara frivilligt för ideella föreningar att ingå i registret. *Ideell kulturallians* och *Studieförbunden* är principiellt emot statlig registrering av ideella föreningar och vänder sig därför emot bedömningen att det bör införas ett statligt företrädarregister.

Svenskt Friluftsliv anser att det saknas en riskbedömning kring ekonomisk brottslighet och att de krav på kontroller som införs behöver stå i paritet till riskerna. *Scouterna* vill påminna om att ideella föreningar såsom Scouterna redan uppfyller administrativa krav för statsbidrag och kommunala aktivitetsbidrag. Fritidskortets krav bör därför inte vara högre än de krav som redan finns, utan synkroniseras med befintliga krav.

Uppsala kommun anser att E-hälsomyndighetens systematiska efterkontroller och dataanalyser och att kreditinstitut ska lämna uppgifter om exempelvis utförares bankkonto är väl avvägda åtgärder och viktiga verktyg i arbetet mot felaktiga utbetalningar. Vissa remissinstanser, däribland Brå, Uppsala kommun och Utbetalningsmyndigheten framför dock att de förkontroller som beskrivs är behäftade med risker.

Utbetalningsmyndigheten och *Åklagarmyndigheten* framför att fritidskortet bör omfattas av bidragsbrottslagens (2007:612) regelverk.

Skälen för regeringens bedömning

Flera kontrollåtgärder föreslås för att motverka felaktiga utbetalningar

Vid införandet av en ny reform som innebär att medel betalas ut till en mängd olika aktörer behöver det nya systemet utformas på ett sådant sätt att felaktiga utbetalningar motverkas. Med felaktiga utbetalningar avses i detta sammanhang sådana utbetalningar från välfärdssystemen, ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp (jfr 3 § lagen [2024:307] om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar

från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet, prop. 2023/24:85).

Ett fritidskort till barn och unga är en ny reform som innefattar ett statligt stöd till enskilda personer för betalning av fritidsaktiviteter för barn och unga. Stödet i form av ett fritidskort föreslås lämnas till en vårdnadshavare men betalas ut direkt till en utförare. Det innebär att vårdnadshavaren och den utförare som fritidskort betalas ut till får del av statliga medel. För att motverka felaktiga utbetalningar av fritidskort anser regeringen att regelverket behöver vara ändamålsenligt utformat och att berörda myndigheter har förutsättningar att genomföra kontrollåtgärder. E-hälsomyndigheten, Försäkringskassan och andra berörda aktörer behöver därför inom ramen för systemet med fritidskort, och utifrån sina olika ansvar, arbeta systematiskt för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

Regeringen anser att det är ytterst viktigt att kontroller görs av såväl utbetalningar av fritidskort som av utförare av fritidsaktiviteter för barn. Flera remissinstanser lyfter att den föreslagna utformningen av fritidskortet kan innebära risker för felaktiga utbetalningar och ställer sig frågande till om de kontrollåtgärder som föreslås i promemorian är tillräckliga för att motverka felaktiga utbetalningar. Exempelvis ser *Ekobrottsmyndigheten* ett behov av en översyn av erforderliga kontrollmekanismer innan förslagen leder till lagstiftning.

Nedan redogör regeringen för de åtgärder som föreslås i denna lagrådsremiss och vad som följer av ansvariga myndigheters uppdrag inom ramen för arbetet att motverka felaktiga utbetalningar. Dessutom redogör regeringen för det nya demokrativillkoret och fritidskortets straffrättsliga skydd.

Fritidskortet bör begränsas till vissa utförare

I promemorian föreslås en avgränsning av vilka utförare som kan omfattas av fritidskortet. Det anges att avgränsningar behöver göras i förhållande till de utförare som hänför sig till de fyra områdena idrott, kultur, friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer. Enligt promemorian behöver bl.a. särskild hänsyn tas till förutsättningarna att på ett kostnadseffektivt sätt pröva och administrera ärenden om registrering av utförare. Vissa remissinstanser, bl.a. *Statens kulturråd* och *Region Västra Götaland*, menar att kontroll- och effektivitetsskäl har varit för styrande i promemorians förslag, på bekostnad av bredden av fritidsaktiviteter som kan erbjudas barn och unga inom ramen för fritidskortet.

Regeringen anser, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att en avgränsning av vilka utförare som ska få ta del av stödet i form av fritidskort behöver göras. Att avgränsa vilka utförare som kan komma att omfattas av fritidskortet är enligt regeringen viktigt utifrån effektivitetsskäl. En sådan avgränsning är även viktigt utifrån ett kontrollperspektiv. I promemorian föreslås att det ställs krav på utförare, som t.ex. att de behöver vara mottagare av vissa statliga stöd. Hur denna avgränsning ska göras och vilka krav som ska ställas på utförare av fritidsaktiviteter för barn och unga bör regleras i förordning.

Ett utförrarregister gör det möjligt att kontrollera utförare av fritidsaktiviteter för barn och unga

I avsnitt 5.2 redogörs för regeringens bedömning av behovet av ett utförrarregister. Registret bedöms vara en viktig utgångspunkt för att fritidskort betalas ut på ett rättssäkert sätt och att utbetalningar av fritidskort går till det avsedda ändamålet. Försäkringskassan bedöms vara den myndighet som ska ansvara för registret. Ett sådant ansvar bör innefatta både beslut om registrering och avregistrering i utförrarregistret utifrån prövning av de krav som ställs på utförare.

Statskontoret ser stora risker för felaktiga utbetalningar med det föreslagna systemet, bl.a. när det gäller att säkerställa korrekta utbetalningar till ideella organisationer, eftersom det är svårare att granska deras ekonomi och att stöden har hanterats enligt villkoren. *Försäkringskassan* vill påtala att den föreslagna konstruktionen med ett utförrarregister inte kan säkerställa eller garantera att det inte kommer att ske missbruk eller göras felaktiga utbetalningar.

Regeringen anser att ett register över vissa utförare är ett viktigt verktyg i arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Det skapar förutsättningar för att kontrollera utförare som tillhandahåller fritidsaktiviteter för barn och unga utifrån vissa krav. Av promemorian framgår att sådana krav exempelvis kan vara att utföraren ska ingå i en organisation som mottar statsbidrag enligt vissa förordningar och ha ett organisationsnummer. Enligt regeringen bör sådana krav utformas på ett sådant sätt att de skapar förutsättningar för att kontrollera att utförare inom ramen för fritidskortet bedriver en långsiktig och seriös verksamhet, samtidigt som hänsyn även behöver tas till de kontroller som redan görs i befintliga strukturer för statlig bidragsgivning samt till administrativ effektivitet (jfr avsnitt 5.2). Regeringen anser att *Statskontoret* och *Försäkringskassan* lämnar relevanta synpunkter som kommer vara viktiga att beakta i det fortsatta arbetet med vilka krav som ska ställas på utförare för att kunna omfattas av fritidskortet. Sådana krav bör skapa möjligheter för *Försäkringskassan* att genomföra olika slags kontroller, exempelvis förkontroller av utförares ekonomiska rutiner eller efterkontroller. Vilka krav som ska ställas på utförare av fritidsaktiviteter för barn och unga för att omfattas av fritidskortet bör dock enligt regeringen regleras närmare i förordning (se avsnitt 5.2).

Samtidigt vill regeringen också framhålla, som även *Svenskt Friluftsliv* framför, att ett kontrollsystem inom ramen för utförrarregistret bör stå i proportion till den faktiska risken för felaktigheter.

Vidare anser regeringen, i linje med det *ESV* framför, att det är viktigt att följa upp arbetet med kontroller. Regeringen avser därför att ha en nära dialog med berörda myndigheter om hur kontrollarbetet fortlöper.

Demokrativillkor ska gälla för utförare inom ramen för fritidskortet

Från och med den 1 januari 2025 gäller ett nytt enhetligt demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden och för statligt stöd till trossamfund (prop. 2023/24:119). I propositionen gör regeringen bedömningen att ett likalydande demokrativillkor bör gälla för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället, om det inte är obehövligt. Villkoret

innebär att en organisations verksamhet inte får utövas i strid med samhällets grundläggande värderingar (s. 96 och 97).

Regeringens bedömning i prop. 2023/24:119 innebär att samtliga förordningar som reglerar statsbidrag till civilsamhället ses över med ambitionen att de ska innehålla ett nytt enhetligt demokrativillkor. Ändringarna bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Det nya enhetliga demokrativillkoret bedöms kunna tillämpas av bidragsgivande myndigheter och organisationer under 2025. Utifrån promemorians föreslagna modell innebär det att det nya demokrativillkoret har tillämpats i bidragsgivningen för de organisationer som mottar bidrag enligt vissa förordningar inför 2026.

Regeringen vill understryka att det är en självklarhet att staten inte ska finansiera verksamhet som utövas i strid med samhällets grundläggande värderingar. Enligt promemorians förslag behöver utförare som ska kunna omfattas av fritidskortet vara mottagare av vissa statliga stöd eller vara en kommun som tillhandahåller kulturskoleverksamhet. Den föreslagna konstruktionen i promemorian innebär därmed att det i ett första steg har genomförts kontroller av ansvariga myndigheter och aktörer utifrån de villkor som ställts upp i förordningar för att motta vissa andra statliga bidrag. De kraven och kontrollerna, inbegriper det nya demokrativillkoret, som bl.a. syftar till att säkerställa att verksamhet som mottar stöd inte bedrivs i strid med samhällets grundläggande värden. Villkoren för bidragsgivning blir således ett viktigt verktyg som kan användas för att neka stöd till organisationer vars verksamhet inte är förenlig med grundläggande värderingar i samhället, och därmed inte heller kommer kunna omfattas av fritidskortet. Regeringen ser därmed, till skillnad från Försäkringskassan, goda möjligheter att med villkoren för bidragsgivningen utesluta aktörer med koppling till t.ex. kriminella eller islamistiska element från att omfattas av utförrregistret.

Uppgifts- och underrättelseskyldigheter skapar förutsättningar för korrekta och säkra beslut

Regeringen anser, i likhet med *Uppsala kommun*, att uppgifts- och underrättelseskyldigheter utgör viktiga delar i det kontrollarbete som behöver ske inom ramen för fritidskortet. I avsnitt 7 redogörs för regeringens förslag om uppgifts- och underrättelseskyldigheter. Det föreslås att det ska införas skyldigheter för vissa myndigheter och aktörer att lämna uppgifter till E-hälsomyndigheten. Bland annat föreslås E-hälsomyndigheten omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Därutöver föreslås regeringen få meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för granskning av utbetalningar av fritidskort. Genom förslagen skapas förutsättningar för korrekta beslut om fritidskort.

I avsnitt 7.2 bedöms det finnas behov av en underrättelse- och uppgiftsskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv för att Försäkringskassan ska kunna utföra sitt uppdrag att förvalta ett utförrregister på ett ändamålsenligt sätt. Därför föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela

föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskylldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv.

Utöver de förslag som lämnas i lagrådsremissen bedömer regeringen att det finns behov av ytterligare anmälnings-, uppgifts- och underrättelseskylldigheter för berörda myndigheter och aktörer (se avsnitt 7.3). Det kan t.ex. handla om att E-hälsomyndigheten ska underrätta Försäkringskassan om det kan antas att en uppgift i registret är felaktig. Det kan även handla om att en registrerad utförare till Försäkringskassan bör anmäla sådana ändrade förhållanden som kan påverka förutsättningarna för registrering. Det kan också handla om en skyldighet för MUCF att underrätta Försäkringskassan om det kan antas att förutsättningar för registrering inte längre föreligger. Ytterligare bestämmelser om sådana skyldigheter bör enligt regeringen regleras i förordning (se avsnitt 7.3).

Regler om återbetalningsskyldighet och återkrav ger E-hälsomyndigheten goda förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar

För att säkerställa legitimitet i systemet med fritidskort och motverka att fritidskort lämnas felaktigt, bedömer regeringen i avsnitt 6.2 att det finns skäl att införa en återbetalningsskyldighet för både vårdnadshavare och utförare. Det föreslås återbetalningsbestämmelser som träffar såväl vårdnadshavaren som utföraren, där myndigheten kan vända sig till den som är mest relevant beroende på situation.

Att ha bestämmelser om återbetalningsskyldighet är viktigt eftersom det bidrar till att fritidskortet används i enlighet med dess syfte och motverkar att stödet missbrukas. Det ger även myndigheten förutsättningar att åtgärda felaktigt utbetalda fritidskort. Bestämmelser om återbetalningsskyldighet för både utförare och vårdnadshavare samt E-hälsomyndighetens möjligheter att besluta om återkrav bedöms vara viktiga komponenter i det kontrollarbete som föreslås och ger myndigheten goda förutsättningar att motverka felaktiga utbetalningar.

E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan bör genomföra för- och efterkontroller

I promemorian beskrivs de s.k. för- och efterkontroller som både E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan bör genomföra i ärenden om fritidskort och registrering i utförrregistret. Det framgår bl.a. att E-hälsomyndigheten behöver kontrollera de krav som ställs upp i de författningar som reglerar fritidskortet (s.k. förkontroller). Enligt promemorian inbegriper sådana krav bl.a. förutsättningar för att beviljas fritidskort där E-hälsomyndigheten t.ex. ska kontrollera uppgifter avseende barnets ålder och bosättning samt vårdnadshavarens bosättning. Av promemorian framgår även att E-hälsomyndigheten behöver kontrollera förutsättningarna för särskilt fritidskort mot uppgifter som finns hos Försäkringskassan om vårdnadshavaren har fått ett beslut om preliminärt bostadsbidrag under föregående år (jfr avsnitt 5.1).

Av promemorian framgår att E-hälsomyndigheten, utöver förkontroller, även bör genomföra efterkontroller genom att bl.a. löpande och systematiskt kontrollera utbetalningar av fritidskort och betalflöden. Arbetet med dataanalyser och urval kan bestå i att analysera samband, mönster och avvikelser genom bearbetning av uppgifter i syfte att

identifiera utbetalningar av fritidskort som kan vara felaktiga. I granskningar av betalflöden kan det även uppkomma behov av att genomföra ytterligare kontroller av de uppgifter som lämnats av vårdnadshavaren i samband med ansökan om användning av fritidskort.

Av promemorian framgår att Försäkringskassan i prövningen av registrering ska kontrollera att utförarna uppfyller uppställda krav och att det ska vara möjligt för Försäkringskassan att begära in de uppgifter och handlingar som behövs för myndighetens prövning av registrering. Därtill följer det av promemorian att Försäkringskassan bör genomföra efterkontroller kontinuerligt för att på så sätt skapa förutsättningar att upptäcka och stoppa oseriösa utförare som inte bör omfattas av fritidskortet.

Uppsala kommun påpekar att de typer av förkontroller som föreslås är behäftade med risker och förutsätter att de ursprungliga uppgifterna är korrekta, exempelvis avseende folkbokföringen. *Brå* framför att de förkontroller som beskrivs i promemorian som ska utföras inom ramen för utförrregistret i hög grad går ut på att stämma av att de uppgifter som föreningarna lämnat i olika system och till olika aktörer överensstämmer med varandra. *Brå* bedömer att det finns en risk att dessa kontroller framför allt fångar upp ideella aktörer som saknar administrativ mognad och gör slarvfel. Vidare menar *Brå* att oseriösa aktörer som använder föreningar som brottsverktyg kan ha lättare att undgå sådana kontroller. Även *Utbetalningsmyndigheten* ser risker med att befintliga felaktigheter om utförare riskerar att föras vidare till fritidskortet, med risk för felaktiga utbetalningar som följd. *Utbetalningsmyndigheten* menar att den föreslagna konstruktionen ställer höga krav på kontroll av utförarna både i ett tidigare skede och kontinuerligt efter att de har registrerats i utförrregistret. Därtill ser *Malmö kommun* risker med att kontroller genomförs av andra instanser och att det på så sätt byggs in en bristfällig möjlighet till både för- och efterkontroller från start.

Verifiering av lämnade uppgifter mot bl.a. registerdata är ett vanligt förfarande vid prövning av ärenden som rör statlig bidragsgivning. Metoden möjliggör för myndigheterna att arbeta med riskbaserade urval. Avvikelser i registerkontroller ger myndigheterna underlag för att genomföra fördjupade kontroller. Om myndigheterna inte inhämtar och kontrollerar uppgifter från andra register, på det sätt som föreslås, skulle det innebära att de i stället behöver pröva varje enskilt ärende om fritidskort manuellt. En sådan handläggning skulle vara kostnadsdrivande och med stor sannolikhet leda till längre handläggningstider i ärenden om fritidskort. Regeringen bedömer därför att det inte är motiverat med någon annan ordning.

SKR framför att enkelheten för enskilda att kvalificera sig för fritidskortet kan innebära att individer missbrukar systemet och att utformningen ökar risken för att individer utsätts för påtryckningar i form av bl.a. hot och våld, i syfte att komma åt stödet. Regeringen bedömer, till skillnad från *SKR*, att den föreslagna utformningen av fritidskortet inte innebär en ökad risk för påtryckningar i förhållande till andra motsvarande ekonomiska stöd. Däremot behöver myndigheterna inom ramen för fritidskortet vara medvetna om att det kan finnas sådana risker. Regeringen har gjort det till en av sina viktigaste uppgifter att säkerställa tryggheten och bekämpa den organiserade brottsligheten, inbegripet omfattande

ekonomiska tillskott och nya verktyg till Polismyndigheten och övriga rättsvårdande myndigheter för att bekämpa organiserad brottslighet.

Regeringen delar promemorians bedömning att myndigheterna bör göra för- och efterkontroller. Vidare anser regeringen att kontroller bör genomföras kontinuerligt. Det kan exempelvis handla om kontroller som är maskinella eller manuella och som kan vara generella, riskbaserade eller som utgör stickprov. Regeringen vill i sammanhanget understryka att både för- och efterkontroller inom ramen för fritidskortet utgör myndighetsutövning. Det kommer således vara upp till myndigheterna att närmare utveckla formerna för granskning och kontroll.

E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan har olika ansvar inom ramen för fritidskortet

I promemorian föreslås det att E-hälsomyndigheten ska ansvara för prövning av frågor om fritidskort, inbegripet att säkerställa korrekta utbetalningar. Det föreslås även att Försäkringskassan ska ansvara för ärenden om registrering och avregistrering i utförrregistret, inbegripet att förvalta utförrregistret och säkerställa dess kvalitet och korrekthet.

ESV menar att en uppdelning av ansvaret för utbetalningar mellan flera myndigheter ökar risken för felaktiga utbetalningar, då det kan uppstå otydligheter kring ansvarsfördelningen och informationsdelningen mellan myndigheterna. *ISF* ser också en risk för att det saknas ett helhetsansvar för att säkerställa korrekta utbetalningar av fritidskort när olika myndigheter ansvarar för olika beslutsunderlag. Utbetalningsmyndigheten anser att det är viktigt att det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan så att nödvändiga kontrollåtgärder inte förbises. Försäkringskassan vill påtala att det relativt omfattande informationsutbyte som är följden av ett delat huvudmannaskap innebär en ökad risk för felaktiga utbetalningar. Därtill menar Försäkringskassan att det inte framgår vilka eventuella fördelar ansvarsuppdelningen av prövningen av frågor om fritidskort och ansvaret för utförrregistret mellan olika myndigheter medför.

Regeringen instämmer i den bedömning som görs i promemorian om ansvarsfördelningen mellan E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan, dvs. att E-hälsomyndigheten lämpligen bör ansvara för prövning av frågor om fritidskort, bl.a. inbegripet att säkerställa korrekta utbetalningar av fritidskort, och att Försäkringskassan ansvarar för ärenden om registrering och avregistrering i utförrregistret, inbegripet att förvalta utförrregistret och säkerställa dess kvalitet och korrekthet.

Regeringen ser fördelar med en ansvarsuppdelning mellan olika myndigheter som tar hänsyn till myndigheternas expertis och erfarenheter. Exempelvis är E-hälsomyndigheten expertmyndighet för frågor som rör e-hälsa, vilket bl.a. innebär att de har erfarenhet av utveckling av ett antal digitala tjänster med god användarvänlighet. Enligt förordningen (2013:1031) med instruktion för E-hälsomyndigheten framgår bl.a. att myndigheten ska samordna regeringens satsningar på e-hälsa och nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvård, tandvård och socialtjänst. Dessutom har myndigheten erfarenhet från arbetet med covidbevisen, inbegripet såväl utveckling av digital e-hälsotjänst som handläggning av ärenden. När det gäller Försäkringskassan har myndigheten bl.a. stor

erfarenhet av kontrollarbete, att bygga it-tjänster och att utveckla handlägningsprocesser, vilket bedöms som nödvändigt för att etablera ett system och en organisation för utförrregistret. Därtill samarbetar Försäkringskassan med flera olika myndigheter lokalt, regionalt och nationellt, för att motverka bedrägerier och ekonomisk brottslighet.

Regeringen bedömer att E-hälsomyndighetens och Försäkringskassans samlade kunskaper, kompetenser och erfarenheter krävs för att fritidskortets system ska vara användarvänligt, rättssäkert och effektivt. Regeringen avser att följa upp hur fritidskortet med tillhörande utförrregister bör förvaltas på lång sikt så att ändamålsenlighet och effektivitet säkerställs. En sådan uppföljning bör genomföras efter det att arbetet övergått från utvecklingsfas till en mer förvaltande fas.

Frågan om ett statligt register över företrädare för ideella föreningar

I promemorian görs bedömningen att det bör införas ett företrädarregister för ideella föreningar och att det bör analyseras hur det även kan omfatta godkända utförare inom ramen för fritidskortet. Flera remissinstanser ställer sig positiva till att det införs ett företrädarregister, däribland Försäkringskassan, *Jämställdhetsmyndigheten*, *Skatteverket* och *Utbetalningsmyndigheten*.

Regeringen anser att det är centralt för välfärdssystemens legitimitet att myndigheter har förutsättningar att verkställa återkrav vid felaktiga utbetalningar eller utreda misstanke om brott. Ett register över företrädare för ideella föreningar skulle kunna vara ett verktyg i ett sådant arbete. Samtidigt är det inte önskvärt, som även Statskontoret framför, att ett flertal statliga register med likartade syften införs, bl.a. med hänsyn till de förslag som presenteras i betänkandet *Ett nytt regelverk mot penningtvätt och finansiering av terrorism (SOU 2024:58)* som bereds i Regeringskansliet.

Fritidskortets straffrättsliga skydd

Fritidskortet innebär att ett nytt statligt stöd införs. När nya förmåner införs finns det en förhöjd risk för att stöden blir utsatta för brott. Detta lyfts bl.a. i Brås remissvar och i betänkandet *Ett stärkt och samlat skydd av välfärdssystemen (SOU 2023:52 s. 121)*. Enligt regeringen är det därför av avgörande betydelse att det finns ett starkt straffrättsligt skydd för missbruk och andra bedrägerier mot fritidskortet. I promemorian konstateras att fritidskortet kommer att omfattas av det straffrättsliga skyddet i brottsbalken, bl.a. genom bestämmelserna om bedrägeri, urkundsförfalskning och osant intygande (9, 14 och 15 kap. brottsbalken).

Både Utbetalningsmyndigheten och Åklagarmyndigheten framför dock i sina remissvar att fritidskortet även bör omfattas av bidragsbrottslagen. I likhet med remissinstanserna ser regeringen ett behov av att stärka det straffrättsliga skyddet för fritidskortet. Inom Regeringskansliet bereds för närvarande förslag om bl.a. en ny specialstraffrättslig lag som lämnats av Subventionsbrottsutredningen i betänkandet *Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag (SOU 2024:24)*. Genom den föreslagna lagen får statliga stöd som betalas ut till eller på annat sätt tillgodoräknas företag och andra juridiska personer, t.ex. ekonomiska och ideella

föreningar, ett särskilt straffrättsligt skydd. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Regeringen avser att analysera huruvida det straffrättsliga skyddet för fritidskortet stärks tillräckligt genom denna nya lagstiftning, eller om skyddet bör stärkas exempelvis genom att låta fritidskortet omfattas av bidragsbrottslagens tillämpningsområde, och i förekommande fall återkomma i frågan.

Regeringens samlade bedömning av de kontrollåtgärder som föreslås och de kompletterande åtgärder som ska övervägas

De förslag som lämnas i denna lagrådsremiss, tillsammans med befintliga kontrollsystem och de övriga åtgärder som ska övervägas, samt myndigheternas ansvar avseende kontroller som följer av deras uppdrag, är sammantaget viktiga åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar och stärka fritidskortets straffrättsliga skydd. Ett sådant samlat arbete är centralt för reformens legitimitet och förtroende hos allmänheten.

SKR och *Region Norrbotten* anser att promemorian inte innehåller tillräckliga förslag om åtgärder som kan motverka felaktiga utbetalningar och välfärdsrelaterad brottslighet. *MUCF* ser brister gällande kontroll och uppföljning, vilka myndigheten menar behöver hanteras för att säkerställa att bidraget betalas ut till rätt utförare.

För att göra en bedömning av om den kontrollapparat som föreslås är tillräcklig, behöver helheten av de åtgärder som föreslås beaktas. Det är enligt regeringen nödvändigt att ha ett helhetsperspektiv i bedömningen om kontrollåtgärderna för fritidskortet är tillräckliga. Vid en sammantagen bedömning anser regeringen att de föreslagna kontrollåtgärderna i sin helhet är väl avvägda. Samtidigt ser regeringen ett behov av att stärka det straffrättsliga skyddet för fritidskortet, i likhet med det Utbetalningsmyndigheten och Åklagarmyndigheten föreslår.

Regeringen arbetar aktivt för att felaktiga utbetalningar från välfärdsystemen och den brottslighet som riktas mot dessa system ska minska. Av det skälet kommer regeringen bl.a. ha en nära dialog med berörda myndigheter gällande fritidskortet.

9 Frågor om personuppgiftsbehandling med anledning av fritidskortet

9.1 Behandling av personuppgifter regleras i EU:s dataskyddsförordning

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EU:s dataskyddsförordning), är i alla delar bindande och direkt tillämplig i samtliga EU:s medlemsländer och tillämpas från och med den 25 maj 2018. Förordningen, som utgör den generella regleringen av personupp-

giftsbehandling inom EU, tillåter och förutsätter i vissa fall att medlemsstaterna kompletterat förordningen med nationell lagstiftning.

EU:s dataskyddsförordning innehåller den generella regleringen för personuppgiftsbehandling inom EU. Syftet med förordningen är att skydda fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd för personuppgifter, och att främja det fria flödet av personuppgifter inom unionen. Det materiella tillämpningsområdet för EU:s dataskyddsförordning omfattar sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt annan behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1). Vissa undantag från tillämpningsområdet finns dock. Exempelvis ska behandling av personuppgifter som utgör ett led i en verksamhet som inte omfattas av unionsrätten inte heller omfattas av förordningens bestämmelser (se artikel 2.2 a). Genom lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) har dock förordningens tillämpningsområde utvidgats till att även omfatta behandling av personuppgifter i verksamhet som inte omfattas av unionsrätten, med vissa specifika undantag (se 1 kap. 2 och 3 §§ dataskyddslagen). EU:s dataskyddsförordning gäller vidare inte sådan personuppgiftsbehandling som omfattas av tillämpningsområdet för Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF (dataskyddsdirektivet) (se artikel 2.2 d).

I artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning uttrycks det grundläggande kravet att det ska finnas en giltig rättslig grund för varje behandling av personuppgifter. Bland de rättsliga grunder som anges i artikeln kan nämnas att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige (artikel 6.1 c) eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e).

Enligt artikel 6.3 första stycket ska de grunder för behandlingen som avses i artikel 6.1 c och e fastställas i enlighet med unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av. Detta innebär inte att den rättsliga grunden nödvändigtvis måste fastställas i eller i enlighet med en av riksdagen beslutad lag. Däremot måste grunden vara fastställd i laga ordning på ett konstitutionellt korrekt sätt (se skäl 41 till förordningen och prop. 2017/18:105 s. 51). Grunden ska även vara tydlig och precis, och dess tillämpning ska vara förutsebar för personer som omfattas av den. Enligt artikel 6.3 andra stycket ska vidare syftet med behandlingen fastställas i den rättsliga grunden eller, i fråga om behandling enligt artikel 6.1 e, vara nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. I artikel 6.3 anges vidare att den rättsliga grunden kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning, bl.a. de allmänna villkor som ska gälla för den personuppgiftsansvariges behandling, vilken typ av uppgifter som ska behandlas, vilka registrerade som berörs, de enheter till vilka personuppgifterna får lämnas ut och för vilka ändamål, ändamåls-

begränsningar, lagringstid samt typer av behandling och förfaranden för behandling, inbegripet åtgärder för att tillförsäkra en laglig och rättvis behandling. Den nationella rätten ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

Därutöver omgärdas varje behandling av personuppgifter av andra krav. I artikel 5 ställs ett antal allmänna, men centrala, principer för behandlingen upp. Däribland kan nämnas att uppgifterna ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt i förhållande till den registrerade (principen om laglighet, korrekthet och öppenhet). Uppgifterna ska vidare vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas (principen om uppgiftsminimering). De ska vidare vara riktiga och, om nödvändigt, uppdaterade. Vidare anges i artikeln att alla rimliga åtgärder måste vidtas för att säkerställa att personuppgifter som är felaktiga i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas raderas eller rättas utan dröjsmål (principen om riktighet). Personuppgifter ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. De får inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Ytterligare behandling för bl.a. arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål ska dock inte anses vara oförenlig med de ursprungliga ändamålen (principen om ändamålsbegränsning och finalitetsprincipen). Vidare får personuppgifter inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. De får dock lagras under längre perioder i den mån som personuppgifterna enbart behandlas för bl.a. arkivändamål av allmänt intresse under vissa närmare angivna förutsättningar (principen om lagringsminimering). Personuppgifter måste också behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet (principen om integritet och konfidentialitet). Artiklarna 5 och 6 är grundläggande och kumulativa. Det innebär att någon av de rättsliga grunderna i artikel 6 måste vara tillämplig, samtidigt som samtliga principer i artikel 5 ska följas.

Ytterligare centrala bestämmelser gäller behandling av särskilda kategorier av uppgifter (känsliga personuppgifter), vilket som huvudregel är förbjudet, med ett antal uppräknade undantagssituationer (se artikel 9). Bland de bestämmelser som är relevanta för den personuppgiftsansvarige kan även nämnas krav på inbyggt dataskydd och dataskydd som standard (se artikel 25) och krav på att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå (se artikel 32).

I artikel 87 i EU:s dataskyddsförordning finns en bestämmelse om att medlemsstaterna närmare får bestämma på vilka särskilda villkor ett nationellt identifikationsnummer eller något annat vedertaget sätt för identifiering får behandlas. Ett nationellt identifikationsnummer eller ett annat vedertaget sätt för identifiering ska i sådana fall endast användas med iakttagande av lämpliga skyddsåtgärder för de registrerades rättigheter och friheter enligt förordningen. Uppgifter om identifikationsnummer är inte känsliga personuppgifter enligt EU:s dataskyddsförordning men i Sverige har vi valt att ha ett särskilt skydd för personnummer, och för de samordningsnummer som man kan tilldelas om man inte är eller har varit folkbokförd i Sverige. Av 3 kap. 10 § dataskyddslagen får personnummer och samordningsnummer behandlas utan

samtycke endast när det är klart motiverat med hänsyn till ändamålet med behandlingen, vikten av en säker identifiering eller något annat beaktansvärt skäl. Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om i vilka fall behandling av personnummer och samordningsnummer är tillåten (3 kap. 11 § samma lag).

Vidare finns ett antal bestämmelser om den registrerades rättigheter, såsom rätten till information, tillgång, rättelse och radering (se artiklarna 13–17), samt rätten att göra invändningar mot behandlingen och att inte bli föremål för visst automatiserat beslutsfattande (se artiklarna 21 och 22). Dessa rättigheter kan under vissa förutsättningar begränsas (se artikel 23). Behandling av personuppgifter i strid med dataskyddsregleringen kan leda till sanktionsavgifter (se artikel 84).

Även om EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig både förutsätter och medger den nationella bestämmelser som kompletterar delar av förordningen genom specificeringar eller undantag. Detta gäller särskilt sådan behandling som sker inom den offentliga sektorn. Av artikel 6.2 framgår att medlemsstaterna får behålla eller införa mer specifika bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen när det gäller behandling som sker enligt artikel 6.1 c (rättslig förpliktelse) och 6.1 e (uppgift av allmänt intresse och myndighetsutövning). Detta får ske genom att medlemsstaterna närmare fastställer specifika krav för uppgiftsbehandlingen och andra åtgärder för att säkerställa en laglig och rättvis behandling. Av skäl 10 till förordningen framgår att detta även gäller för behandlingen av känsliga personuppgifter.

Vissa av de rättigheter och skyldigheter som föreskrivs i förordningen får vidare begränsas i nationell rätt. Detta förutsätter att begränsningarna sker med respekt för andemeningen i de grundläggande rättigheterna och friheterna och utgör en nödvändig och proportionell åtgärd i ett demokratiskt samhälle. Det förutsätter också att begränsningen sker i syfte att säkerställa något av de ändamål som anges i artikel 23.1, t.ex. en medlemsstats viktiga mål av generellt allmänt intresse.

Om EU:s dataskyddsförordning föreskriver att förtydliganden eller begränsningar av dess bestämmelser kan ske genom medlemsstaternas nationella rätt, kan medlemsstaterna, i den utsträckning det är nödvändigt för samstämmigheten och för att göra de nationella bestämmelserna begripliga för de personer som de tillämpas på, införliva delar av förordningen i nationell rätt (skäl 8).

Som framgår av den bedömning som regeringen har gjort i propositionen Ny dataskyddslag innebär detta att förordningen ger medlemsstaterna möjlighet att i lagar på nationell nivå föreskriva vissa anpassade bestämmelser (prop. 2017/18:105 s. 21–23). Principen om unionsrättens företräde innebär dock att bestämmelser i sådana författningar måste vara förenliga med EU:s dataskyddsförordning.

Dataskyddslagen innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning på ett generellt plan i svensk rätt. Inom ramen för det utrymme som EU:s dataskyddsförordning ger reglerar lagen bl.a. frågor om rättslig grund för behandling av personuppgifter, känsliga personuppgifter, tillsynsmyndighetens handläggning och beslut samt skadestånd och överklagande. Dataskyddslagen är subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning, vilket gör det möjligt att ha avvikande bestämmelser i sektorsspecifika registerförfattningar.

9.2 E-hälsomyndighetens behöver behandla personuppgifter för att kunna hantera ärenden om fritidskort

Regeringens bedömning: E-hälsomyndigheten kommer att behöva behandla personuppgifter för att kunna hantera ärenden om fritidskort.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över bedömningen. *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)* anser att utredningen genomfört väl avvägda beskrivningar av hur de olika behandlingarna på personuppgifter kommer gå till.

Skälen för regeringens bedömning: E-hälsomyndigheten ska pröva frågor om fritidskort (se avsnitt 6.1). Myndighetens verksamhet kommer huvudsakligen bestå i att handlägga ärenden om fritidskort. För att utföra detta uppdrag behöver E-hälsomyndigheten behandla ett stort antal personuppgifter och även till viss del känsliga personuppgifter. Uppgifterna kommer från såväl andra myndigheter som från enskilda. Detta kommer att ske bl.a. med stöd av lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet (se avsnitt 7.1.1).

E-hälsomyndighetens hantering av fritidskortet kommer även innefatta att vidta kontrollåtgärder i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar (se avsnitt 8). Det innebär att myndigheten behöver granska utbetalningar av fritidskort och att personuppgifter kan komma att behandlas i dessa granskningar. Sådana granskningar kan bestå i att myndigheten följer betalflöden för att säkerställa korrekta utbetalningar av fritidskort. Inom ramen för detta kontrollarbete kommer E-hälsomyndigheten behöva hämta in uppgifter från myndigheter och andra aktörer såsom kreditinstitut och betaltjänstleverantörer (se avsnitt 7.1.1 och 7.1.2).

I ärenden om fritidskort kommer E-hälsomyndigheten behöva behandla personuppgifter om namn, personnummer, ålder, kön, adress, familjerelationer och kontaktuppgifter till utförare. Barns personuppgifter kommer också behandlas i ärenden om fritidskort. Dessutom kan myndigheten behöva behandla uppgifter om vilka idrottsföreningar eller andra organisationer som tillhandahåller barn- och ungdomsverksamhet som vårdnadshavare och barn deltar eller är medlemmar i. Det kan i vissa fall röra sig om känsliga personuppgifter, som när det av t.ex. en förenings namn indirekt kan framgå etnicitet, sexuell läggning eller hälsotillstånd.

9.3 Det kommer att finnas en rättslig grund för behandlingen av personuppgifter

Regeringens bedömning: Det kommer att finnas en rättslig grund för E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort. Personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning. Delar av myndighetens personuppgiftsbehand-

ling kommer även att vara nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som myndigheten har. Den rättsliga grunden kommer att framgå av nationell rätt på det sätt som krävs enligt EU:s dataskyddsförordning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: En grundläggande förutsättning för att en behandling av personuppgifter ska vara laglig och tillåten är att den ryms inom någon av de rättsliga grunderna för behandling som finns i artikel 6.1 i EU:s dataskyddsförordning. I avsnitt 10.1 redogörs för EU:s dataskyddsförordnings krav på hur den rättsliga grunden fastställs (artikel 6.3).

Enligt artikel 6.2 och 6.3 i EU:s dataskyddsförordning är det tillåtet att ha bestämmelser om när myndigheter får behandla personuppgifter i nationell rätt för att reglera behandling som grundar sig på en uppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 e.

Enligt 2 kap. 1 och 2 §§ dataskyddslagen kan vidare den rättsliga grunden eller det allmänna intresset följa av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning. Av förarbetena till dataskyddslagen framgår att regeringen anser att alla uppgifter som riksdag eller regering har gett i uppdrag åt statliga myndigheter att utföra är av allmänt intresse (prop. 2017/18:105 s. 56 och 57). Därav följer att den verksamhet som en statlig eller kommunal myndighet bedriver, inom ramen för sin befogenhet, är av allmänt intresse.

Den rättsliga grunden i artikel 6.1 e bör därmed vanligen tillämpas av myndigheter, även utanför området för myndighetsutövning. Detta utesluter dock inte att också andra rättsliga grunder samtidigt kan vara tillämpliga i vissa situationer. I normalfallet utgör en myndighets uppdrag enligt författning, instruktion eller regleringsbrev en rättslig grund för behandling av personuppgifter enligt artikel 6.1 e (prop. 2017/18:105 s. 53–57). Vissa myndigheter har av riksdagen eller regeringen getts befogenhet att bedriva uppdragsverksamhet. Även denna typ av verksamhet är motiverad av ett allmänt intresse (prop. 2017/18:105 s. 56–59). Tydliga uppdrag att behandla personuppgifter i författning, exempelvis en myndighets instruktion, kan också utgöra en rättslig förpliktelse enligt artikel 6.1 c.

Syftet med fritidskortet är att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra, vilket enligt regeringen får anses vara av allmänt intresse. Eftersom fritidskortet är ett stöd som avser ett barn kommer även personuppgifter om barn behandlas i ärenden om fritidskort. Barns personuppgifter förtjänar ett särskilt skydd, eftersom barn kan vara mindre medvetna om risker, följder och skyddsåtgärder samt om sina rättigheter när det gäller behandling av personuppgifter (skäl 38 i EU:s dataskyddsförordning). Precis som när det gäller vuxna måste man ha en rättslig grund, det vill säga stöd i lagen, för att kunna behandla personuppgifter om barn.

E-hälsomyndighetens verksamhet i sin hantering av fritidskortet kommer huvudsakligen bestå i att handlägga ärenden om fritidskort.

Myndigheten kommer även vidta kontrollåtgärder genom att granska utbetalningar av fritidskort.

All den behandling av personuppgifter som E-hälsomyndigheten behöver utföra inom ramen för handläggningen av ärenden om fritidskort och för kontrollåtgärder, bedöms kunna ske med stöd av den rättsliga grunden uppgift av allmänt intresse (artikel 6.1 e).

E-hälsomyndighetens uppgift att pröva frågor om fritidskort kommer regleras i den nya lagen om fritidskort (se avsnitt 5). Vidare kommer närmare bestämmelser om förutsättningarna för fritidskortet och E-hälsomyndighetens uppgifter kopplade till fritidskort regleras i förordning.

All behandling av personuppgifter som är nödvändig för att E-hälsomyndigheten ska kunna utföra sina uppgifter ryms således inom den rättsliga grunden i artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning. Viss personuppgiftsbehandling kommer även innefatta myndighetsutövning.

Artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning gäller behandling som är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Det kan exempelvis handla om författningar som anger en skyldighet för en myndighet att lämna personuppgifter till en annan myndighet. E-hälsomyndigheten föreslås omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Den personuppgiftsbehandling som kan behöva ske för att fullgöra den föreslagna uppgiftsskyldigheten kommer därmed även att vara nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse enligt artikel 6.1 c.

Sammantaget kommer det således att finnas rättslig grund för den personuppgiftsbehandling som E-hälsomyndigheten kommer att behöva utföra. Den rättsliga grunden kommer att framgå av nationell rätt på det sätt som krävs enligt EU:s dataskyddsförordning.

9.4 E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort ska regleras i lag

Regeringens förslag: Det ska införas en reglering i lag av E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs särskilda bestämmelser för E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter

Vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort bedöms EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen vara tillämpliga. Regeringen bedömer dock, i likhet med den bedömning som görs i promemorian, att E-hälsomyndigheten har

begränsade möjligheter att behandla personuppgifter med stöd av den generella regleringen av personuppgifter. Det kommer att röra sig om en stor mängd personuppgifter, inklusive i vissa fall känsliga personuppgifter och sådana personuppgifter som tillhör extra skyddsvärda grupper, som t.ex. barn. För en sådan behandling krävs ett mer anpassat skydd med bestämmelser som anger under vilka förutsättningar det är tillåtet att behandla personuppgifter i den aktuella verksamheten. För behandling av känsliga personuppgifter som är nödvändig för att utföra en uppgift av viktigt allmänt intresse kräver EU:s dataskyddsförordning också bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (artikel 9.2 g).

Det finns två särskilda registerförfattningar som reglerar E-hälsomyndighetens verksamhet: lagen (2016:526) om behandling av personuppgifter i ärenden om licens för läkemedel och lagen (2018:1212) om nationell läkemedelslista. Dessa författningar ger dock inget rättsligt stöd för E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort. Bland annat saknar författningarna ändamålsbestämmelser för behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort.

Regeringen anser därmed att det finns behov av en reglering som ger tydliga förutsättningar för myndigheten att behandla personuppgifter i ärenden om fritidskort. Ett sådant stöd skulle ge myndigheten förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag på ett förutsebart och ändamålsenligt sätt.

Ett ytterligare skäl till att det bör införas en särskild reglering för myndighetens personuppgiftsbehandling med anledning av fritidskortet är att det generella regelverket inte föreskriver några anpassade skyddsåtgärder för den stora mängden personuppgifter som E-hälsomyndigheten behöver behandla. Det bedöms finnas behov av bestämmelser som anger under vilka förutsättningar det är tillåtet att behandla dessa personuppgifter.

Mot denna bakgrund anser regeringen att en särskild reglering för behandling av personuppgifter vid E-hälsomyndigheten i ärenden om fritidskort bör införas.

Innebär personuppgiftsbehandlingen ett betydande intrång i den personliga integriteten?

Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Enligt 2 kap. 20 § regeringsformen får skyddet begränsas genom lag enligt de förutsättningar som anges i 2 kap. 21 § regeringsformen. Skyddet får således inte begränsas genom förordning.

Inledningsvis kan det konstateras att de uppgifter som kommer att behandlas i E-hälsomyndighetens verksamhet som avser ärenden om fritidskort rör enskildas personliga förhållanden i den mening som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. Begreppet personliga förhållanden har samma innebörd som i sekretesslagstiftningen, och omfattar bl.a. namn och andra identifikationsuppgifter, adress, familjeförhållanden, hälsa och vandel. Även uppgifter som inte är direkt knutna till den

enskildes privata sfär, t.ex. uppgift om anställning, omfattas av begreppet (se prop. 2009/10:80 s. 177).

Avgörande för bedömningen av om en åtgärd ska anses innebära övervakning eller kartläggning i den mening som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen är inte åtgärdens huvudsakliga syfte, utan åtgärdens effekt. Vad som avses med övervakning respektive kartläggning får bedömas utifrån vad som enligt normalt språkbruk läggs i dessa begrepp. Enligt förarbetena till bestämmelsen är uppgifter i myndighets-specifika verksamhetsregister, och databaser med information som är knuten till en myndighets ärendehantering, i många fall tillgängliga för myndigheten på ett sådant sätt att lagringen och behandlingen av uppgifterna kan sägas innebära att enskilda kartläggs, även om det huvudsakliga ändamålet med behandlingen är ett helt annat (prop. 2009/10:80 s. 180).

I E-hälsomyndighetens handläggning av fritidskortet kommer olika slags personuppgifter att behandlas. Den behandling av personuppgifter som är nödvändig för handläggning av ärenden av fritidskort kommer röra en relativt stor del av befolkningen. Det kan handla om uppgifter som inte i sig är särskilt känsliga, såsom uppgifter om namn, adress och bankkonto. Men också om uppgifter som kan anses vara känsliga, såsom uppgifter om medlemskap i en idrottsförening som riktar sig mot vissa etniska grupper eller hälsotillstånd. Även förhållandevis oförargliga uppgifter kan dock, om de bearbetas tillsammans, skapa en bild av en persons förhållanden som innebär en kartläggning och som därmed utgör ett intrång i den personliga integriteten. Den sambearbetning som kan komma att ske i ett ärende om fritidskort innebär att myndigheten får tillgång till uppgifter som ger en viss bild av den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden, och det kan medföra vissa risker ur integritetssynpunkt.

I handläggningen av ärenden om fritidskort kommer det även finnas behov av informationsutbyte mellan E-hälsomyndigheten och andra myndigheter och aktörer (se bl.a. avsnitt 7). Sådant informationsutbyte innebär i sig ett integritetsintrång, om det innehåller personuppgifter, och information lämnas och inhämtas till och från flera myndigheter och aktörer. Även E-hälsomyndighetens granskningar av utbetalningar av fritidskort skulle kunna anses utgöra en sådan kartläggning som enskilda ska vara skyddade mot enligt regeringsformen. Vid granskningen kommer myndigheten att behandla uppgifter som rör vissa utvalda utbetalningar och de utförare som är mottagare av dessa (se avsnitt 8).

Det bedöms sammanfattningsvis att den personuppgiftsbehandling som E-hälsomyndigheten behöver göra i ärenden om fritidskort får anses innefatta en sådan kartläggning av enskildas personliga förhållanden som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Frågan är därefter om det intrång i den personliga integriteten som behandlingen kan innebära är betydande. Det är endast vissa kvalificerade intrång som omfattas av grundlagsskyddet. Enligt förarbetena till 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen bör flera omständigheter vägas in vid denna bedömning. Stor vikt ska läggas vid uppgifternas karaktär. Ju känsligare uppgifterna är, desto mer ingripande måste hanteringen normalt sett anses vara. Vid bedömningen av intrångets karaktär är det också naturligt att stor vikt läggs vid ändamålet med behandlingen. En hantering som syftar till att utreda brott kan normalt sett anses vara mer känslig än

t.ex. en hantering som uteslutande sker för att ge en myndighet underlag för förbättringar av kvaliteten i handläggningen. Därutöver kan mängden uppgifter vara en betydelsefull faktor, liksom omfattningen av utlämnande av personuppgifter till andra, som sker utan omedelbart stöd av offentlighetsprincipen (prop. 2009/10:80 s. 183 och 184). I propositionen anges vidare att det förhållandet att de uppgifter som behandlas av en myndighet omfattas av stark sekretess inte heller bör utgöra en omständighet som med automatik innebär att en bestämmelse om uppgiftsskyldighet måste anses omfattas av grundlagsbestämmelsens tillämpningsområde. Även andra omständigheter måste beaktas vid bedömningen av hur långtgående intrång uppgiftsskyldigheten innebär när ställning tas till om föreskrifterna omfattas av den nya bestämmelsen. En sådan omständighet kan exempelvis vara på vilket sätt och för vilka syften mottagaren av uppgifterna hanterar utlämnade uppgifter (s. 184).

Som framgår av avsnitt 9.2 kommer E-hälsomyndigheten att behöva ha en omfattande personuppgiftsbehandling inom ramen för såväl uppgiften att hantera fritidskortet inbegripen handläggning av ärenden om fritidskort och utbetalningar, som uppgiften att utföra granskningar av betalflöden i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Inom ramen för vissa kontrollåtgärder kommer mängden uppgifter i och för sig att vara mindre omfattande. Därtill kommer som huvudregel inte känsliga personuppgifter behandlas.

Med beaktande av uppgifternas karaktär, samt syftet med och omfattningen av behandlingen, bedöms det att i vart fall en del av E-hälsomyndighetens personuppgiftsbehandling innebär ett sådant betydande intrång som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen.

Den särskilda regleringen bör ske i lag

Den behandling av personuppgifter som myndigheten behöver genomföra skulle alltså i vissa fall kunna utgöra en kartläggning av enskildas personliga förhållanden och ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen. För att personuppgifterna i sådana fall ska kunna behandlas krävs enligt 2 kap. 20 § regeringsformen stöd i lag.

Av 2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen följer att enskildas skydd mot intrång som innebär övervakning och kartläggning av den enskildes personliga förhållanden får begränsas genom lag, men endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. I bestämmelsen anges att begränsningen aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar.

E-hälsomyndigheten kommer att fullgöra viktiga samhällsuppgifter, bl.a. bidra till att barn och unga får en meningsfull fritid, och för att kunna utföra dessa uppgifter behöver myndigheten behandla personuppgifter. En begränsning av skyddet i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen för ändamålet att E-hälsomyndigheten ska kunna fullgöra sina åligganden bedöms som godtagbart i ett demokratiskt samhälle. I avsnitt 10 finns en samlad integritets- och proportionalitetsbedömning av samtliga förslag.

Riksdagen och regeringen har uttalat att myndighetsregister som innehåller ett stort antal registrerade och ett särskilt känsligt innehåll bör regleras i lag (prop. 1990/91:60 s. 58, bet. 1990/91:KU11 s. 11, prop. 1997/98:44 s. 41 och bet. 1997/98:KU18 s. 48). Uttalandena har med åren kommit att tillämpas på såväl regleringen av regelrätta register som myndigheters behandling av personuppgifter i stort (prop. 1997/98:44 s. 41, bet. 1997/98:KU18 s. 43, prop. 1999/2000:39 s. 78 och prop. 2009/10:80 s. 183). Därför torde även uttalandena från riksdagen och regeringen utgöra ett skäl till att den särskilda regleringen om behandling av personuppgifter med anledning av fritidskortet bör vara i form av lag.

Särskild reglering i lag ger ramar för personuppgiftsbehandlingen och skyddar den personliga integriteten

Den personuppgiftsbehandling som kommer att ske i E-hälsomyndighetens verksamhet som avser ärenden om fritidskort måste utföras på ett sätt som säkerställer ett tillräckligt skydd för den personliga integriteten för de individer som berörs av behandlingen. Det är därför viktigt att det på ett så tydligt sätt som möjligt framgår hur myndigheten får behandla personuppgifter.

Medlemsstaterna får således enligt artikel 6.2 i EU:s dataskyddsförordning behålla eller införa mer specifika bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen när det gäller behandling som sker för att fullgöra en rättslig förpliktelse enligt artikel 6.1 c eller för en uppgift av allmänt intresse eller myndighetsutövning enligt artikel 6.1 e.

Regleringen av E-hälsomyndighetens personuppgiftsbehandling inom ramen för ärenden om fritidskort bör därför samlas i en egen lag om personuppgiftsbehandling. Lagen bör syfta till att balansera myndighetens behov av effektiva arbetsformer och ett starkt skydd för enskildas personliga integritet.

9.5 Lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Lagregleringen ska gälla vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden enligt lagen om fritidskort och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Regleringen ska endast gälla vid helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens. Promemorians förslag till lagtext har en delvis annan språklig utformning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelser om personuppgiftsbehandling ska vara tillämpliga i verksamhet som avser ärenden om fritidskort

Lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort bör omfatta E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort enligt lagen om fritidskort och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen. Enligt förslaget till lagen om fritidskort framgår också att det är E-hälsomyndigheten som prövar frågor om fritidskort (se avsnitt 6.1). Tillämpningsområdet ska innefatta de uppgifter som myndigheten ska utföra inom ramen för fritidskortet, nämligen att handlägga ärenden om fritidskort och vidta kontrollåtgärder i syfte att förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. I den senare uppgiften ingår uppgiften att granska utbetalningar av fritidskort.

Automatiserad behandling och manuella register

Det föreslås att lagens tillämpningsområde begränsas till att omfatta helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter samt annan behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register. Register definieras i EU:s dataskyddsförordning som en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgänglig enligt särskilda kriterier (se artikel 4.6). Tillämpningsområdet ansluter därmed till EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagens och flertalet andra registerförfattnings tillämpningsområde. Helt manuell behandling av personuppgifter som inte ingår eller kommer att ingå i ett register faller utanför den föreslagna lagens tillämpningsområde. Exempel på behandling som därmed inte kommer att omfattas av lagen är minnesanteckningar som enbart förs på papper.

9.6 Förhållandet till annan dataskyddsreglering

Regeringens förslag: Det ska upplysas om att den föreslagna lagen kompletterar EU:s dataskyddsförordning. I lagen ska det också anges att dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen gäller, om inte annat följer av den föreslagna lagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig i varje medlemsstat och har företräde framför nationell lagstiftning. Av propositionen Ny dataskyddslag framgår att principen om unionsrättens företräde innebär att en bestämmelse i en registerförfattning får tillämpas endast om den är förenlig med EU:s dataskyddsförordning och avser en fråga som enligt förordningen får särregleras eller specificeras genom nationell rätt (prop. 2017/18:105 s. 27). För att det ska bli tydligt för tillämparen hur de olika regleringarna förhåller sig till varandra, bör en bestämmelse med upplysning om att den föreslagna lagen

kompletterar EU:s dataskyddsförordning tas in i lagen. Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) kompletterar EU:s dataskyddsförordning på en generell nivå. Dataskyddslagen är subsidiär och gäller om inget annat följer av en annan lag eller förordning (1 kap. 6 §). Registerförfattningar innehåller ofta en upplysning om att det kan finnas tillämpliga bestämmelser om behandling av personuppgifter i dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till dataskyddslagen, om inte annat följer av den aktuella lagen (jfr propositionen Dataskydd inom Socialdepartementets verksamhetsområde – en anpassning till EU:s dataskyddsförordning [prop. 2017/18:171 s. 73]). Även den nu föreslagna lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort bör enligt regeringen av tydlighetsskäl innehålla en sådan upplysning.

9.7 Rätten att göra invändningar ska inte gälla

Regeringens förslag: Rätten att göra invändningar enligt artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning ska inte gälla vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten i E-hälsomyndighetens verksamhet som avser ärenden om fritidskort.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

EU:s dataskyddsförordning och rätten att göra invändningar mot behandling

Vid behandling av personuppgifter som sker för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning (dvs. behandling enligt artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning) ska den registrerade ha rätt att när som helst, av skäl som hänför sig till hans eller hennes specifika situation, göra invändningar mot behandlingen. Den personuppgiftsansvarige får då inte längre behandla personuppgifterna, såvida denne inte kan påvisa tvingande berättigade skäl för behandlingen som väger tyngre än den registrerades intressen, rättigheter och friheter eller om det sker för fastställande, utövande eller försvar av rättsliga anspråk. Detta följer av artikel 21.1. Rätten att göra invändningar innebär att den registrerade har möjlighet att få till stånd en kontroll av om uppgifterna får behandlas. Under tiden som en sådan prövning pågår har den registrerade rätt att kräva att behandlingen av personuppgifterna begränsas (se artikel 18.1 d). Den personuppgiftsansvarige måste kunna visa tvingande berättigade skäl för behandlingen som väger tyngre än den registrerades intressen (artikel 21.1). Om det bedöms saknas berättigade skäl för behandlingen har den registrerade rätt att få personuppgifterna raderade (se artikel 17.1 c).

Det finns skäl att begränsa rätten att göra invändningar

Medlemsstaterna har enligt artikel 23 i EU:s dataskyddsförordning möjlighet att genom lagstiftningsåtgärder begränsa vissa av de skyldigheter och rättigheter som följer av förordningen, däribland rätten att göra invändningar mot behandlingen av personuppgifter. En sådan begränsning får göras om den sker med respekt för andemeningen i de grundläggande rättigheterna och friheterna. Begränsningen måste vidare utgöra en nödvändig och proportionell åtgärd i syfte att säkerställa olika uppräknade intressen, bl.a. viktiga mål av generellt allmänt intresse, särskilt ett av unionens eller en medlemsstats viktiga ekonomiska eller finansiella intressen (däribland penning-, budget- eller skattefrågor, folkhälsa och social trygghet). Sådana lagstiftningsåtgärder ska enligt artikeln innehålla specifika bestämmelser när så är relevant, avseende bl.a. ändamålen med behandlingen, lagringstiden samt tillgängliga skyddsåtgärder med beaktande av behandlingens art, omfattning och ändamål.

E-hälsomyndigheten behöver behandla personuppgifter i ärenden om fritidskort för att kunna utföra sina uppgifter på ett korrekt och effektivt sätt, oberoende av den registrerades inställning. Om enskilda hade möjlighet att motsätta sig sådan behandling skulle syftet med behandlingen, dvs. att handlägga ärenden, inte kunna upprätthållas. För att säkerställa förutsättningarna för myndigheten att behandla relevanta personuppgifter bör mot denna bakgrund den registrerade inte ha rätt att motsätta sig sådan personuppgiftsbehandling som är tillåten enligt lagen.

Regeringen föreslår därför en bestämmelse om att rätten att göra invändningar enligt artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning inte ska gälla vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt den föreslagna lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till den.

Regeringen bedömer att begränsningen av rätten att göra invändningar utgör en nödvändig och proportionerlig åtgärd i syfte att säkerställa ett viktigt mål av generellt allmänt intresse, nämligen att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Regleringen i lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort kommer vidare att medföra en förhållandevis snäv ram för personuppgiftsbehandlingen, vilket begränsar risken för kränkning av den registrerades rättigheter och friheter. Som redovisas i avsnitt 9.12 föreslås lagen t.ex. innehålla sökbegränsningar och andra bestämmelser om skyddsåtgärder. Den föreslagna begränsningen av rätten att göra invändningar bedöms därmed vara utformad i enlighet med kraven i EU:s dataskyddsförordning.

9.8 E-hälsomyndigheten ska vara personuppgiftsansvarig

Regeringens förslag: E-hälsomyndigheten ska vara personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som får utföras enligt den föreslagna lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Begreppet personuppgiftsansvarig är centralt i EU:s dataskyddsförordning. Den personuppgiftsansvarige ska exempelvis ansvara för och kunna visa att de grundläggande principerna i artikel 5.1 i EU:s dataskyddsförordning efterlevs (artikel 5.2). Därutöver ska den personuppgiftsansvarige bl.a. genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och kunna visa att behandlingen utförs i enlighet med EU:s dataskyddsförordning (artikel 24.1) och för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå (artikel 32.1). Personuppgiftsansvarig definieras som en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av medlemsstaternas nationella rätt kan det i denna föreskrivas vem som ska vara personuppgiftsansvarig (se artikel 4.7).

Att ange i lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort vem som är personuppgiftsansvarig bedöms bidra till tydlighet. Sådana regleringar förekommer i ett stort antal andra registerförfattningar, t.ex. lagen (2023:457) om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten. Regeringen föreslår därför att det anges i lagen att E-hälsomyndigheten är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som får utföras enligt lagen.

9.9 Ändamålsbestämmelser

9.9.1 De primära ändamålen för myndighetens personuppgiftsbehandling

Regeringens förslag: E-hälsomyndigheten ska få behandla personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort om det är nödvändigt för att myndigheten ska kunna handlägga ärenden eller vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Ändamålsbestämmelserna ska omfatta all nödvändig personuppgiftsbehandling

Ett fastställt ändamål är enligt EU:s dataskyddsförordning en grundläggande förutsättning för att personuppgifter ska få samlas in och i övrigt behandlas. Personuppgifter ska enligt artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning bara samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Dataskyddsregleringen ställer inte i sig krav på att ändamålen ska slås fast i författning. EU:s dataskyddsförordning ger dock enligt artiklarna 6.2 och 6.3 utrymme för att införa bestämmelser om tillåtna ändamål i nationella registerförfattningar. Ändamålsbestämmelser i registerförfattningar kan sägas anpassa tillämpningen av EU:s dataskyddsförordning och säkerställa en laglig och rättvis behandling av personuppgifter. Lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort bör innehålla sådana bestämmelser.

Regeringen bedömer att ändamålsbestämmelserna behöver täcka all den behandling som är nödvändig för att myndigheten ska kunna utföra sin verksamhet i frågor avseende ärenden om fritidskort.

Det bör framhållas att kravet på nödvändighet inte innebär ett krav på att behandlingsåtgärden ska vara oundgänglig. En behandling kan anses nödvändig om den leder till effektivitetsvinster (se prop. 2017/18:105 s. 189). I kravet på nödvändighet ligger dock att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna (s. 117).

Det bör också framhållas att även om det slås fast ändamålsbestämmelser i författning, kan E-hälsomyndigheten för att uppfylla kraven på tydliga ändamål behöva formulera mer preciserade ändamål för de specifika behandlingar av personuppgifter som sedermera sker i myndighetens verksamhet (jfr prop. 2019/20:106 s. 43).

Handlägga ärenden

En av E-hälsomyndighetens huvuduppgifter i verksamhet som avser fritidskortet kommer vara att handlägga ärenden om fritidskort (se avsnitt 6). Behandling av personuppgifter är nödvändig för att myndigheten ska kunna utföra denna uppgift. E-hälsomyndigheten bör därför ha möjlighet att behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att kunna handlägga ärenden om fritidskort. Ändamålet omfattar personuppgiftsbehandling i samband med handläggning av ansökningar om fritidskort, inhämtning av uppgifter från andra myndigheter och de administrativa åtgärder som kan behövas som följer med uppgiften att genomföra utbetalningar av fritidskort. E-hälsomyndigheten kan även behöva lämna vissa personuppgifter till andra myndigheter inom ramen för handläggningen av ärenden om fritidskort.

E-hälsomyndigheten kommer även behöva lämna personuppgifter till utförare och betalningsförmedlande kreditinstitut eller betaltjänstleverantörer för att utbetalning av fritidskort ska kunna verkställas (se avsnitt 5.2). Myndigheten kan också behöva kontrollera inlämnade uppgifter, t.ex. uppgifter om bankkonto. Även behandling av sådana uppgifter bedöms omfattas av ändamålet att handlägga ärenden om fritidskort.

Vidta kontrollåtgärder för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar

Den andra av E-hälsomyndighetens huvuduppgifter kommer att vara att vidta kontrollåtgärder för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Detta ska bl.a. ske genom granskning av utbetalningar av fritidskort (se avsnitt 8). Det behöver därför finnas en ändamålsbestämmelse som omfattar denna uppgift. E-hälsomyndigheten bör därför få möjlighet att behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att kunna vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Ändamålet omfattar även E-hälsomyndighetens dataanalyser och urval. Arbetet med dataanalyser och urval kan bestå i att analysera samband, mönster och avvikelser genom bearbetning av uppgifter i syfte att identifiera utbetalningar av fritidskort som kan vara felaktiga.

I arbetet att vidta kontrollåtgärder kan informationsöverföring mellan E-hälsomyndigheten och andra myndigheter såsom Försäkringskassan behövas. Till exempel kan uppgifter komma att lämnas till E-hälsomyndigheten i enlighet med lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet. Även behandling av sådana uppgifter ska omfattas av ändamålet.

Personuppgifter som får användas i verksamheten får också användas för planering, uppföljning och utvärdering av en verksamhet utan att det regleras särskilt (se t.ex. prop. 2004/05:164 s. 179 och prop. 2009/10:85 s. 116). En ändamålsbestämmelse som ger stöd för denna typ av behandling hos en myndighet behövs därför inte.

9.9.2 Behandling av personuppgifter för att tillhandahålla information till andra

Regeringens förslag: E-hälsomyndigheten ska få behandla personuppgifter som behandlas enligt de primära ändamålen för att fullgöra uppgiftslämnande som sker enligt lag eller förordning.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: När E-hälsomyndigheten ska lämna uppgifter till andra myndigheter i ärenden om fritidskort kommer utlämnandet ofta medföra behandling av personuppgifter. Uppgifter kan även lämnas ut till andra myndigheter med stöd av bestämmelser som ger en sådan möjlighet men som inte föreskriver en sådan skyldighet. Ett exempel på detta är utlämnande som sker med stöd av den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL.

Det kan inte uteslutas att det kan bli aktuellt med ett uppgiftslämnande till någon annan myndighet som inte omfattas av de s.k. primära ändamålsbestämmelserna i avsnitt 9.9.1. Det bör därför finnas en ändamålsbestämmelse som säkerställer att det är möjligt att behandla personuppgifter även i dessa fall, en s.k. sekundär ändamålsbestämmelse. Det är lämpligt att bestämmelsen omfattar både fall då det finns en

skyldighet att lämna uppgifter och fall då det finns en möjlighet att lämna uppgifter. Det finns bestämmelser med en sådan uppbyggnad i ett flertal registerförfattningar, t.ex. 7 § lagen om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten. E-hälsomyndigheten kan t.ex. behöva underätta Försäkringskassan om det kan antas att en uppgift i registret är felaktig eller att förutsättningar för registrering inte längre föreligger (se avsnitt 7.3).

En sekundär ändamålsbestämmelse ger stöd för den behandling av personuppgifter som sker vid ett utlämnande av personuppgifter. Stöd för utlämnandet finns dock i annan lagstiftning. Vid uppgiftslämnande är den viktigaste frågan ur ett integritetsperspektiv om uppgifterna ska lämnas ut.

Regeringen föreslår därför en sekundär ändamålsbestämmelse om att personuppgifter som får behandlas enligt den primära ändamålsbestämmelsen också ska få behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning. Begränsningen till personuppgifter som behandlas enligt de angivna ändamålen innebär att det inte kan bli aktuellt att t.ex. samla in uppgifter i det enda syftet att lämna ut dessa med stöd av en bestämmelse om uppgiftsskyldighet. Uppgifter som får lämnas ut med stöd av denna bestämmelse måste således redan vara föremål för behandling enligt de primära ändamålen.

9.10 Finalitetsprincipen

Regeringens förslag: Det ska tydliggöras att personuppgifter som behandlas för de primära ändamålen även får behandlas för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen, under förutsättning att dessa inte är oförenliga med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning ska personuppgifter samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Det sistnämnda ledet ger uttryck för den s.k. finalitetsprincipen. Principen kommer även till uttryck i artikel 6.4, där det bl.a. anges vad som i vissa fall ska beaktas vid en bedömning av om behandling för andra ändamål är förenlig med de ändamål för vilka personuppgifterna ursprungligen samlades in.

EU:s dataskyddsförordnings bestämmelser om finalitetsprincipen är direkt tillämpliga vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter. Av integritetsskäl och för att det ska vara tydligt i verksamheten bör dock en bestämmelse införas om att personuppgifter som behandlas enligt de primära ändamålen får behandlas även för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med de ändamål för vilka uppgifterna samlades in.

Finalitetsprincipen bör utgöra den yttersta ramen inom vilken personuppgifter får behandlas på EU:s dataskyddsförordnings område enligt den föreslagna lagen (jfr prop. 2019/20:106 s. 40). Vid tillämpning av finalitetsprincipen ska kopplingar mellan de ändamål för vilka personuppgifterna har samlats in och ändamålen med den avsedda ytterligare behandlingen, det sammanhang inom vilket personuppgifterna har samlats in, personuppgifternas art, eventuella konsekvenser för registrerade av den planerade fortsatta behandlingen och förekomsten av lämpliga skyddsåtgärder beaktas (artikel 6.4). Finalitetsprincipen kan alltså inte tillämpas utan avvägningar som i praktiken innebär att de nya ändamålen kommer att behöva ligga mycket nära de ursprungliga ändamålen eller kunna ses som en förlängning av de ursprungliga ändamålen. Av integritetsskäl bedöms det även att känsliga personuppgifter inte får behandlas med stöd av finalitetsprincipen.

Det bör framhållas att det ytterst är E-hälsomyndigheten som har att bedöma om en behandling av personuppgifter är förenlig med finalitetsprincipen.

9.11 Behandling av känsliga personuppgifter

Regeringens förslag: Personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *IMY* anser att utredningen genomfört väl avvägda beskrivningar av hur de olika behandlingarna av personuppgifter kommer gå till.

Skälen för regeringens förslag

Reglering om känsliga personuppgifter i EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen

Personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning benämns i EU:s dataskyddsförordning som särskilda kategorier av uppgifter (artikel 9.1). Av samma artikel framgår att behandling av sådana personuppgifter är förbjuden. I svensk rätt kallas uppgifterna känsliga personuppgifter (se t.ex. 3 kap. 1 § dataskyddslagen).

Förbudet i artikel 9.1 att behandla sådana personuppgifter kompletteras av ett antal undantag i artikel 9.2, t.ex. om behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträfvade syftet, vara förenlig med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder

för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (artikel 9.2 g). Artikel 9.2 g är visserligen direkt tillämplig, men det är möjligt för medlemsstaterna att i nationell rätt införa mer specifika bestämmelser avseende känsliga personuppgifter (se artikel 6.2 och skäl 10). Enligt artikel 9.4 får medlemsstater också behålla eller införa ytterligare villkor, även begränsningar, för behandlingen av genetiska eller biometriska uppgifter eller uppgifter om hälsa.

Det finns bestämmelser om behandling av känsliga personuppgifter i dataskyddslagen. Enligt 3 kap. 3 § första stycket dataskyddslagen får känsliga personuppgifter behandlas av en myndighet med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning om uppgifterna har lämnats till myndigheten och behandlingen krävs enligt lag, om behandlingen är nödvändig för handläggningen av ett ärende, eller i annat fall, om behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet. Enligt andra stycket är det vid behandling som sker enbart med stöd av första stycket förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

E-hälsomyndigheten kan komma att behandla känsliga personuppgifter

E-hälsomyndigheten kan komma att behöva behandla känsliga personuppgifter i ärenden om fritidskort. Som framgår av avsnitt 9.4 kommer E-hälsomyndigheten att behöva ha en relativt omfattande personuppgiftsbehandling för såväl uppgiften att pröva frågor om fritidskort, inbegripen handläggning av ärenden och utbetalningar, som att utföra granskningar av betalflöden i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Inom ramen för E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter kan känsliga personuppgifter förekomma. Det kan t.ex. handla om att utbetalningar som myndigheten administrerar kan gå till verksamhet inom organisationer som bedrivs på en viss idémässig eller trosmässig grund. Myndigheten kan därför i sin verksamhet behöva behandla uppgifter som indirekt avslöjar eller indikerar vårdnadshavarens eller barnets politiska åsikter eller religiösa övertygelse. På samma sätt kan utbetalningar gå till en utförare vars namn i vart fall indirekt kan avslöja t.ex. en persons etniska ursprung, sexuella läggning eller hälsotillstånd.

Genetiska eller biometriska uppgifter torde dock normalt sett inte komma att behandlas hos myndigheten. Myndigheten lär heller inte få del av sådan information, som s.k. överskottsinformation inom ramen för t.ex. en granskning av utbetalningar av fritidskort. Myndigheten torde inte heller komma att behandla personuppgifter om lagöverträdelser. Sådana uppgifter är visserligen inte känsliga personuppgifter i EU:s dataskyddsförordnings mening, men behandling av sådana personuppgifter är integritetskänslig.

Behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse

Eftersom behandling av känsliga personuppgifter som huvudregel är förbjuden enligt artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning, måste något av undantagen i artikel 9.2 vara tillämpligt för att behandlingen ska vara tillåten. I detta sammanhang är det centralt om behandlingen kan anses

vara nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstatens nationella rätt (artikel 9.2 g).

Vad som är ett allmänt intresse, dvs. uttrycket som används i artikel 6.1 e, respektive ett viktigt allmänt intresse som används i artikel 9.2 g, är inte definierat i EU:s dataskyddsförordning. I förarbetena till dataskyddslagen konstateras att det är svårt att på ett generellt plan definiera vad som skiljer ett allmänt intresse från ett viktigt allmänt intresse. Regeringen har dock uttalat att det utgör ett viktigt allmänt intresse att svenska myndigheter, även utanför området myndighetsutövning, kan bedriva den verksamhet som tydligt faller inom ramen för deras befogenheter på ett korrekt, rättssäkert och effektivt sätt (se prop. 2017/18:105 s. 83 och prop. 2022/23:34 s. 130).

E-hälsomyndighetens uppgifter kommer att regleras i myndighetens instruktion, men kommer också att följa av lagen om fritidskort och anslutande föreskrifter. Syftet med E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter, i vilken känsliga personuppgifter kan ingå, är att handlägga ärenden om fritidskort, inklusive administrera utbetalningar av fritidskort, och granska utbetalningar av fritidskort för att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar (kontrollåtgärder). Det sistnämnda är av betydelse för att bevara tilltron till välfärdssystemen.

När E-hälsomyndigheten behandlar känsliga personuppgifter som är nödvändiga för att utföra de uppgifter som framgår av författning rör det sig således om en sådan behandling som avses i artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning, dvs. en behandling som är ett viktigt allmänintresse på grundval av nationell rätt. Behandlingen av känsliga personuppgifter är alltså motiverad med hänsyn till ett viktigt allmänintresse.

För att det ska vara tillåtet att behandla känsliga personuppgifter enligt artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning måste behandlingen vara nödvändig. Kravet på nödvändighet i artikel 9 innebär detsamma som kravet på nödvändighet i artikel 6 (prop. 2017/18:105 s. 75 och 76).

Om E-hälsomyndigheten inte får möjlighet att behandla känsliga personuppgifter skulle innebära att stödet blir mindre inkluderande för grupper med t.ex. funktionsnedsättning eller med en viss religiös övertygelse. Det skulle också i vissa fall även riskera att försvåra handläggningen av ärenden om fritidskort och möjligheten att vidta kontrollåtgärder eftersom viss nödvändig information då skulle saknas.

Vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter kommer det att finnas ändamålsbestämmelser som begränsar myndighetens möjligheter att behandla personuppgifter och krav på att behandlingen ska vara nödvändig. Lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort kommer även att innehålla krav på skyddsåtgärder – sökbegränsningar, begränsning av tillgången till personuppgifter och begränsningar i tiden för behandling av personuppgifter – utöver vad som redan följer av EU:s dataskyddsförordning, för att balansera det integritetsintrång som behandlingen av känsliga personuppgifter innebär (se avsnitt 9.12). Vad gäller andra myndigheters och aktörers uppgiftslämnande till E-hälsomyndigheten, som i undantagsfall kan innefatta känsliga personuppgifter, innehåller lagen om fritidskort krav på att det ska finnas ett behov av uppgifterna. Behovsprövningen är således central för möjligheten att behandla personuppgifter.

Behandlingen bedöms därför enligt regeringen uppfylla kraven i artikel 9.2 g att den nationella rätten ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenlig med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda skyddsåtgärder för att säkerställa de registrerades grundläggande rättigheter.

Behandlingen bör regleras i lagen

I dataskyddslagen har det införts ett för myndigheter generellt undantag från förbudet mot att behandla känsliga personuppgifter. Känsliga personuppgifter får enligt 3 kap. 3 § första stycket dataskyddslagen behandlas av en myndighet med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning om uppgifterna har lämnats till myndigheten och behandlingen krävs enligt lag, om behandlingen är nödvändig för handläggningen av ett ärende eller i annat fall, om behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet.

Som konstaterats kommer E-hälsomyndighetens verksamhet inom ramen för fritidskortet att bestå i handläggning av ärenden om fritidskort och kontrollåtgärder. Uppgifterna som myndigheten ska utföra, vilka utgör ett viktigt allmänt intresse, ska regleras i författning. Det innebär att myndighetens behandling av känsliga personuppgifter kan ske på grundval av nationell rätt på det sätt som föreskrivs i den direkt tillämpliga regleringen i artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning och i enlighet med 3 kap. 3 § första stycket dataskyddslagen.

Enligt artikel 6.2 och 6.3 i EU:s dataskyddsförordning är det tillåtet att ha bestämmelser om när myndigheter får behandla personuppgifter i nationell rätt för att reglera behandling som grundar sig på en uppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning.

Regeringen bedömer att det är förenligt med både EU:s dataskyddsförordning och det grundlagsreglerade integritetsskyddet att tillåta behandling av känsliga personuppgifter för ändamålet att handlägga ärenden om fritidskort och vidta kontrollåtgärder.

9.12 Särskilda skydds- och säkerhetsåtgärder

9.12.1 Vissa sökbegränsningar ska gälla

<p>Regeringens förslag: Det ska inte få utföras sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.</p>

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *IMY* anser att författningsförslagen innehåller flera adekvata integritetshöjande åtgärder.

Skälen för regeringens förslag: E-hälsomyndigheten kan komma att ha behov av att utföra sökningar i fritidskortverksamheten. Bland annat förutsätter en hög automatiseringsgrad inom handläggningen att it-systemen kan läsa och strukturera informationen genom sökningar. Myndigheten har även ett uppdrag att vidta kontrollåtgärder där gransk-

ningar av utbetalningar av fritidskort ingår. Sådana granskningar förutsätter att urval och dataanalyser har gjorts och att sökningar kan genomföras. E-hälsomyndigheten bedöms därför ha behov av att kunna göra sökningar bland uppgifter där personuppgifter kan förekomma.

I EU:s dataskyddsförordning finns inget förbud mot att använda personuppgifter vid sökning, men vid behandling av känsliga personuppgifter krävs lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (artikel 9.2 g). Regeringen har bedömt att en sökbegränsning är en sådan skyddsåtgärd som säkerställer den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (prop. 2017/18:105 s. 90 och 91). En sökbegränsning utgör därför många gånger en förutsättning för att behandling av känsliga personuppgifter ska vara tillåten enligt EU:s dataskyddsförordning. Vid utformningen av en sökbegränsning måste en avvägning göras mellan å ena sidan intresset av effektivitet i en myndighets verksamhet och å andra sidan risken för integritetsintrång. Regler om begränsning av tillåtna sökbegrepp bör därför ta sikte på sådana sökningar som typiskt sett medför särskilda integritetsrisker.

I ett flertal lagstiftningsärenden på senare tid har sökbegränsningar utformats på ett sätt som utgår från syftet med sökningen (se t.ex. 10 § lagen [2023:457] om behandling av personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten och 114 kap. 12 § socialförsäkringsbalken). En sådan utformning av sökbegränsningen innebär att det är förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett personurval grundat på känsliga personuppgifter. Det är således inte tillåtet att utföra sökningar som innebär en kartläggning av personer på grundval av uppgifter om t.ex. etnicitet. Däremot hindrar ett sådant sökförbud inte sökningar som görs för andra ändamål, t.ex. i syfte att utöva tillsyn, för att ta fram verksamhetsstatistik eller för registervård, dvs. då syftet med sökningen inte är att identifiera ett urval av individer (se prop. 2017/18:105 s. 91 och prop. 2017/18:254 s. 38). Vidare hindras inte sökningar där ett ord, t.ex. ett namn på en utförare, samtidigt kan vara en känslig personuppgift. Det är därför viktigt att dokumentera syftet med en sökning, såvida det inte tydligt framgår av sammanhanget. Det underlättar både intern kontroll och tillsyn över verksamheten (jfr prop. 2017/18:232 s. 155 och 156).

Mot denna bakgrund anser regeringen att det inte bör vara tillåtet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. En sådan skyddsåtgärd minimerar riskerna för att känsliga personuppgifter missbrukas och upprätthåller integritetsskyddet.

9.12.2 Tillgången till personuppgifter inom myndigheten ska begränsas och kontrolleras

Regeringens förslag: Tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en som tjänstgör vid E-hälsomyndigheten behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter enligt den föreslagna lagen. Tillgången till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *IMY* anser författningsförslagen innehåller flera adekvata integritetshöjande åtgärder.

Skälen för regeringens förslag

EU:s dataskyddsförordning

EU:s dataskyddsförordning innehåller inte någon uttrycklig bestämmelse som begränsar tillgången till personuppgifter. I artikel 5.1 c uttrycks dock den grundläggande principen att personuppgifter som behandlas ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas (principen om uppgiftsminimering). Enligt artikel 25.2 ska den personuppgiftsansvarige genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att, i standardfallet, säkerställa att endast personuppgifter som är nödvändiga för varje specifikt ändamål med behandlingen behandlas. Den skyldigheten gäller mängden insamlade personuppgifter, behandlingens omfattning, tiden för deras lagring och deras tillgänglighet. Framför allt ska dessa åtgärder säkerställa att personuppgifter i standardfallet inte utan den enskildes medverkan görs tillgängliga för ett obegränsat antal fysiska personer.

Tillgången till personuppgifter ska begränsas av integritetsskäl

Möjligheten till spridning av personuppgifterna har stor betydelse vid en bedömning av integritetsriskerna med behandlingen. Om uppgifter sprids ökar det risken för att uppgifterna används på ett sätt som inte är avsett. Utan en begränsning av spridningen av personuppgifterna kan också personuppgiftsbehandling komma att ske som det inte finns behov av. Skyldigheten för personuppgiftsansvariga att på olika sätt begränsa tillgången till personuppgifter följer av EU:s dataskyddsförordning. Det har därför i en del lagstiftningsärenden bedömts inte finnas skäl att införa ytterligare krav i lag (jfr prop. 2019/20:166 s. 125 och prop. 2021/22:217 s. 53). Vissa författningar innehåller dock bestämmelser som reglerar tillgången till personuppgifter. Bestämmelser av detta slag anses utgöra en sådan specificering som enligt artikel 6.2 och 6.3 i EU:s dataskyddsförordning är tillåten i nationell rätt. Som exempel på sådan reglering kan nämnas 2 kap. 5 § lagen (2020:421) om Rättsmedicinalverkets behandling av personuppgifter, enligt vilken tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

För skyddet av den personliga integriteten är det viktigt att det vid E-hälsomyndigheten säkerställs att personuppgifter i verksamhet som avser fritidskort endast görs tillgängliga för de medarbetare som behöver uppgifterna i sitt arbete. En bestämmelse med en sådan innebörd bör därför enligt regeringen införas i den nya lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort.

Åtkomsten till personuppgifter ska kontrolleras på ett ändamålsenligt sätt

E-hälsomyndigheten kommer att hantera en stor mängd personuppgifter. Det finns därför skäl att ställa ytterligare krav på E-hälsomyndighetens

verksamhet som avser fritidskort i fråga om tillgången till personuppgifter. Regeringen föreslår därför att det i lagen anges att åtkomsten till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet. Ett krav i lag på att åtkomsten ska kontrolleras utgör ännu en skyddsåtgärd i syfte att minska intrånget i enskildas personliga integritet. Liknande regleringar finns i andra registerförfattningar, se t.ex. 9 § andra stycket studiestödsdatalagen (2009:287).

Det bör vara upp till myndigheten att närmare bestämma formerna för kontrollen. Sådana kontroller bör dock genomföras systematiskt och återkommande och inte endast om myndigheten av någon orsak har fått anledning att misstänka att obehörig åtkomst har förekommit. Kontroll kan t.ex. ske genom uppföljning av loggar.

En skyldighet att regelbundet kontrollera och följa upp åtkomsten av personuppgifter kan anses följa av EU:s dataskyddsförordning. Regeringen bedömer dock att det finns skäl att ställa nu aktuella, mer övergripande krav på E-hälsomyndigheten i den föreslagna lagen.

9.12.3 Elektroniskt utlämnande av uppgifter

Regeringens bedömning: E-hälsomyndigheten bör få lämna ut personuppgifter elektroniskt, dock inte genom direktåtkomst.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *IMY* anser författningsförslagen innehåller flera adekvata integritetshöjande åtgärder.

Skälen för regeringens bedömning

Det finns olika former för uppgiftslämnande

EU:s dataskyddsförordning innehåller inte några bestämmelser som uttryckligen tar sikte på sättet att lämna ut personuppgifter. Av artikel 6.3 framgår dock att den rättsliga grunden, som ska fastställas i enlighet med unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen, bl.a. vad gäller typer av behandling och förfaranden för behandling. Det är alltså möjligt att i nationell rätt införa regler som preciserar formerna för behandlingen av personuppgifter.

I Sverige skiljer lagstiftningen ofta mellan två former av elektroniskt utlämnande: direktåtkomst och annat elektroniskt utlämnande (även kallat utlämnande på medium för automatiserad behandling). Dessa två former av elektroniskt utlämnande får ur integritetssynpunkt olika effekter.

Det finns inte någon legaldefinition av begreppet direktåtkomst. Den grundläggande innebörden anses vara att någon har tillgång till information hos någon annan, och på egen hand kan söka i den, dock utan att själv kunna påverka innehållet. Direktåtkomst kan ge användaren möjlighet att även hämta in information till sitt eget system och bearbeta den där (se t.ex. prop. 2016/17:58 s. 112). Vid direktåtkomst har den uppgiftslämnande myndigheten i det enskilda fallet inte någon kontroll över vilka uppgifter som mottagaren tar del av vid ett visst söktillfälle.

Prövningen av om ett utlämnande är förenligt med offentlighets- och sekretesslagen, måste därför ske redan när uppgifterna görs tillgängliga genom direktåtkomst. En sådan prövning innefattar alla de uppgifter som mottagaren har möjlighet att ta del av genom sin direktåtkomst (se prop. 2011/12:45 s. 133).

Vid direktåtkomst uppkommer i regel s.k. överskottsinformation, eftersom den mottagande myndigheten ofta rent tekniskt måste ha tillgång till fler uppgifter än de som faktiskt kommer att utnyttjas. Sammanställningar av uppgifter hos en myndighet, som i samband med direktåtkomst görs tekniskt tillgängliga för en annan myndighet, anses vara förvarade även hos den andra myndigheten, och därmed också utgöra allmänna handlingar hos den myndigheten om sammanställningarna kan göras tillgängliga via rutinbetonade åtgärder (jfr 2 kap. 3, 4 och 6 §§ tryckfrihetsförordningen och prop. 2007/08:160 s. 67–70).

Direktåtkomst kan generellt sägas öka riskerna för intrång i den personliga integriteten, eftersom den typiskt sett innebär att uppgifterna blir tillgängliga för fler personer och att den utlämnande myndighetens möjlighet att kontrollera utlämnandet minskar.

Uttrycken annat elektroniskt utlämnande och utlämnande på medium för automatiserad behandling har samma innebörd. Det förra uttrycket förekommer i nyare registerförfattningar. Vad som avses med uttrycken har förändrats i takt med teknikutvecklingen, men de förhåller sig alltid på något sätt till utlämnande genom direktåtkomst. Med dagens teknik kan utlämnande av information ske genom annat elektroniskt utlämnande, exempelvis genom e-post, på ett usb-minne eller genom direkt överföring från ett datorsystem till ett annat. Vid ett mer omfattande informationsutbyte mellan myndigheter är det oftast den senare metoden, direkt överföring från ett datorsystem till ett annat, som används.

Den praktiska skillnaden mellan utlämnandeformerna har minskat

De praktiska skillnaderna mellan direktåtkomst och annat elektroniskt utlämnande har med tiden kommit att minska. Högsta förvaltningsdomstolen har i avgörandet HFD 2015 ref. 61 uttalat att avgörande för gränsdragningen mellan vad som utgör direktåtkomst respektive utlämnande på medium för automatiserad behandling är om den aktuella upptagningen kan anses förvarad hos den mottagande myndigheten enligt nuvarande 2 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen, dvs. om den är tillgänglig för myndigheten med tekniska hjälpmedel som myndigheten själv utnyttjar för överföring i sådan form att den kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas. Uttalandet kan tolkas som att den tekniska utformningen av en myndighets system för utlämnande av uppgifter kan bli avgörande för om ett utlämnande ska anses ske genom direktåtkomst eller annat elektroniskt utlämnande.

För en enskild som tar del av uppgifter om sig själv via en myndighets s.k. mina sidor-funktion eller liknande, saknar det betydelse om det är fråga om direktåtkomst eller annat elektroniskt uppgiftslämnande. Funktionaliteten är densamma.

Annat elektroniskt utlämnande än genom direktåtkomst är tillräckligt

Vårdnadshavare bör få tillgång till sina egna och barnets uppgifter i ärenden om fritidskort. Det framgår av promemorian att avsikten är att sådana uppgifter ska lämnas ut elektroniskt. Regeringen anser att en sådan ordning är lämplig då berörda på ett enkelt sätt i en digital tjänst ska kunna ansöka om fritidskort och kontrollera användandet av fritidskortet, dvs. vilka betalningar som gjorts genom fritidskortet. Det framgår även av promemorian att det finns ett behov av att andra myndigheter, som Försäkringskassan och Skatteverket, får tillgång till vissa uppgifter i ärenden om fritidskort för att kunna besvara en förfrågan om utlämnade av uppgifter från E-hälsomyndigheten. Även sådana uppgifter bör lämnas elektroniskt.

Direktåtkomst bedöms inte vara nödvändigt att tillhandahålla för att tillgodose enskildas och berörda myndigheters behov av att ta del av aktuella uppgifter på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Direktåtkomst utgör en särskilt integritetsingripande form av uppgiftslämnande. Direktåtkomst medför också att uppgifter i en allmän handling som en myndighet har åtkomst till blir del av allmänna handlingar hos den myndigheten. Direktåtkomst bör därför endast komma i fråga om det finns ett verkligt behov av detta. Dagens s.k. fråga-svar-teknik kräver inte någon direktåtkomst. Möjligheten att genom en mina sidor-funktion eller liknande ge tillgång till information för enskilda kan också erbjudas utan att det rättsligt sett behöver vara fråga om direktåtkomst. Upplevelsen för användaren kan vara densamma även utan direktåtkomst.

I ärenden om fritidskort kommer det förekomma integritetskänsliga personuppgifter. Elektronisk överföring av sådana uppgifter bör övervägas noga. Riskerna med att överföra uppgifter elektroniskt, som bl.a. kan bestå i en ökad fara att uppgifter sprids eller att någon annan än den avsedda mottagaren får del av uppgifterna, måste vägas mot E-hälsomyndighetens och mottagarnas behov av effektiva arbetssätt. En ändamålsenlig avvägning mellan dessa intressen bedöms kunna uppnås genom en reglering som tydliggör att E-hälsomyndigheten får lämna ut uppgifter elektroniskt, men som samtidigt uttryckligen reglerar att direktåtkomst inte är tillåtet (jfr prop. 2019/20:106 s. 54 och 55). En sådan reglering är också att anse som en skyddsåtgärd enligt EU:s dataskyddsförordning (se t.ex. artikel 9.2 g).

9.13 Tidsgräns för behandling av personuppgifter

Regeringens förslag: Personuppgifter ska inte få behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock som längst fem år efter utgången av det kalenderår då stöd i form av fritidskort senast lämnades i ärendet eller ansökan om fritidskort avlogs. Detta ska inte hindra att en behörig myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås att personuppgifter i ett ärende om fritidskort bör

gallras senast tre år efter utgången av det kalenderår då fritidskort senast beviljades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslaget. *Göteborgs kommun* framför att det vore mer rättssäkert att den längsta tiden för att behandla personuppgifter utgår från när ett beslut att bevilja eller avslå en ansökan om fritidskort vinner laga kraft.

Skälen för regeringens förslag

Kraven i EU:s dataskyddsförordning

Enligt artikel 5.1 e i EU:s dataskyddsförordning får personuppgifter inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Personuppgifter får lagras under längre perioder i den mån personuppgifterna enbart behandlas för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1, under förutsättning att de lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder som krävs enligt förordningen genomförs för att säkerställa den registrerades rättigheter och friheter (principen om lagringsminimering). Av artikel 6.3 framgår att den rättsliga grunden för behandlingen kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen, bl.a. de om lagringstid.

Av artikel 89.1 i EU:s dataskyddsförordning framgår att behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål ska omfattas av lämpliga skyddsåtgärder för den registrerades rättigheter och friheter. En bestämmelse om längsta tid för behandling kan utgöra en sådan åtgärd.

För känsliga personuppgifter gäller enligt artikel 9.2 j i EU:s dataskyddsförordning att sådana uppgifter får behandlas om behandlingen är nödvändig för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenlig med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen. Dataskyddslagen saknar bestämmelser om längsta tid för behandling av personuppgifter. I 3 kap. 6 § samma lag finns dock en reglering om att känsliga personuppgifter får behandlas för arkivändamål av allmänt intresse under vissa i paragrafen närmare angivna förutsättningar.

En bestämmelse om längsta tid för behandling

Personuppgifter får enligt den grundläggande principen i artikel 5.1 e i EU:s dataskyddsförordning inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Personuppgifter ska således inte behandlas om det inte längre finns ett behov av det. Principen i artikel 5.1 e bör komma till uttryck i lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om

fritidskort. Regeringen föreslår därför att en bestämmelse införs om att personuppgifter inte ska få behandlas under längre tid än vad som behövs med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Den föreslagna bestämmelsen säkerställer ytterligare den grundläggande principen om att endast uppgifter som behöver behandlas ska behandlas. Bestämmelsen möjliggör samtidigt behandling under den tid som behandling är nödvändig, t.ex. för att vid dataanalyser och urval kunna följa en historisk utveckling av felaktiga utbetalningar.

En bestämmelse av det aktuella slaget ställer höga krav på den personuppgiftsansvarige, dvs. E-hälsomyndigheten. Det behöver fortlöpande ske prövningar av om personuppgifter ska behandlas eller inte. Fortsatt behandling behöver kunna motiveras utifrån de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas.

Några år efter det att ett ärende om fritidskort slutligt har handlagts hos E-hälsomyndigheten, bör dock behovet för myndighetens av att ha kvar personuppgifterna i ärendet normalt ha minskat. I promemorian föreslås därför att personuppgifter i ett ärende om fritidskort bör gallras senast tre år efter utgången av det kalenderår då fritidskort senast beviljades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Göteborgs kommun framför att det vore mer rättssäkert att den längsta tiden för att behandla personuppgifter utgår från när ett beslut att bevilja eller avslå en ansökan om fritidskort vinner laga kraft. Kommunen lyfter att ett avslag på en ansökan om fritidskort kan överklagas till allmän förvaltningsdomstol och den sammantagna rättsliga prövningen kan uppgå till flera år, beroende på domstolarnas handläggningstider. Det skulle därför kunna uppstå en situation där E-hälsomyndigheten inte längre får behandla personuppgifter i ett ärende innan eller kort efter att det har vunnit laga kraft. Kommunen framhåller dock att denna risk bör vara ytterst liten.

Med beaktande av det som Göteborgs kommun lyfter anser regeringen att den föreslagna tidsgränsen om tre år bör förlängas. Regeringen bedömer att en tidsgräns om fem år framstår som ändamålsenligt mot bakgrund av risken för utdragna processer i domstol. Regeringen föreslår därför att personuppgifter i ett ärende om fritidskort bör gallras senast fem år efter utgången av det kalenderår då fritidskort senast lämnades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Personuppgifter får dock lagras under längre tid i den mån uppgifterna enbart behandlas för arkivändamål av allmänt intresse eller för vetenskapliga eller historiska forskningsändamål (artikel 5.1 e). För att tydliggöra att personuppgifter som utgör en del av en allmän handling får arkiveras bör det anges i bestämmelsen att det som anges gällande längsta tid för behandling av personuppgifter inte hindrar att sådana uppgifter arkiveras i enlighet med gällande arkivlagstiftning. I vilken utsträckning personuppgifter ska gallras i samband med arkivering regleras i det arkivrättsliga regelverket.

9.14 Personuppgiftsbehandling med anledning av utlämnande av uppgifter

9.14.1 Personuppgiftsbehandling hos utlämnande aktörer och myndigheter

Regeringens bedömning: Den personuppgiftsbehandling som förslagen om skyldighet att lämna uppgifter innebär för registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn, kreditinstitut, betaltjänstleverantörer, Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv är förenlig med EU:s dataskyddsförordning. Den personuppgiftsbehandling som förslaget om uppgiftsskyldighet innebär för Skatteverket är också förenlig med EU:s dataskyddsförordning.

Det behövs inte någon kompletterande reglering för den personuppgiftsbehandling som förslagen medför hos utlämnande myndighet och aktörer.

Promemorians bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Promemorian lämnar ingen bedömning avseende registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn, Sveriges Riksidrottsförbunds och Svenskt Friluftslivs personuppgiftsbehandling med anledning av förslagen om skyldighet att lämna uppgifter.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Det finns rättslig grund för berörda aktörers personuppgiftsbehandling

I avsnitt 7.1.2 föreslås det att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantör att lämna sådana uppgifter som behövs för granskning av utbetalningar av fritidskort. Vidare föreslås det att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv. För att uppfylla sådana skyldigheter behöver kreditinstituten, betaltjänstleverantörerna, Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv behandla personuppgifter. För de nämnda aktörerna är EU:s dataskyddsförordning tillämplig.

All behandling av personuppgifter behöver vila på en rättslig grund (se artikel 6.1 i EU:s dataskyddsförordning och avsnitt 10.1). En uppgiftsskyldighet innebär en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c. De utlämnande aktörerna ges genom bestämmelserna om uppgifts- och underrättelseskyldighet i lagen om fritidskort en tydlig rättslig grund för behandlingen.

Av artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning följer ett krav på att syftet med behandlingen ska fastställas i den rättsliga grunden. Av lagen om fritidskort framgår att registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn, kreditinstitut och betaltjänstleverantörers uppgiftsskyldighet avser uppgifter som är nödvändiga för korrekta beslut om fritidskort och myndighetens granskningar av utbetalningar av fritidskort. Det framgår av

avsnitt 7.2 att det därför är av stor vikt att Försäkringskassan har tillgång till den information som är nödvändig för att myndigheten ska kunna fatta korrekta beslut om registrering i register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Ett uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv är därför nödvändig i det arbetet. Kravet på syfte i artikel 6.3 är därmed tillgodosett.

E-hälsomyndigheten har behov av information från registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn, kreditinstitut och betaltjänstleverantörer för att kunna utföra sin uppgift. Uppgiftslämnandet är nödvändigt för att säkerställa att E-hälsomyndigheten har möjlighet att granska utbetalningar av fritidskort och därmed säkerställa att korrekta utbetalningar genomförs. Försäkringskassan har också behov av viss information för att myndigheten ska kunna fatta korrekta beslut om registrering i register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Den föreslagna uppgifts- och underrättelseskyldigheten är därför nödvändig i det arbetet. Personuppgiftsbehandlingen som krävs vid ett sådant utlämnande uppfyller därmed ett mål av allmänt intresse. Det finns därmed rättslig grund enligt artikel 6.1 e för den behandling av personuppgifter hos registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn, kreditinstituten, betaltjänstleverantörerna, Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv som behöver ske med anledning av föreslagen uppgifts- och underrättelseskyldighet.

Som framgår av bl.a. avsnitt 7.1 kan E-hälsomyndigheten behöva hämta in offentliga uppgifter från Skatteverkets folkbokföringsdatabas. Ett sådant utlämnande kan ske utan någon särskilt författningsreglerad uppgiftsskyldighet och bygger på den generella bestämmelsen i 6 kap. 5 § OSL. Av promemorian framgår att samma bestämmelse innebär att Skatteverket har stöd för utlämnandet utifrån ett dataskyddsperspektiv. Detta eftersom bestämmelsen i 6 kap. 5 § OSL innebär en skyldighet för Skatteverket att lämna uppgifter, dvs. det är fråga om en sådan rättslig förpliktelse som avses i artikel 6.1 c. Den personuppgiftsbehandling som behöver ske vid Skatteverket för att hantera ett sådant utlämnande bedöms uppfylla ett mål av allmänt intresse. Det bedöms därför finnas en rättslig grund även för Skatteverkets personuppgiftsbehandling i detta avseende enligt artikel 6.1 c och 6.1 e. Det finns även stöd i lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet för den aktuella behandlingen av personuppgifter.

Ändamål för behandlingen

Ett fastställt ändamål är enligt EU:s dataskyddsförordning en grundläggande förutsättning för att personuppgifter ska få samlas in och behandlas. Utifrån det fastställda ändamålet avgörs vilka personuppgifter som får behandlas (artikel 5.1 c) och den registrerade har rätt att få information om ändamålet (artiklarna 13–15). Även lämplig säkerhetsnivå bestäms utifrån bl.a. behandlingens ändamål (artikel 32). Ändamålet fastställs av den personuppgifts-ansvarige, i EU-rätt eller i nationell rätt (artiklarna 4.7, 6.2 och 6.3). Ändamål ska vara särskilda, uttryckligt angivna och berättigade (artikel 5.1 b).

Vissa registrerade utförare av fritidsaktiviteter för barn, som bedöms komma att bestå till stor del av ideella föreningar, kreditinstitut,

betaltjänstleverantörer, Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv saknar specifika registerförfattningar för sina respektive verksamheter. Därmed måste dessa aktörer själva fastställa ändamålen med personuppgiftsbehandlingen.

Av lagen om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet framgår att uppgifter i folkbokföringsdatabasen får behandlas av Skatteverket bl.a. för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning (1 kap. 4 § andra stycket). Skatteverket har således rättsligt stöd för att behandla personuppgifter i syfte att lämna ut dem till E-hälsomyndigheten för myndighetens prövning av fritidskort.

9.14.2 Personuppgiftsbehandling hos mottagande myndigheter

Regeringens bedömning: Det behövs inte någon kompletterande reglering för den personuppgiftsbehandling som föreslagen om uppgifts- och underrättelseskylldigheter för Sveriges Riksidrottsförbund, Svenskt Friluftsliv och E-hälsomyndigheten medför hos mottagande myndigheter.

Promemorian lämnar ingen bedömning i denna del.

Remissinstanserna: *Försäkringskassan* delar inte bedömningen om att 114 kap. socialförsäkringsbalken (SFB) är tillämpligt på personuppgiftsbehandling med anledning av utförrregistret.

Skälen för regeringens bedömning: I avsnitt 5.2. föreslås att det införs ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn som är godkända för fritidskort. Regeringen bedömer även att *Försäkringskassan* ska ansvara för ett sådant register, och att det bör regleras närmare i förordning (se avsnitt 5.2). För att *Försäkringskassan* ska kunna utföra sitt uppdrag på ett ändamålsenligt sätt behöver *Försäkringskassan* få tillgång till vissa uppgifter från bl.a. Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv. Av den anledningen föreslås ett bemyndigande om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskylldighet för dessa aktörer (se avsnitt 7.2).

Varje personuppgiftsbehandling ska ha en rättslig grund, och åtminstone ett av villkoren i artikel 6.1 i EU:s dataskyddsförordning behöver därför vara uppfyllt. Syftet med föreslagna uppgifts- och underrättelseskylldigheter är att *Försäkringskassan* med hjälp av uppgifterna ska kunna fatta korrekta beslut som rör registret. Regeringen anser därför att behandling av personuppgifter med anledning av föreslagna uppgifts- och underrättelseskylldigheter är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e). Eftersom *Försäkringskassans* ansvar för utförrregistret bedöms kunna regleras i förordning kommer den rättsliga grunden för myndighetens personuppgiftsbehandling även att vara artikel 6.1 c, dvs. för att fullgöra en rättslig förpliktelse.

Av 114 kap. 2 § första stycket SFB framgår att 114 kap. gäller vid behandling av personuppgifter i verksamhet som avser förmåner enligt

socialförsäkringsbalken samt andra förmåner och ersättningar som enligt lag eller förordning eller särskilt beslut av regeringen handläggs av Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten.

En grundläggande förutsättning för att utbetalning av stöd i form av fritidskort ska kunna göras till godkända utförare är att utförarna ingår i det register som Försäkringskassan ska hålla. I promemorian görs bedömningen att Försäkringskassans uppgift, att föra registret över utförare och besluta i ärenden om registrering, innebär att 114 kap. SFB blir tillämpligt vid Försäkringskassans personuppgiftsbehandling. *Försäkringskassan* menar å sin sida att 114 kap. SFB inte är tillämpligt eftersom fritidskortet visserligen kan anses vara en förmån eller ersättning men att ersättningsfrågan inte handläggs av Försäkringskassan. Försäkringskassan påpekar att myndigheten inte kommer pröva frågor om fritidskort, utan bara hålla och registrera utförare i utföranderegistret. Enligt regeringen är den handläggning som Försäkringskassan kommer att utföra kopplat till utförrregistret en både nödvändig och tillräcklig del av förmåns- eller ersättningsärendet, vilket innebär att 114 kap. SFB får anses vara tillämpligt.

Av 114 kap. 8 § 1, 3 och 4 SFB framgår att Försäkringskassan får behandla uppgifter för att tillgodose behovet av det underlag som krävs för att den registrerades eller någon annans rättigheter eller skyldigheter i fråga om förmåner eller ersättningar ska kunna bedömas eller fastställas, för att handlägga ärenden och för att vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Försäkringskassan har därmed en rättslig grund för myndighetens behandling av personuppgifter med anledning av förslagen i denna lagrådsremiss och några lagändringar bedöms inte vara nödvändiga.

Regeringen föreslår att E-hälsomyndigheten, utöver Försäkringskassan som redan omfattas av lagen, även ska omfattas av lagen om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet (se avsnitt 7.1.1). Regeringen bedömer att mottagande myndigheter som omfattas av den lagen har rättsligt stöd för att ta emot även sådana uppgifter.

10 Samlad integritets- och proportionalitetsanalys

Regeringens bedömning: Den personuppgiftsbehandling som förslagen i lagrådsremissen innebär kommer att utgöra en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Förslagen är förenliga med kravet på proportionalitet i EU:s dataskyddsförordning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över bedömningen. *Integritetsskyddsmyndigheten* anser att utredningen

har genomfört väl avvägda integritetsanalyser och beskrivningar av hur de olika behandlingarna av personuppgifter kommer gå till. Författningsförslagen innehåller också flera adekvata integritetshöjande åtgärder. *Svenskt Friluftsliv* lyfter att det finns många integritetsrisker med förslagen eftersom vårdnadshavare tvingas lämna samtycke kring en rad känsliga uppgifter.

Skälen för regeringens bedömning

Utgångspunkter vid bedömningen av förslagets påverkan på den personliga integriteten och proportionalitet

Respekten för den enskildes självbestämmande och integritet är grundläggande i en demokrati. Någon enhetlig definition av begreppet personlig integritet finns inte. Regeringen uttalade dock i samband med den senaste utvidgningen av integritetsskyddet i regeringsformen att en rimlig utgångspunkt för bedömningen av behovet av ett utökat skydd för den personliga integriteten var att den skulle ske utifrån den enskildes intresse av att skydda information om sina personliga förhållanden (prop. 2009/10:80 s. 175). Vissa faktorer har ansetts särskilt viktiga att ta hänsyn till när det gäller att bedöma integritetskänsligheten vid helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter. Det gäller arten av personuppgifter som samlas in och registreras, varför detta görs, hur och av vem uppgifterna används samt mängden av uppgifter som samlas på ett och samma ställe eller som på något annat sätt är tillgängliga för bearbetningar och sammanställningar (prop. 2005/06:173 s. 15). Även rådande samhällsvärderingar kan ha viss påverkan på vilken reglering och begränsning av behandlingen av personuppgifter som är nödvändig för att skydda den personliga integriteten.

I avsnitt 9.4 konstateras att den behandling av personuppgifter som E-hälsomyndigheten kommer behöva utföra, och som möjliggörs genom förslagen i denna lagrådsremiss, i vissa fall kan innebära ett betydande intrång i den enskildes personliga integritet. I några av de tidigare avsnitten beskrivs hur de föreslagna bestämmelserna bedöms bidra till att skydda den personliga integriteten (se t.ex. avsnitt 5.1). Även de behov som ligger till grund för förslagen redovisas, inbegripet bl.a. en bedömning av att myndigheterna utför en uppgift av allmänt intresse.

I detta avsnitt ges en bredare och mer samlad bedömning av integritets- och proportionalitetsaspekter av förslagen i lagrådsremissen.

Begränsningar i skyddet för den personliga integriteten får ske

Utöver dataskyddsregleringen finns det skyddsreglering för den personliga integriteten både i regeringsformen och i olika internationella rättsakter (se avsnitt 9.4). Behandling av personuppgifter berör även rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8.1 i Europakonventionen. Enligt denna artikel har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Europakonventionen gäller som svensk lag (se lagen [1994:1219] om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna). Enligt 2 kap. 19 § regeringsformen får inte lag eller annan föreskrift meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Även Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), EU:s dataskyddsförordning, förutsätter att proportionalitetsbedömningar görs vid behandling av personuppgifter. Den rättsliga grunden för myndighetens behandling av personuppgifter enligt artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning måste i enlighet med artikel 6.3 andra stycket sista meningen i EU:s dataskyddsförordning bedömas vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Krav på proportionalitet finns även i bl.a. artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning, enligt vilken behandling av känsliga personuppgifter är tillåten om behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträfvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen. Rätten till skydd för den personliga integriteten måste enligt skälen i EU:s dataskyddsförordning förstås utifrån dess uppgift i samhället och vägas mot andra grundläggande rättigheter utifrån proportionalitetsprincipen (skäl 4).

I artiklarna 3, 7 och 8 i EU:s rättighetsstadga slås det fast att var och en har rätt till fysisk och mental integritet, respekt för sitt privat- och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer samt skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Av artikel 52.3 i stadgan följer att i den mån stadgan omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt konventionen, men att bestämmelsen inte hindrar unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd.

Den enskilde är således skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten och har en rätt till respekt för sitt privatliv. Den enskildes personuppgifter ska skyddas. I de fall en myndighet vill behandla personuppgifter måste den beakta dessa rättigheter.

Rätten till skydd för den personliga integriteten enligt regeringsformen är inte absolut, utan kan inskränkas genom lag. Enligt artikel 8.2 i Europakonventionen får rätten till skydd för privatlivet inte inskränkas annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välbefinnande eller till förebyggande av oordning eller brott eller skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter. Även i EU:s rättighetsstadga är utgångspunkten att en inskränkning endast får göras i lag och måste vara förenlig med det väsentliga innehållet i de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan. Begränsningar får med beaktande av proportionalitetsprincipen endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter (artikel 52.1).

Som framgår av avsnitt 9.4 bedöms det att behandlingen av personuppgifter i ärenden om fritidskort hos E-hälsomyndigheten i vissa delar innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten och därför omfattas av skyddet mot detta i regeringsformen, men också att kriterierna

för när skyddet får begränsas är uppfyllda. I detta ligger också att begränsningen svarar mot sådana intressen som räknas upp i artikel 8.2 i Europakonventionen (landets ekonomiska välbefinnande och förebyggande av ordning eller brott).

Några identifierade integritetsrisker och åtgärder för att motverka dessa

De uppgifter som E-hälsomyndigheten ska utföra medför, som framgår av bl.a. avsnitt 9.4 och av *Svenskt Friluftsliv* remissvar, vissa risker ur bl.a. ett integritetsperspektiv och även i övrigt för den registrerades rättigheter. Förslagen medför att E-hälsomyndigheten, inom vissa bestämda ramar, får möjlighet att behandla en stor mängd personuppgifter om ett stort antal personer. Det innebär en integritetsrisk, eftersom omfattande behandling av personuppgifter generellt sett är förenad med större integritetsrisker än mer begränsad behandling. När personuppgifterna samlas på ett sådant sätt att informationen enkelt kan sammanställas och systematiseras, ges möjlighet till kontroll över och kartläggning av personer, vilket innebär en integritetsrisk.

Den främsta integritetsrisken som har identifierats i ärenden om fritidskort är sambearbetningen av uppgifter i handläggningen av ärenden om fritidskort och granskningen av utbetalningar, och den kartläggning av enskilda som detta kan innebära (se avsnitt 9.4). Den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att utföra detta förutsätter tillgång till personuppgifter som rör en relativt stor del av befolkningen. Det kommer att röra såväl uppgifter som kan anses som känsliga som uppgifter som i sig inte är särskilt känsliga. Även förhållandevis oförargliga uppgifter kan dock, om de samlas tillsammans med andra sådana uppgifter, skapa en helhetsbild av en människas förhållanden som i sin tur innebär ett väsentligt intrång i den personliga integriteten. Den sambearbetning som föreslås ske i handläggningen av ärenden om fritidskort innebär att myndigheten utifrån uppgifterna kan få tillgång till en mer omfattande bild av den enskildes personliga och ekonomiska förhållanden, vilket får anses utgöra ett större integritetsintrång. Även om sambearbetningen utgör ett godtagbart integritetsintrång finns en risk för att den stora uppgiftsmängden och möjligheten till kartläggning kan medföra ett omotiverat intrång i de registrerades personliga integritet. En omfattande behandling kan innebära en risk för att uppgifter kommer till andra personers kännedom på ett sätt som skulle vara känsligt för den enskilde.

Även i samband med administrationen av myndighetens it-system, som hanterar ärenden om fritidskort, kommer stora uppgiftsmängder behandlas, vilket innebär risker ur ett integritetsskyddsperspektiv. Andra risker vid administrationen av it-systemet är risken för obehörig intern åtkomst av uppgifter.

E-hälsomyndigheten kan i sin verksamhet behöva behandla känsliga personuppgifter. Myndigheten kommer också att behöva behandla personuppgifter som inte utgör känsliga personuppgifter men som för den enskilde kan uppfattas som integritetskänsliga, t.ex. uppgift om inkomst.

Vid förlorad kontroll över uppgifter skulle hälsouppgifter exempelvis kunna vidareförmedlas till någon som använder dem för att selektera bort personer med vissa hälsotillstånd. Uppgifter om etniskt ursprung skulle t.ex. kunna vidareförmedlas till någon som har ett intresse av att kartlägga

och förfölja ett visst lands medborgare eller en viss etnisk grupp. Likaså kan någon ha för avsikt att förfölja personer med en viss sexuell läggning eller en viss religiös övertygelse. Också personuppgifter som normalt uppfattas som relativt harmlösa eller är av mindre känslig karaktär kan tillsammans skapa en integritetskänslig sammanställning av en person. Eftersom förslaget möjliggör en relativt omfattande behandling av personuppgifter finns alltså risk för sådana integritetskänsliga sammanställningar.

Förslaget om fritidskort innebär att uppgifter om barn kommer att behöva behandlas. Det finns särskilda risker för personer med skyddade personuppgifter och personer som i övrigt är utsatta för våld eller förtryck. Spridning av uppgifter när det gäller sådana personer kan få förödande konsekvenser. Barns personuppgifter förtjänar enligt EU:s dataskyddsförordning särskilt skydd, eftersom barn kan vara mindre medvetna om risker, följder och skyddsåtgärder samt om sina rättigheter när det gäller behandling av personuppgifter (skäl 38).

För att motverka dessa integritetsrisker föreslås i lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort ett antal skyddsbestämmelser. Lagen innehåller ändamålsbestämmelser, sökbegränsningar, bestämmelser om begränsning av tillgång till personuppgifter med krav på uppföljning och dokumentation, och tidsgränser för behandling av uppgifter. Utöver detta kan ytterligare åtgärder bli aktuella, som t.ex. kan vidtas av den som är personuppgiftsansvarig, dvs. E-hälsomyndigheten. Det kan bl.a. handla om för rutiner för att tilldela och regelbundet följa upp, dokumentera och kontrollera tilldelning av behörigheter och tillgången till personuppgifter. Krav på inbyggt dataskydd och dataskydd som standard samt krav på att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska skyddsåtgärder för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå följer direkt av EU:s dataskyddsförordning (artiklarna 25 och 32). Det är av stor vikt att E-hälsomyndigheten säkerställer skyddet för de uppgifter som myndigheten kommer att behandla.

Uppgiftslämnandet till och från E-hälsomyndigheten, som är en förutsättning för handläggningen av ärenden om fritidskort, innebär också en risk för att utomstående aktörer på ett otillbörligt sätt skaffar sig åtkomst till uppgifterna. Även i denna del av verksamheten finns således en risk för obehörig extern åtkomst. Detta medför att E-hälsomyndigheten måste ställa höga krav på säkerhet vid överföring av information till och från myndigheten, i dialog med utlämnande och mottagande myndigheter och övriga aktörer. En risk för obehörig extern åtkomst finns dock även vid den behandling av personuppgifter, såsom uppgiftslämnande, som sker redan i dag. Myndigheten kan därför redan förväntas ha utarbetade rutiner som tillser att uppgifter lämnas ut på ett säkert sätt.

Behovet av personuppgiftsbehandlingen och proportionalitet

Intrånget i den personliga integriteten måste vägas mot behovet av att behandla uppgifterna i det avsedda syftet. Som framgår av avsnitt 9.3 syftar E-hälsomyndighetens personuppgiftsbehandling till att tillgodose ett allmänt intresse som kan rättfärdiga en inskränkning av den personliga integriteten. Där framgår också att det är nödvändigt för myndigheten att

kunna behandla en stor mängd personuppgifter, inklusive känsliga personuppgifter.

Fritidskortet som stödform syftar till att skapa incitament för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. Stödet ska särskilt stötta barn och unga i hushåll som är ekonomiskt utsatta, så att stödet kommer dem till godo i lika stor utsträckning som för andra barn och unga (se avsnitt 5.1).

Kraven på att den nationella rätten ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell i förhållande till det legitima mål som eftersträvas i artikel 6.3 i EU:s dataskyddsförordning får därmed anses vara uppfyllt. De integritetsintrång som sker i verksamhet hos E-hälsomyndigheten bedöms mot denna bakgrund vara motiverade, bl.a. eftersom barns och ungas fysisk och psykiska hälsa kan påverkas positivt genom förslaget. Behandlingen bedöms därmed vara proportionerlig.

Av avsnitt 8 framgår att E-hälsomyndighetens arbete med att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar är prioriterat och centralt för reformens legitimitet och förtroende hos allmänheten. I detta arbete behöver myndigheten bl.a. granska utbetalning och kan därvid behöva genomföra sökningar i uppgiftssamlingar för dataanalyser och urval. Det finns därmed ett behov av den personuppgiftsbehandling som denna verksamhet ger upphov till. Mot bakgrund av syftet med granskningarna, och vikten av att upprätthålla legitimiteten i välfärdssystemen, bedömer regeringen att det intrång som granskningarna innebär är motiverat.

Inom ramen för E-hälsomyndighetens arbete med att vidta kontrollåtgärder föreslås det bl.a. att E-hälsomyndigheten ska omfattas av lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet (se avsnitt 7.1.1). I samma syfte föreslås även att det införs ett bemyndigande i lag som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för granskning av utbetalningar av fritidskort (se avsnitt 7.1.2).

När det gäller Försäkringskassans prövning av registrering och avregistrering i register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn är det också en förutsättning att Försäkringskassan får tillgång till vissa uppgifter från bl.a. Svenskt Friluftsliv och Sveriges Riksidrottsförbund (RF). Av den anledningen föreslås i lagen om fritidskort ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Svenskt Friluftsliv och RF (se avsnitt 7.2).

De kategorier av uppgifter som blir aktuella att behandla i samband med uppgiftslämnandet kommer att begränsas bl.a. genom avgränsningen i skyldigheten att lämna uppgifter. Dessa åtgärder syftar till att minska de integritetsrisker som uppkommer vid personuppgiftsbehandlingen. Regeringen bedömer därför att den behandling av personuppgifter som kommer att ske utgöra ett proportionerligt ingrepp i den enskildes personliga integritet.

Det kan alltså konstateras att det finns integritetsrisker förenade med den behandling av personuppgifter som möjliggörs genom förslagen i denna promemoria. Dessa risker får dock anses vara begränsade genom de skyddsåtgärder som föreslås i lag om ändamålsbegränsning sökbegränsning, begränsning av tillgång till personuppgifter och en tidsgräns för hur länge personuppgifter får behandlas. Även det dataskyddsrättsliga regel-

verket i övrigt – EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen och tillhörande föreskrifter bedöms bidra till ett starkt skydd för den personliga integriteten.

Regeringen bedömer att det finns ett behov av att utföra den ovan beskrivna personuppgiftsbehandlingen och att den är proportionerlig i förhållande till syftena. Den planerade behandlingen av personuppgifter går således inte utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de syften som ligger till grund för utformningen av myndighetens uppdrag inom ramen för fritidskortet. Av avsnitt 12.2 framgår att alternativa förslag har övervägts, som exempelvis en höjning av barnbidraget. Regeringen konstaterar dock att det alternativet och att andra alternativa lösningar inte är ändamålsenliga. Några mindre integritetskänsliga alternativ än det som föreslås i promemorian bedöms därmed inte finnas för att uppnå de avsedda ändamålen.

Sammanfattningsvis görs bedömningen att den personuppgiftsbehandling som möjliggörs av förslagen utgör en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen, Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga. Förslagen bedöms även vara förenliga med kraven på proportionalitet enligt EU:s dataskyddsförordning. Genom de förslag som föreslås införs tydliga ramar och förutsättningar för E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort. Regeringen innehåller även skyddsåtgärder i syfte att värna enskildas personliga integritet.

Konsekvensbedömning avseende dataskydd

I detta avsnitt har redovisats överväganden i fråga om proportionalitet, risker för de registrerade, skyddsåtgärder och effekter på den personliga integriteten. Lagen om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort, tillsammans med annan dataskyddsreglering, anger ramarna för den personuppgiftsbehandling som får utföras i E-hälsomyndighetens verksamhet som avser ärenden om fritidskort. E-hälsomyndigheten kommer dock ytterst att behöva avgöra hur personuppgiftsbehandlingen närmare ska ske, t.ex. i fråga om vilken teknik och vilka säkerhetslösningar som ska användas. Den personuppgiftsansvarige ansvarar för att, om det krävs utifrån EU:s dataskyddsförordning bestämmelser, göra en närmare konsekvensbedömning avseende dataskydd (jfr prop. 2021/22:139 s. 64).

11 Ikraftträdandebestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 september 2025.
--

Promemorians förslag överensstämmer inte med regeringens. I promemorian föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2025.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig särskilt över förslagen i denna del. *Försäkringskassan* konstaterar att tidsplanen,

som grundar sig på förslaget om när författningsändringarna ska träda i kraft, är snäv eftersom myndigheten behöver rekrytera personella resurser för sin del i genomförandet av författningen. *Svenskt Friluftsliv* lämnar liknande synpunkter utifrån ett utvecklingsbehov. *Svensk Scenkonst* anser att fritidskortet bör träda i kraft vid terminsstart hösten 2025. Det är i början på terminen som barn och unga väljer vilka fritidsaktiviteter de vill ägna sig åt.

Skälen för regeringens förslag: Fritidskortsreformen syftar till att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Ett särskilt fokus ska riktas till barn och unga från ekonomiskt utsatta hushåll. Det är därför angeläget att lagförslagen träder i kraft så snart som möjligt. Därtill förutsätts det att lagförslagen kompletteras genom föreskrifter på lägre nivå. Lagförslagen innebär även, såsom *Försäkringskassan* och *Svenskt Friluftsliv* framhåller, att flera berörda aktörer behöver få tid att förbereda och anpassa sig till de nya bestämmelserna. Samtidigt delar regeringen *Svensk Scenkonsts* synpunkt om att det är viktigt att ett ikraftträdande sker inför eller i början av en termin så att barn och unga hinner välja de fritidsaktiviteter de vill ägna sig åt under den aktuella terminen. Till skillnad från promemorian föreslår därför regeringen att de nya reglerna ska träda i kraft den 1 september 2025.

12 Konsekvenser

12.1 Inledning

I detta avsnitt beskrivs konsekvenser av regeringens förslag i denna lagrådsremiss om att införa ett statligt stöd för barns fritidsaktiviteter i form av ett fritidskort. Fritidskortet syftar till att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

Av avsnitt 5 framgår att flertalet bestämmelser om fritidskortet föreslås regleras i förordning. Det handlar bl.a. om vilka barn som ska omfattas av stödet, stödets storlek, förutsättningarna för betalning, förutsättningar för registrering i register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och övriga förutsättningar för stöd i form av fritidskort. Då dessa aspekter av den föreslagna reformen inte behandlas inom ramen för denna lagrådsremiss, kommer konsekvenserna i de delarna endast att beskrivas på en övergripande nivå.

12.2 Alternativa lösningar

Som framgår av avsnitt 5 framför vissa remissinstanser att promemorian saknar en tillräckligt gedigen analys av alternativa lösningar för utformningen. Bland annat framför *Regelrådet* att beskrivningen av alternativa lösningar för att uppnå syftet med förslaget är otillräckligt redovisat. Därtill anser *Statskontoret* att det inte är tillräckligt tydligt motiverat varför

fritidskort ska vara ett statlig åtagande och bl.a. att ett alternativ hade varit att testa fritidskort i ett antal kommuner innan det eventuellt införs i hela landet.

Regeringen konstaterar att promemorian saknar en redogörelse och analys av alternativa lösningar. Regeringen har dock övervägt alternativa lösningar, bl.a. inför regeringens beslut om uppdrag att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga som lämnades till E-hälsomyndigheten m.fl. (S2023/01303). Nedan redogörs för några av de alternativa lösningar som regeringen tidigare har övervägt.

12.2.1 Fritidskort i ett antal utvalda kommuner

När det gäller Statskontorets förslag om att införa fritidskort i ett antal utvalda kommuner innan det eventuellt införs i hela landet anser regeringen att det är viktigt att ett statligt stöd lanseras nationellt för att främja barns fritidsaktiviteter. Ett nationellt stöd i form av fritidskort bedöms bidra till mer jämlika förutsättningar för deltagande i fritidsaktiviteter i hela Sverige. Att en nationell satsning prövas genom pilotverksamhet i vissa utvalda kommuner har av regeringen inte bedömts som aktuellt. Bland annat eftersom det, trots en avgränsning på kommunal nivå, fortfarande skulle vara nödvändigt att utveckla och inrätta de centrala delarna av reformen, såsom nödvändig författning och utveckling av digitala system hos myndigheter. Eftersom fritidskortet är ett nytt statligt stöd anser regeringen även att det är mest lämpligt att stödet administreras av statliga myndigheter och inte kommuner. Mot den bakgrunden har regeringen bedömt att det inte är ändamålsenligt att genomföra en pilotverksamhet i kommunerna.

12.2.2 Ökat stöd via befintliga former för statsbidragsfinansiering

Några remissinstanser, däribland *Förbundet Vi Unga, Junis*, Statskontoret, *Strömsunds kommun, Sundsvalls kommun* och *Ungdomens nykterhetsförbund (UNF)* framför bl.a. att en höjning av befintlig statsbidragsfinansiering till organisationer och kommuner som tillhandahåller fritidsaktiviteter är mer ändamålsenligt och kostnadseffektivt än att införa ett fritidskort.

Hudiksvalls kommun framför att en alternativ lösning kan vara att inte införa det allmänna fritidskortet utan i stället satsa på att höja statsbidragen till aktörer som kan arbeta uppsökande för att det särskilda fritidskortet ska få större effekt bland målgrupper med störst behov.

Regeringen har förståelse för remissinstansernas synpunkter om att höja statsbidragen och därmed nyttja befintliga strukturer. I likhet med bl.a. *Förbundet Vi Unga*, ser regeringen att en fördel med en sådan lösning är lägre förvaltningskostnader. Regeringen vill dock understryka att staten redan i dag bidrar med omfattande stöd till utförare på detta sätt. Exempelvis stöder staten Sveriges idrottsrörelse med drygt 2 miljarder kronor årligen och Statens kulturråd fördelar under 2025 ca 100 miljoner kronor till kommuner som bedriver kulturskolor (se regleringsbrev för

budgetåret 2025 avseende anslag 13:1 Stöd till idrotten och se avsnitt 5 och 5.1 samt Ku2024/00623).

Trots dessa stöd kan det konstateras att mer behöver göras. Barns och ungas psykiska och fysiska hälsa är i dag generellt sett god, men det finns flera oroande trender. Det framgår bl.a. av Folkhälsomyndighetens rapport Skolbarns hälsovanor i Sverige 2021/22 Nationella resultat, 2023. Regeringen ser därför behov av nya tillvägagångssätt för att främja barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter, och särskilt för barn och unga som i dag inte deltar i sådana aktiviteter. Genom att införa ett nationellt fritidskort som riktar sig direkt till barn och deras vårdnadshavare synliggörs möjligheterna med fritidsaktiviteter för familjen och ett ekonomiskt utrymme skapas i hushållsekonomin. Bland annat mot bakgrund av de ekonomiska utmaningar som många hushåll mött de senaste åren, och i flera fall fortsatt möter, ser regeringen att ett statligt stöd som endast kan användas till barns fritidsaktiviteter är ett effektivt och träffsäkert sätt för att stärka barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter (se avsnitt 5).

12.2.3 Generellt bidrag till barnhushåll

Regeringen har övervägt alternativet att genom ett generellt bidrag till barnhushåll, t.ex. ett förhöjt barnbidrag, främja barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. En fördel med en sådan utformning är att den sannolikt innebär lägre förvaltningskostnader eftersom befintliga system och strukturer kan nyttjas. Att fritidskortet föreslås begränsas till en viss ålder (8–16 år) och föreslås lämnas med olika belopp, dels med ett grundbelopp (allmänt fritidskort), dels med ett högre belopp (särskilt fritidskort), skulle dock sannolikt medföra vissa kostnader då det innebär att målgruppen barn och unga behöver avgränsas på ett annat sätt än genom barnbidraget. En annan fördel med ett generellt bidrag skulle vara att alla vårdnadshavare till barn och unga i målgruppen nås av stödet eftersom stödet betalas ut utan att det krävs någon ytterligare åtgärd.

Regeringen ser dock att en sådan lösning inte på ett tillräckligt träffsäkert sätt skulle bidra till att uppnå syftet med reformen. Det handlar främst om att ett generellt bidrag riskerar att användas till andra konkurrerande utgifter i hushållet, i stället för till barnets eller den unges fritidsaktivitet. Detta gäller sannolikt i ännu högre grad för barn och unga i hushåll med små ekonomiska marginaler. Som framgår av avsnitt 5 anser regeringen att stödet endast bör kunna användas för barns fritidsaktiviteter. En sådan utformning kan enligt regeringen undanröja delar av de ekonomiska barriärer som finns för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. På så sätt främjas barns och ungas möjligheter att delta i fritidsaktiviteter på ett mer träffsäkert sätt än vad ett generellt bidrag till hushållen skulle göra.

12.2.4 Enbart ett behovsprövat fritidskort införs

I promemorian föreslås att fritidskort ska lämnas som antingen ett allmänt eller ett särskilt fritidskort. Särskilt fritidskort föreslås lämnas till vårdnadshavare som under det närmast föregående kalenderåret har fått ett

beslut om preliminärt bostadsbidrag enligt socialförsäkringsbalken (se avsnitt 5.1).

Det är enligt Statskontoret inte tillräckligt motiverat varför ett allmänt fritidskort för alla barn och unga ska införas när den huvudsakliga problembilden finns i hushåll med svag ekonomi.

Regeringen har övervägt att utforma fritidskortet som ett behovsprövat bidrag, dvs. att endast införa det särskilda fritidskortet. Fördelarna med en sådan utformning är dels högre fördelningspolitisk träffsäkerhet, dels att beloppet på det särskilda fritidskortet skulle kunna höjas eftersom färre barn och unga skulle omfattas av satsningen. Vad gäller förvaltningskostnaderna för fritidskortet kan de endast antas bli marginellt lägre på grund av att målgruppen begränsas. Effekten bedöms vara begränsad då förvaltningskostnaderna för utförrregistret inte minskar om bredden av utförare kvarstår och övrig handläggning till stor del sker med automation. Regeringen anser även att det skulle finnas en risk att vissa enskilda utförare bedömer att det inte skulle vara värt den administrativa insatsen att ansöka om att ingå i utförrregistret, givet den begränsade målgruppen. Detta skulle påverka utbudet av fritidsaktiviteter som målgruppen skulle ha att välja på, vilket i sin tur kan komma att påverka nyttjandet av fritidskortet. Ett behovsprövat fritidskort löper också risk att upplevas som stigmatiserande för målgruppen, vilket även det kan påverka nyttjandet.

Mot den bakgrunden, och behovet av att generellt stärka barns och unga deltagande i fritidsaktiviteter, anser regeringen att både ett allmänt och ett särskilt fritidskort är lämpligt att införa.

12.2.5 Statligt stöd till kommuner för riktade insatser mot särskilda grupper

Regeringen har även övervägt andra former av behovsprövade insatser, i likhet med vad Statskontoret framför, såsom att stödja kommuner för att genomföra riktade insatser mot särskilda målgrupper. Till exempel i form av uppsökande verksamhet eller subventionerade fritidsaktiviteter i vissa områden, alternativt inom ramen för andra kommunala stöd (exempelvis ekonomiskt bistånd).

En fördel med behovsprövade insatser såsom att stödja kommuner att genomföra riktade insatser är bättre fördelningspolitisk träffsäkerhet. Insatserna kan på så sätt riktas mot grupper av barn och unga som bedöms vara i särskilt stort behov, t.ex. på grund av funktionsnedsättning eller utifrån att hushållet har svag ekonomi. Ytterligen en fördel kan vara att möjligheten till lokala anpassningar skulle vara större när kommunerna ges möjlighet att utforma insatserna. Samtidigt innebär en sådan utformning ett nytt kommunalt åtagande där kommunerna behöver initiera, utföra och följa upp insatserna samt hantera påföljande administration. Av det skälet är det inte helt säkert att förvaltningskostnaderna skulle blir väsentligt lägre. En sådan lösning aktualiserar även frågan om finansieringsprincipen där staten behöver kompensera kommunerna ekonomiskt för arbetet. Då de riktade insatserna sannolikt behöver bedrivas i ett stort antal kommuner kan en sådan modell vara kostnadsdrivande.

Vidare ser regeringen risker för ojämlig implementering med ett sådant alternativ, där vissa kommuner kan ha bättre förutsättningar för att

genomföra effektiva program medan andra kan ha svårare att nå ut till de mest behövande. Även med riktade insatser finns således risker att vissa grupper inte nås lika effektivt. En generell risk med riktade satsningar mot särskilda grupper är att de upplevs som stigmatiserande av målgruppen, vilket kan påverka sannolikheten för deltagande. Satsningar på riktade insatser inom ramen för kommunal verksamhet görs redan och har gjorts tidigare. Till exempel satsar regeringen på att utveckla idrottsverksamhet främst för barn och unga i områden där utanförskapet är stort (se prop. 2024/25:1, utg.omr. 17, s. 168 samt avsnitt 5.1). De stöd som Statens kulturråd fördelar ska bidra till det nationella kulturpolitiska målet som anger att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas.

Som regeringen redan konstaterat finns det behov av att stärka alla barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter och därför bör både ett allmänt och ett särskilt fritidskort införas. Genom det särskilda fritidskortet uppnås en ökad träffsäkerhet eftersom barn och unga i ekonomiskt utsatta hushåll stöds särskilt. Vidare anser regeringen att fritidskortet bör vara ett statligt stöd för att säkerställa en jämlik reform som kan nyttjas över hela landet.

12.2.6 Samlad bedömning avseende utformningen av reformen

Sammanfattningsvis instämmer regeringen i bilden av att flera olika lösningar är möjliga för att stimulera barn och ungas deltagande i organiserade fritidsaktiviteter. Regeringen bedömer att den utformning som föreslås i denna lagrådsremiss kommer att kunna utgöra ett väsentligt bidrag till de insatser som redan görs på statlig, regional och kommunal nivå, samt inom civilsamhället. Regeringen anser att den utformning som föreslås är den mest träffsäkra för att uppnå syftet med reformen. Samtidigt ser regeringen behov av att framöver utvärdera reformens effektivitet och om utformningen är ändamålsenlig.

12.3 Konsekvenser för enskilda

12.3.1 Konsekvenser för barn och unga

Som framgår av avsnitt 5 är syftet med fritidskortet att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Vidare framgår att fritidskortet kommer kunna användas för betalning av vissa avgifter för barns och ungas fritidsaktiviteter.

Regeringen bedömer att införandet av ett fritidskort medför positiva konsekvenser för de barn och unga som föreslås omfattas av reformen. Fritidskortet bedöms främja barns och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter, eftersom stödet bidrar till lägre trösklar genom att ett ekonomiskt utrymme skapas i hushållsekonomin. Förslaget bedöms därtill bidra till efterlevnaden av artikel 31 i barnkonventionen om att barn har rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Att barn och unga deltar i aktiva och meningsfulla fritidsaktiviteter i gemenskap med andra kan ha positiva hälsoeffekter, såväl fysiska som psykiska. En balanserad fritid för barn och unga har en positiv inverkan på barns och ungas hälsa. Om barnet eller den unge är nöjd med sin fritid innebär det bl.a. en lägre risk att få symptom på psykisk ohälsa. Studier visar även att deltagande i ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter kan ha gynnsamma effekter på skolresultat och minska risken för normbrytande beteenden. Det finns således flera tänkbara positiva effekter för barn och unga genom att fritidskortet kan bidra till ett ökat deltagande i fritidsaktiviteter.

Samtidigt kan det konstateras att vissa grupper av barn och unga inte kommer att omfattas av fritidskortet, och således inte kommer kunna ta del av fritidskortets positiva effekter (se avsnitt 5.1). Det gäller barn och unga som inte ingår i den föreslagna åldersavgränsningen. Detta gäller även vissa andra grupper av barn och unga, t.ex. de som är papperslösa. Att vissa grupper av barn inte omfattas, och hur det utgör en brist i förslagen, påtalar flera remissinstanser, däribland *Barnombudsmannen*, *Botkyrka kommun*, *Halmstads kommun*, *Malmö kommun*, *Länsstyrelsen i Kronobergs län*, *Länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Region Norrbotten*, *Scouterna*, *SKR*, *Folkhälsomyndigheten* och *Jämställdhetsmyndigheten*.

I utformningen av fritidskortet har vissa avgränsningar behövt göras, bl.a. utifrån krav på vissa grundläggande förutsättningar, i likhet med många andra stöd, såsom krav på bosättning i Sverige. Därtill har vissa avgränsningar av målgruppen barn och unga behövt göras för att avsätta medel för reformen ska få tillräcklig effekt i de årskullar som får fritidskort. Se ytterligare överväganden i avsnitt 5.1.

Regeringen har även under 2024 beslutat om en rad förberedande och kapacitetsstärkande insatser inför fritidskortets lansering som bidragit till att stärka verksamheter som bedriver fritidsaktiviteter som riktar sig till barn och unga, oavsett ålder.

Utformningen av fritidskortet har viss påverkan på barns och ungas självständighet

Fritidskortet kan komma att påverka barns och ungas självständighet eftersom det föreslås administreras av en vårdnadshavare. *Ung Teaterscen* framför att utformningen på så sätt kan komma att inskränka barns och ungas föreningsfrihet. *UNF* och *Junis* menar att förslaget begränsar ungas egenmakt och möjlighet att själva styra sin fritid.

Utformningen kan även innebära utmaningar för t.ex. de unga som inte vill att deras vårdnadshavare ska ha kännedom om vilka grupper och organisationer de deltar i, däribland hbtqi-ungdomar. Bland andra *Rädda Barnen*, *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)*, *Sverok* och *LSU* lyfter att utformningen av fritidskortet kan bli särskilt utmanande för dessa ungdomar.

Barnombudsmannen anser att en mer utförlig analys av hinder för barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter behövs, och att flickor i hederskontext som grupp särskilt bör beaktas. *SKR* framför liknande synpunkter.

Regeringen anser att rätten att själv få bestämma hur man vill leva sitt liv ska vara en självklarhet för alla. Unga har rätt till en meningsfull fritid, oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. Skälen till att vårdnadshavare föreslås disponera fritidskortet är flera, bl.a. integritetsaspekter. Därtill bedömer regeringen att det inte är lämpligt att ålägga barn ett ansvar som bl.a. kan komma att innebära återbetalningsskyldighet. Regeringen bedömer att de avvägningar som har gjorts ligger i linje med artikel 3 i barnkonventionen om att utgå från barnets bästa. I sammanhanget vill regeringen även framhålla att vårdnadshavare ska ta större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i takt med att barnet utvecklas och blir äldre, inbegripet vilka fritidsaktiviteter som barnet vill utföra (jfr artikel 12 barnkonventionen).

Det finns andra hinder för barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter än ekonomiska

Det är uppenbart att det finns ett flertal faktorer, utöver ekonomiska hinder, som kan påverka barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter. Dessa faktorer kan även påverka hur många barn och unga som kommer att använda sitt fritidskort. Utöver ekonomiska hinder handlar det bl.a. om kännedomen om fritidsaktiviteter, hur tillgängliga fritidsaktiviteterna är, utbudet av fritidsaktiviteter, tidsbrist eller transportsvårigheter.

Förutsättningar för barn och unga att delta i fritidsaktiviteter skiljer sig åt mellan stad och land. Till exempel kan utbudet av fritidsaktiviteter eller stora geografiska avstånd och transportsvårigheter utgöra särskilda hinder för deltagande i mindre städer, landsbygd och glesbygd. På liknande sätt kan tillgången till behovsanpassade lokaler och utrustning eller hjälpmedel utgöra särskilda hinder för barn och unga med funktionsnedsättning eller i behov av annat stöd.

Utöver detta kan det finnas andra hinder för att kunna delta i fritidsaktiviteter, såsom att barnet eller den unge står långt ifrån organiserade fritidsaktiviteter, har sämre hälsa eller saknar nödvändigt stöd hemifrån.

För att fritidskortet ska uppnå önskad effekt är det enligt regeringen viktigt att nå barn och unga som i dag inte deltar i fritidsaktiviteter. Det är också viktigt att skapa goda förutsättningar för alla barn och unga att delta i fritidsaktiviteter. På så sätt kan fritidskortet bidra till att fler barn och unga får en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Det är bl.a. mot den bakgrunden som Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att ansvara för kommunikationen om fritidskortet (S2023/01303). Inom ramen för uppdraget ska särskild vikt läggas vid att skapa jämlika förutsättningar för användning av fritidskortet. Det innebär att kommunikation och information behöver vara anpassad efter olika målgruppers behov där barn och föräldrar i socioekonomiskt utsatta hushåll samt barn med funktionsnedsättning och deras föräldrar är viktiga grupper. Därtill har regeringen beslutat om en rad förberedande och kapacitetsstärkande insatser inför införandet av fritidskort. Under 2024 har totalt 324 miljoner kronor fördelats till myndigheter och aktörer för insatser som bl.a. ska bestå av anpassning av lokaler, inköp av utrustning och hjälpmedel, uppsökande verksamhet för att öka barns och ungas kännedom om fritidsaktiviteter samt rekrytering och utbildning av ledare.

12.3.2 Konsekvenser för vårdnadshavare till barn och unga i målgruppen

Regeringen anser att den huvudsakliga konsekvensen för vårdnadshavare till barn och unga i målgruppen är att hushållet får del av ett ekonomiskt stöd som kan användas för betalning av barnets eller den unges fritidsaktiviteter. Som anförs i avsnitt 5.1 kan en vårdnadshavare som är bosatt i Sverige och som har barnet bosatt hos sig lämnas fritidskort. Eftersom bara en vårdnadshavare föreslås kunna använda fritidskortet skulle en möjlig konsekvens kunna vara att det kan skapa konflikt mellan vårdnadshavarna om t.ex. val av fritidsaktivitet. Risken för en sådan konflikt bedöms dock enligt regeringen som begränsad.

Vidare innebär utformningen av det särskilda fritidskortet att utföraren indirekt kan få information om att hushållet där barnet eller den unge är bosatt har fått ett beslut om preliminärt bostadsbidrag under föregående år. Det kan vara känslig information för vissa vårdnadshavare. Regeringen har i utformningen av förslagen tagit hänsyn till detta och övervägandena finns i bl.a. avsnitt 5.

Av promemorian framgår att E-hälsomyndigheten bör ansvara för och förvalta en digital tjänst som möjliggör för vårdnadshavaren att ansöka om och använda fritidskort. Enligt bedömningen i promemorian bidrar en sådan digital tjänst till att fritidskortet blir tillgängligt, enkelt och användarvänligt för den enskilda personen. Bland annat utifrån att en digital tjänst möjliggör för en automatiserad och snabb handläggning där vårdnadshavaren i realtid ska kunna meddelas om denne har lämnats fritidskort. Flera remissinstanser bl.a. *Brottsförebyggande rådet (Brå)*, Hudiksvalls kommun, MUCF, *Skellefteå kommun*, Sundsvalls kommun, *Sveriges Kulturskoleråd*, Ung Teaterscen, *Uppsala kommun*, och *Örebro kommun* framför att ansökningsprocessen för fritidskort kan upplevas som svår för vissa vårdnadshavare, t.ex. de med språkliga utmaningar, vilket därmed kan påverka nyttjandegraden negativt. *Norrköpings kommun* och Region Norrbotten betonar vikten av att ansökan är lättillgänglig och att stöd finns för vårdnadshavare utan erfarenhet. Flera remissinstanser, inklusive Malmö kommun, SKR och Åmåls kommun, anser att den digitala tjänsten kan utgöra ett hinder för vissa vårdnadshavare, särskilt de med språkliga utmaningar eller digitalt utanförskap. MUCF och *Myndigheten för digital förvaltning* påpekar att vissa vårdnadshavare kan sakna förutsättningar för att använda den digitala tjänsten.

Regeringen anser, i likhet med remissinstanserna, att det finns en viss risk för att den digitala tjänsten kan utgöra ett hinder för vissa personer. Samtidigt bör det påminnas om, vilket framgår av promemorian och som även *E-hälsomyndigheten* framför, att den digitala tjänsten för fritidskort ska vara enkel och användarvänlig. Av promemorian framgår även att den digitala tjänsten ska motsvara andra myndigheters tjänster som tillhandahålls genom en teknisk lösning på en webbplats eller i mobila applikationer.

Enligt statistik från Statistikmyndigheten SCB:s undersökning om befolkningens it-användning 2023 hade 95 procent av vuxna i barnhushåll använt e-legitimation någon gång under året. Användningen var något lägre bland utrikesfödda och de som lever i hushåll med låga inkomster. Enligt promemorian föreslås särskilt fritidskort beviljas barn- och unga i

målgruppen som är bosatta i ett hushåll som beviljats preliminärt bostadsbidrag. Av Försäkringskassans årsredovisning 2023 framgår att över 90 procent av beviljade ansökningar om bostadsbidrag gjordes via myndighetens e-tjänst, vilken förutsätter e-legitimation.

Det kan således antas att majoriteten av vårdnadshavare är vana vid digitala ansökningar. Regeringen bedömer därtill att Folkhälsomyndighetens kommunikationsuppdrag (S2023/01303) och E-hälsomyndighetens serviceskyldighet enligt förvaltningslagen (2017:900) vid prövning av fritidskort är tillräckliga för att säkerställa att vårdnadshavare får tillräckligt med information och stöd i processen, exempelvis praktisk information om e-legitimation, för att ansöka om och använda fritidskortet. Sammantaget bedömer regeringen konsekvenserna för vårdnadshavare som övervägande positiva eftersom fritidskortet innebär ett ekonomiskt tillskott för barnet eller den unges fritidsaktiviteter.

12.4 Konsekvenser för staten

Regeringen anser att den föreslagna reformen kommer att påverka staten på flera sätt. Staten får ökade utgifter i och med att fritidskortet är ett nytt statligt stöd. Fritidskortet innebär också ett långsiktigt åtagande för flera statliga myndigheter såsom E-hälsomyndigheten, Försäkringskassan, Folkhälsomyndigheten, MUCF och Kulturrådet.

12.4.1 Kostnader för staten

Den primära konsekvensen för staten är utgifter för användningen av fritidskort, vilka beror på nyttjandegraden och på vilka belopp som det allmänna och särskilda fritidskortet kommer att bestå av. Av promemorian framgår att vid en nyttjandegrad om 65 procent (för både det allmänna och särskilda fritidskortet) estimeras kostnaderna till ca 484 miljoner kronor vid ikraftträdandet 2025. Vid en nyttjandegrad om 70 procent uppskattas kostnaderna uppgå till ca 515 respektive 507 miljoner kronor 2026 och 2027.

Införandet av fritidskort kommer därtill innebära att ett flertal statliga myndigheter får nya uppgifter som kommer att medföra kostnader. Regeringen ser att det inledningsvis, i samband med att fritidskortet införs, kommer finnas investerings- och utvecklingskostnader hos framför allt E-hälsomyndigheten och Försäkringskassan. Av promemorian uppskattas kostnaderna för myndigheter och aktörer under 2026 och 2027 uppgå till ca 250 och ca 235 miljoner kronor, vilket innefattar både initiala investeringskostnader och löpande förvaltning.

Flera remissinstanser anser att förvaltningskostnaderna och de administrativa kostnaderna är anmärkningsvärt höga, bl.a. *Alvesta kommun*, *Barnombudsmannen*, *Botkyrka kommun*, *Falu kommun*, *Hudiksvalls kommun*, *Ideell kulturallians*, *Jönköpings kommun*, *Länsstyrelsen i Blekinge län*, *Malmö kommun*, *Myndigheten för kulturanalys*, *MUCF*, *Myndigheten för stöd till trossamfund*, *Parasport Sverige*, *Region Dalarna*, *Svensk scenkonst*, *Sveriges Kulturskoleråd*, *Sveriges Riksidrottsförbund (RF)*, *Ung Teaterscen*, *Uppsala kommun* och

Åklagarmyndigheten. Även Statskontoret anser bl.a. att reformen innebär ett ökat statligt åtagande och uppbyggnad av en omfattande struktur för att administrera fritidskortet som inbegriper nya uppgifter för flera myndigheter. *Skatteverket* framför att det är svårt att bedöma vilka effekter och kostnader förslagen innebär för myndighetens verksamhet. *ESV* framför bl.a. att det hade varit mer kostnadseffektivt att koncentrera de olika uppgifterna till färre myndigheter. *ESV* anser vidare att regeringen bör följa upp kostnaden och administrationen för fritidskortet i förhållande till hur många barn och unga som nyttjar fritidskortet.

Av promemorian framgår att de administrativa kostnaderna för berörda myndigheter och aktörer minskar med tiden. Regeringen anser att statens verksamhet ska vara effektiv och bedrivs med god hushållning av statliga medel. Samtidigt kan det konstateras att nya reformer ofta är förknippade med nya kostnader, både i form av inledande utvecklingskostnader och löpande förvaltningskostnader. I utformningen av fritidskortet har flera viktiga principer varit vägledande, vilket påverkar kostnaderna för reformen. En vägledande princip är att fritidskortet ska tillhandahållas på ett enkelt och användarvänligt sätt. Resurser har därför avsatts för att utveckla en digital tjänst för fritidskort som i så stor utsträckning som möjligt innebär ett automatiserat förfarande. Ett automatiserat förfarande bedöms bidra till lägre förvaltningskostnader på sikt. En annan viktig princip i utformningen är behovet av effektiva kontrollåtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet. En högre andel av de medel som avsatts för reformen har således inledningsvis tilldelats berörda myndigheter för att uppnå ett effektivt och rättssäkert system för fritidskortet. Regeringen anser att kostnaderna för reformen bör ses i ljuset av en sådan avvägning, dvs. där välutvecklade kontroller för ett effektivt och rättssäkert system prioriterats före att hålla nere myndigheternas kostnader inledningsvis. En tredje grundläggande princip har varit att fritidskortet ska omfatta en bredd av fritidsaktiviteter i hela landet. Det innebär att ett jämförelsevis stort antal utförare kan behöva granskas och godkännas av förvaltande myndigheter.

Vidare ser regeringen, mot bakgrund av synpunkter från bl.a. *ESV*, *Skatteverket*, *ISF* och *Försäkringskassan*, behov av att följa berörda myndigheters förutsättningar att genomföra sina uppgifter inom ramen för fritidskortet, särskilt med hänsyn till kostnadseffektiviteten och för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv förvaltning. Det kan ske bl.a. genom nära dialog med myndigheterna.

12.4.2 **Konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna**

Ett beslut om fritidskort kan överklagas av den enskilde, vilket medför att de allmänna förvaltningsdomstolarna får nya uppgifter.

För att uppskatta hur många beslut om fritidskort som kan komma att överklagas kan en jämförelse göras med antalet överklagade ärenden inom barnbidrag respektive bostadsbidrag, dvs. ett generellt bidrag med hög grad av automatiserat beslutsfattande och ett behovsprövat bidrag. År 2023 fick totalt ca 1,6 miljoner vårdnadshavare barnbidrag, varav många för fler än ett barn. Samma år överklagades 159 beslut om barnbidrag till förvalt-

ningsdomstol. Av totalt ca 171 000 beslut om bostadsbidrag 2023 överklagades 447 till förvaltningsdomstol (Försäkringskassans årsredovisning 2023).

Jämfört med både bostadsbidraget och barnbidraget utgör fritidskortet dock ett mindre årligt belopp, vilket bör minska sannolikheten att beslut om fritidskort överklagas jämfört med dessa bidrag. Dessutom bygger fritidskortet på omständigheter som i stor utsträckning kommer från registerdata. Även när det gäller det särskilda fritidskortet, som kommer att uppgå till ett något högre belopp än allmänt fritidskort, bedöms antalet överklagade ärenden vara förhållandevis lågt eftersom det t.ex. inte kommer göras någon fristående prövning av rätten till bostadsbidrag. Även det särskilda fritidskortet kommer att röra ett betydligt lägre årligt belopp än barnbidrag och bostadsbidrag.

Sammantaget bedömer regeringen att förslaget endast ger upphov till marginella kostnadsökningar för de allmänna förvaltningsdomstolarna och dessa kostnader bedöms därför rymmas inom befintliga ramar.

12.5 Konsekvenser för kommuner och regioner

12.5.1 Konsekvenser för kommuner

Regeringen bedömer att införandet av fritidskortet innebär vissa konsekvenser för kommunerna och det lokala föreningslivet. Framför allt bedömer regeringen att kommunerna kommer att påverkas av reformen i den mån kommunen är registrerad som en godkänd utförare i registret över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn (se avsnitt 5.2). Enligt regeringen kan fritidskortet, i likhet med vad som framförs i promemorian, leda till ett ökat intresse för att delta i t.ex. kommunernas kulturskoleverksamhet. Det innebär att fritidskortet kan ge ökade intäkter för kommunerna. Samtidigt kan fritidskortet även leda till ökade utgifter för kommunerna, såsom Region Norrbotten och Sveriges Kulturskoleråd framför, eftersom kommunernas fritidsverksamhet till största delen är subventionerad av kommunen själv. Norrköping kommun, Region Dalarna och *Umeå kommun* framför bl.a. risker med negativ påverkan på det lokala föreningslivet och förordar samverkan och dialog för att uppnå anpassning till regionala och lokala förutsättningar.

Införandet av fritidskortet innebär således, enligt regeringen, begränsade konsekvenser för kommunerna. Regeringen delar därmed inte bl.a. Alvesta kommuns, *Gävle kommuns*, Falu kommuns och SKR:s synpunkter om att reformen kan ha en betydande påverkan på kommunal verksamhet. Regeringen vill i sammanhanget lyfta de möjliga positiva effekter som ett ökat deltagande i fritidsaktiviteter bland barn och unga kan medföra. I det fall reformen leder till förbättrad fysisk och psykisk hälsa bland barn och unga, och förbättrade skolresultat, kan detta ha positiva effekter på kommunernas verksamhet på kort, medellång och lång sikt. För att underlätta för kommunerna inför att fritidskortet införs har regeringen gett Kulturrådet i uppdrag att förbereda för införandet av fritidskort för barn och unga genom att skapa förutsättningar för stärkt kapacitet i den kommunala kulturskolan (S2024/00849). Vidare anser regeringen, till skillnad från *Umeå kommun*, att det inte bör vara ett problem att ett statligt

stöd för fritidsaktiviteter införs utan att det bör kunna samexistera med regionala och lokala stöd samt nyttjas utifrån regionala och lokala förutsättningar. En dialog mellan SKR och berörda myndigheter har pågått sedan arbetet med fritidskortet inleddes (se uppdrag S2023/01303 och S2024/00033). Regeringen ser att fortsatt dialog med kommuner och regioner är viktigt för att stötta kommuner och regioner vid införandet av fritidskortet och i relation till det lokala och regionala föreningslivet.

Flera remissinstanser bl.a. Halmstads kommun, Ideell kulturallians, *Karlstad kommun*, Jönköpings kommun, *Region Skåne*, Uppsala kommun och Örebro kommun framför att fritidskortet kan skapa utmaningar i kommuner som redan i dag har kö till sin kulturskoleverksamhet eller som har en hög beläggningsgrad på t.ex. sina idrottsanläggningar.

Regeringen anser att det är bekymmersamt att det är många kommuner som har kö till sin kulturskola och att det är hög belastning på idrottsanläggningar. Samtidigt är det positivt att de finns ett stort intresse bland barn och unga att delta i kommunernas fritidsaktiviteter. Det kan dock antas att det finns skillnader både mellan geografiska områden och mellan olika utförare hur fritidskortet kan komma att påverka respektive verksamhet och eventuell kö till fritidsaktivitet. När det gäller tillgången till anläggningar och idrottsmiljöer är det inte bara en angelägen fråga inom ramen för fritidskortet, det är avgörande för att kunna bedriva både kultur- och idrottslig verksamhet. Förutsättningar att bedriva idrottslig verksamhet är viktigt för såväl folkhälsan som svensk föreningsidrott. Under 2024 har regeringen beslutat om ytterligare 130 miljoner kronor till RF för att stödja ökad tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer och på så sätt främja barns och ungas delaktighet i idrottsaktiviteter. RF ska i arbetet vägledas av fritidskortets syfte om att främja en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga (S2024/02000).

12.5.2 Konsekvenser för regioner

Länsstyrelsen i Kronobergs län och Region Dalarna anser att fritidskortet kan bidra positivt bl.a. till de insatser som redan i dag sker på regional nivå inom civilsamhället, vilket gynnar den regionala utvecklingen. SKR framför att regionerna har en roll i samarbetet med kommuner och andra aktörer för att bidra till att fritidskortet når de som behöver det mest och att det är rimligt att anta att regionerna kommer att vara delaktiga i genomförandet av fritidskortet. Västerås kommun lämnar liknande synpunkter om vikten av att alla aktörer, såväl kommuner och regioner som myndigheter, hjälps åt att kommunicera kring fritidskortet så att det når de som behöver det mest.

Regeringen delar remissinstansernas bedömning om att fritidskortet indirekt även kan komma att främja de insatser som finns på regional nivå. Regeringen anser, i likhet med Västerås kommun, att flera aktörer är viktiga i kommunikationsarbetet kring fritidskortet, däribland regionerna. På uppdrag av regeringen har Folkhälsomyndighetens tagit fram en kommunikationsstrategi för fritidskortet, där bl.a. vikten av regional samverkan framgår (Folkhälsomyndigheten delredovisning, december 2024). Myndigheten beskriver bl.a. att det redan i dag finns ett så kallat ekosystem för folkhälsa, inbegripet olika nätverk, som innebär att aktörer

på nationell, regional och lokal nivå kan samverka för att uppnå full effekt för fritidskortet.

12.5.3 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Enligt regeringens bedömning innebär förslaget om ett införande av ett stöd i form av fritidskort inga åligganden för vare sig kommuner eller regioner. Stödet i form av ett fritidskort riktar sig till barnfamiljer för betalning av fritidsaktiviteter som tillhandahålls av utförare som är registrerade i utförarregistret (se avsnitt 5.2). Det är frivilligt för en utförare att registrera sig i utförarregistret. Kommuner och regioner kan således frivilligt välja om de vill omfattas av fritidskortet eller inte. Förslagen bedöms därmed inte påverka den kommunala självstyrelsen. Det finns därför inte heller skäl att, som Gävle kommun framför, se över finansieringsprincipen för de förslag som lämnas.

SKR framhåller bl.a. att det finns en risk att fritidskortet blir normerande för föreningsstöd i allmänhet och att det har indirekta effekter på den kommunala självstyrelsen. Regeringen anser att det är svårt att på förhand uttala sig om vilka normerande effekter fritidskortet har. Enligt regeringen ska fritidskortet samvariera med befintliga regionala och lokala stöd samt befintliga statsbidrag till civilsamhället. Regeringen anser således att de indirekta konsekvenserna är begränsade och bedöms som proportionerliga utifrån ändamålet med förslagen.

12.6 Konsekvenser för utförare som anordnar fritidsaktiviteter för barn och unga

Av avsnitt 5.2 framgår att fritidskortet ska kunna användas för betalning av avgifter för fritidsaktiviteter för barn som tillhandahålls av vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och unga. Utförarna behöver vara registrerade i ett utförarregister för att omfattas av fritidskort. I promemorian föreslås en avgränsning av vilka utförare som kan omfattas av fritidskortet. Det anges bl.a. att avgränsningar behöver göras i förhållande till de utförare som hänför sig till de fyra områdena idrott, kultur, friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer. Av promemorian framgår att det är svårt att med säkerhet bedöma hur många utförare som kommer att påverkas av den föreslagna reformen.

För att skapa goda förutsättningar för implementering av reformen som helhet, bedömer regeringen att en avgränsning av vilka utförare som kan omfattas av fritidskortet behöver göras initialt. Barn och unga bör kunna erbjudas en bredd av olika typer av fritidsaktiviteter utifrån deras olika förutsättningar, behov och önskemål. Samtidigt bedömer regeringen att det bör övervägas om fritidskortet i framtiden ska omfatta fler utförare av fritidsaktiviteter för att ytterligare stärka ett brett erbjudande av aktiviteter. Det ska särskilt följas upp om fler aktörer inom kulturområdet ska ingå i fritidskortet.

12.6.1 Bedömning av administrativa kostnader för utförare som omfattas av fritidskortet

Regeringen bedömer att fritidskortet kan medföra viss ökad administration för utförarna. I likhet med vad som framgår av promemorian konstaterar regeringen att omfattningen av denna ökning i administration är svår att uppskatta. I promemorian beskrivs bl.a. att den ökade administrationen sannolikt också behöver finansieras genom ökade intäkter. En risk är således att utförarna kan tvingas öka intäkterna genom höjda avgifter.

Flera remissinstanser, såsom Falu kommun och LSU, lyfter bl.a. risker med att den administrativa bördan för utförarna ökar på grund av fritidskortet och att administrationen kan leda till att föreningar väljer att inte ingå. *Svenskt Friluftsliv* anser att den föreslagna utformningen innebär ökade kostnader för lokalföreningar och att ideella resurser som hade kunnat läggas på att arrangera aktiviteter och att nå målgruppen, i stället behöver läggas på administration. Flera remissinstanser har liknande synpunkter, däribland Ideell kulturallians, Regelrådet, Norrköpings kommun, Sundsvalls kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, *Västerås kommun*, Örebro kommun, *Arvika kommun*, *Göteborgs kommun*, och Hudiksvalls kommun. Alvesta kommun och *Kulturrådet* menar att det finns en risk att hanteringen av eventuella återbetalningar i många fall kommer att bli administrativt tung för utförare.

Enligt regeringen handlar den ökade administrationen dels om ansökan om att ingå i utförarregistret, dels om att hantera betalningar som görs med fritidskortet. Även arbetet med efterkontroller, både gällande utförarregistret och genomförda utbetalningar, kan kräva viss ökad administration och tidsåtgång för utförare. Det finns således en risk att utförare väljer att inte ansöka om att ingå i utförarregistret för att undvika den administrativa bördan. Risken bedöms som störst när det gäller mindre utförare. Till skillnad från bl.a. Hudiksvalls kommun och Kulturrådet bedömer regeringen att eventuella återbetalningar som behöver hanteras av utförare inte kommer att leda till en omfattande administration eftersom fritidskort hanteras genom ett automatiserat förfarande. Det innebär att det kommer ske få skönsmässiga bedömningar vilket bedöms minska risken för felaktigheter.

En framgångsrik satsning på fritidskort för barn och unga förutsätter att en bredd av utförare finns tillgängliga och har kapacitet att erbjuda fritidsaktiviteter. Det är också viktigt att utförarna har digitala förutsättningar att administrera betalningar som den digitala tjänsten för fritidskortet kommer att kräva. Med anledning av detta tilldelade regeringen 100 respektive 10 miljoner kronor under 2024 till Sveriges Riksidrottsförbund (S2023/02773) och Svenskt Friluftsliv (S2023/02773) för kapacitetsförstärkande insatser inför fritidskortets införande. Vidare har MUCF under 2024 fått i uppdrag att fördela 20 miljoner kronor till barn- och ungdomsorganisationer, bl.a. för utveckling av digital infrastruktur för ekonomihantering och betalningar.

12.6.2 Utvecklingen av avgifter för fritidsaktiviteter

Som framgår i avsnitt 12.6.1 kan den föreslagna reformen medföra ökad administration för utförare, vilket i sin tur kan leda till något ökade avgifter för fritidsaktiviteter för barn och unga. Det kan dessutom konstateras att endast utförare som tar ut avgifter för sina fritidsaktiviteter (och uppfyller kraven för att få registreras i utförarregistret för fritidskort) kommer kunna omfattas av reformen. Det innebär att de aktörer inom civilsamhället, liksom kommuner och regioner, som anordnar kostnadsfria ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter för barn inte får del av det ekonomiska tillskott som fritidskortet kan innebära. Regeringen bedömer att en potentiell negativ konsekvens av detta kan bli att utförare väljer att börja ta ut en avgift för verksamheten.

Även några remissinstanser, bl.a. Alvesta kommun och Arvika kommun, lyfter risken för att fritidskortet leder till högre avgifter. Hudiksvalls kommun anser att det skulle förta nyttan med fritidskortet till kostnaden av att bygga ett helt system. Myndigheten för kulturanalys bedömer att risken för ökade avgifter är särskilt stor för de verksamheter som i dag har låga avgifter eller är avgiftsfria.

Regeringen är mån om att följa utvecklingen av hur fritidskortet kan komma att påverka avgifter för fritidsaktiviteter och verksamheter som i dag bedriver avgiftsfria fritidsaktiviteter. Det är enligt regeringen viktigt att fritidskortets möjlighet att undanröja delar av de ekonomiska hinder som kan finnas inte förtas av höjda avgifter, samt att verksamheter som bedriver avgiftsfria fritidsaktiviteter också ska få del av de positiva effekter som införandet av fritidskortet kan innebära.

12.6.3 Kostnader för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv

Sveriges Riksidrottsförbund (RF) och Svenskt Friluftsliv föreslås få en uppgifts- och underrättelseskyldighet (se avsnitt 7.2).

Av remissynpunkter från RF följer att nya digitala tjänster för enkel och effektiv informationsdelning i relation till Försäkringskassan behöver utvecklas. Mot den bakgrunden anser RF att det fortsatt och löpande finns behov av ekonomiskt stöd för bl.a. administrationen av de digitala tjänsterna. *Svenskt Friluftsliv* anser att friluftsrörelsen kommer behöva fortsatt utökad och långsiktigt stöd för att kunna uppfylla de krav och förväntningar som fritidskortet medför.

Regeringen konstaterar att organisationerna kan komma att ha kostnader för det fortsatta arbetet som lagrådsremissens förslag innebär. Regeringen bedömer att kostnaderna bör kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

12.7 Konsekvenser för näringslivet

Enligt promemorians förslag behöver utförare som ska kunna omfattas av fritidskortet vara mottagare av vissa statliga stöd eller vara en kommun som tillhandahåller kulturskoleverksamhet.

Regeringen bedömer att promemorians förslag på utformning innebär att ett stort antal kommersiella utförare av organiserade fritidsaktiviteter för barn och unga inom områdena idrott, kultur, friluftsliv och annan barn- och ungdomsverksamhet inte kommer att omfattas av reformen. Fritidskortet kan således innebära en konkurrensnackdel gentemot de utförare som omfattas av reformen. En sådan nackdel uppstår om fritidskortet leder till att barn och unga i högre utsträckning väljer fritidsaktiviteter som omfattas av fritidskortet. På sikt skulle det kunna innebära minskad lönsamhet för de kommersiella aktörerna. Det är dock enligt regeringen svårt att bedöma omfattningen av konsekvenserna för dessa utförare. Bland annat då det utifrån befintlig statistik är svårt att definiera antalet företag med sådan verksamhet som skulle kunna omfattas av fritidskortet om de haft en annan huvudman. Därtill kan andra kommersiella aktörer komma att gynnas om fler barn deltar i idrott, kultur eller friluftsliv, eftersom det kan leda till ökad efterfrågan på utrustning från såväl användare som utförare.

Eftersom fritidskortet ska användas för betalning av avgifter för fritidsaktiviteter och utförare kommer att ta emot utbetalda fritidskort från E-hälsomyndigheten bedömer regeringen att införandet av fritidskortet kan medföra vissa konsekvenser för kommersiella leverantörer av föreningssystem. Enligt uppskattningar från E-hälsomyndigheten finns det i dag ett 20-tal olika leverantörer av sådana system. Införande av fritidskortet kan medföra att leverantörer av föreningssystem behöver bygga nya funktioner för att underlätta hanteringen av fritidskortet. Sådana nya funktioner skulle innebära en kostnad för leverantörerna av dessa system. Det bedöms dock inte vara möjligt att skatta hur stora dessa kostnadsökningar kan bli för leverantörerna.

Regelrådet påpekar att den föreslagna reformen torde innebära ökade affärsmöjligheter för leverantörer av föreningssystem. Regelrådet anser vidare att promemorian inte har beskrivit om det finns företag som eventuellt kan ingå i kretsen utförare som föreslås kunna omfattas av fritidskortet. Regelrådet erfar även att många föreningar har avtal med företag, exempelvis genom att hyra in tränare, och att företag därför kan påverkas indirekt av förslaget.

Regeringen anser, som Regelrådet påpekar, att fritidskortet också kan innebära ökade affärsmöjligheter för företag som är leverantörer av föreningssystem. Däremot anser regeringen att den absoluta majoriteten av de utförare som kommer att omfattas enligt den föreslagna utformningen är ideella föreningar och att även ledare huvudsakligen arbetar ideellt i verksamheterna. Regeringen bedömer, till skillnad från Regelrådet, att de kommersiella aktörerna som främst kommer att påverkas av förslaget är leverantörer av föreningssystem och betaltjänst-leverantörer.

12.8 Konsekvenser för jämställdheten

Regeringen bedömer att införandet av ett fritidskort för barn och unga gynnar både flickor och pojkar i allmänhet i lika stor utsträckning och därför inte medför några negativa konsekvenser för jämställdheten.

Enligt SCB:s undersökning om barns levnadsförhållanden 2023 fanns inga statistiskt säkerställda skillnader i andelen flickor och pojkar (12–15 år) som idrottade i en förening eller deltog i annan vuxenledd fritidsaktivitet. Däremot visar samma undersökning att flickor med utländsk bakgrund deltog i fritidsaktiviteter i lägre utsträckning än övriga grupper av barn och unga. Enligt promemorian kan fritidskortet bidra till ett ökat deltagande i denna grupp, dels genom att sänka de ekonomiska trösklarna, dels genom att skapa uppmärksamhet runt betydelsen av en aktiv fritid. På så sätt kan reformen bidra till ökad jämställdhet.

Flera remissinstanser, bl.a. Arvika kommun, Karlstad kommun, SKR, Kulturrådet och Malmö kommun, anser att promemorian brister i analysen av reformen utifrån ett jämställdhetsperspektiv och att utformningen riskerar att gynna pojkar i högre grad än flickor. Även Jämställdhetsmyndigheten påpekar att även om könsskillnaderna i föreningsidrottande är små enligt SCB:s statistik så visar studier från Centrum för idrottsforskning att pojkar redan i unga år är något mer aktiva inom föreningsidrotten än flickor och att skillnaderna därefter tilltar. Myndigheten påpekar också att den föreslagna avgränsningen av verksamheter riskerar att exkludera många verksamheter inom kulturområdet och att statistik från bl.a. Kulturrådet visar att flickor deltar mer i kulturaktiviteter än pojkar.

Som Jämställdhetsmyndigheten framför konstaterar regeringen att det kan finnas könsskillnader bland undergrupper av barn och unga och avseende typ av aktivitet, trots att det enligt SCB finns små övergripande könsskillnader. Det är även möjligt att flickor och pojkar upplever olika andra hinder för deltagande i fritidsaktiviteter vid sidan av ekonomiska. Begränsningar för deltagande kan ha sin grund i en hederskontext vilket typiskt sett oftare drabbar flickor än pojkar. Det kan innebära att inte alla barn och unga fullt ut kommer att få del av fritidskortet då det administreras av vårdnadshavaren men i grunden handlar det om en begränsning av barns och ungas fritid som inte är avhängigt hur ett sådant kort administreras. En kraftsamling mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket är ett av fyra utvecklingsområden inom ramen för regeringens åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026.

Ett annat exempel är upplevelse av stress och tid att ägna sig åt fritidsaktiviteter. Den vanligaste anledningen till att unga (16–25 år) inte har deltagit i fritidsaktiviteter det senaste året är att de inte har haft tid på grund av skola eller arbete, vilket sju av tio unga uppger i MUCF:s undersökning Ung Idag 2020, men detta är något vanligare bland unga tjejer än bland unga killar. Motsvarande statistik finns inte tillgänglig för den åldersgrupp som är målgrupp för fritidskortet. Av Folkhälsomyndighetens undersökning Skolbarns hälsovanor 2022 framgår dock att en högre andel flickor än pojkar uppgav att de var ganska eller mycket stressade av skolarbetet. Totalt 29 procent av 11-åriga flickor rapporterade detta, i jämförelse med 20 procent bland pojkar i samma ålder. Andelen som rapporterar att de är stressade ökar med stigande ålder, men även könsskillnaderna, bland 15-åringar anger 78 procent av tjejerna och 51 procent av killarna att de är ganska eller mycket stressade av skolarbetet.

Andra hinder för deltagande i fritidsaktiviteter kan även vara psykisk och fysisk ohälsa, och könsskillnader i förekomsten av ohälsa kan påverka flickor och pojkars deltagande. Angående det lägre deltagandet i fritidsaktiviteter bland flickor med utländsk bakgrund kan det också inom denna grupp finnas andra hinder som står i vägen (se avsnitt 12.3.1).

För att fritidskortet ska bli en framgångsrik reform behöver barn och unga oavsett kön uppleva att det finns ett brett utbud av fritidsaktiviteter som fritidskortet kan användas till. Regeringen anser dock att bilden av en asymmetri mellan idrott och kultur som beskrivs är förenklad, både avseende flickor och pojkars deltagande i olika typer av fritidsaktiviteter och avseende de typer aktiviteter som kan rymmas inom förslaget. Ett ensidigt fokus på tudelningen idrott respektive kultur missar den bredd av aktiviteter som finns representerad inom promemorians förslag till avgränsning, dvs. utförare som hänför sig till de fyra områdena idrott, kultur, friluftsliv och barn- och ungdomsorganisationer.

12.9 Konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Av promemorian framgår att ökade möjligheter för barn och unga att delta i ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter även kan påverka brottsligheten, eftersom ett prosocialt umgänge och deltagande i regelbundna och ledarledda aktiviteter på fritiden kan motverka risken att ett barn eller en ung person begår brott eller utövar annat normbrytande beteende. I promemorian beskrivs även såväl potentiella samhällsbesparingar på lång sikt av minskad ungdomsbrottslighet och annat normbrytande beteende, som svårigheterna i att beräkna dessa.

Brå instämmer i att fritidsaktiviteter kan vara en skyddsfaktor på individnivå som minskar risken för brottslighet. Myndigheten menar att resurser som tillförs för att främja barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter kan ha en viss brottsförebyggande effekt. Myndigheten påpekar dock att fritidsaktiviteter även under vissa omständigheter kan utgöra en rekryteringsyta. Brå menar vidare att fritidskortet bör ses i ett vidare sammanhang av flera olika komponenter inom det socialpreventiva brottsförebyggande arbetet riktat till barn och unga. Detta eftersom arbetet blir som mest framgångsrikt när samhället arbetar med flera olika insatser för att stärka skyddsfaktorer kring barn och unga och dessutom fördelar insatserna på olika preventionsnivåer.

Regeringen instämmer i promemorians beskrivning av att ett ökat deltagande i organiserade fritidsaktiviteter kan ha långsiktiga effekter i form av minskad ungdomsbrottslighet, även om det är svårt att beräkna storleken på sådana effekter. Regeringen instämmer även i Brås synpunkt om att fritidskortet bör ses som en av flera preventiva insatser riktade mot barn och unga. Regeringen anser att det är av yttersta vikt att fritidsaktiviteter, oavsett om de omfattas av fritidskortet eller inte, utformas på ett sådant sätt att de inte riskerar att utgöra en rekryteringsyta för kriminella nätverk. Regeringen bedömer dock att fritidskortets fokus på regelbundna och ledarledda aktiviteter bör ha en stävande effekt på den

problembild som framgår av t.ex. Brås rapport Barn och unga i kriminella nätverk (Brå, 2023:13).

Flera remissinstanser anser att det finns risker för ekonomisk brottslighet och felaktiga utbetalningar inom ramen för fritidskortet. Dessa synpunkter och regeringens bedömning finns i avsnitt 8.

12.10 Konsekvenser för möjligheterna att nå det integrationspolitiska målet

Enligt SCB:s befolkningsstatistik hade ca 27 procent av barn och unga i åldern 8–16 år i Sverige utländsk bakgrund. Personer med utländsk bakgrund definieras som personer som är utrikes födda, eller inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Personer med svensk bakgrund definieras som personer som är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar eller en inrikes född och en utrikes född förälder. Cirka 13 procent var utrikes födda. SCB:s undersökning om barns levnadsförhållanden (2023) visar att deltagande i ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter i viss mån är olika mellan barn och unga med svensk och utländsk bakgrund. Flickor (12–18 år) med utländsk bakgrund ägnar sig i lägre utsträckning (41 procent) åt föreningsidrott än flickor i samma åldersgrupp med svensk bakgrund (56 procent). För pojkar är mönstret det omvända, en högre andel pojkar med utländsk bakgrund ägnar sig åt föreningsidrott (65 procent) jämfört med pojkar med svensk bakgrund (57 procent). För andra ledarledda fritidsaktiviteter än föreningsidrott finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan barn och unga med olika bakgrund. Vidare finns det stora skillnader i deltagande i idrottsaktiviteter i en förening eller klubb mellan barn som bor i olika områden. I områden med stora socioekonomiska utmaningar deltog 48 procent i idrottsaktiviteter jämfört med 67 procent i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (SCB, Barn-ULF 2024).

Det är vanligare att barn och unga med utländsk bakgrund lever i hushåll med låg ekonomisk standard. Enligt regeringen kan fritidskortet få stor betydelse för möjligheterna att delta i organiserade fritidsaktiviteter för dessa barn och unga. Reformen kan även bidra till att uppmärksamma barn och unga och deras vårdnadshavare om möjligheterna till organiserade fritidsaktiviteter. Därtill bedöms fritidskortet kunna bidra till att stärka föreningslivet och utbudet av ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter i områden där utanförskapet är stort. Det kan i sin tur bidra till mer jämlika möjligheter till en aktiv och meningsfull fritid för alla barn och unga. Ett generellt ökat deltagande i ledarledda och regelbundna fritidsaktiviteter kan medföra att barn och unga med utländsk bakgrund upplever ökad tillhörighet och delaktighet i samhället vilket kan främja integrationen och minska utanförskapet.

Regeringen anser att det är av yttersta vikt att fritidskortet kommer barn och unga i målgruppen till del oavsett bakgrund. Ett övergripande syfte med de förberedande och kapacitetsstärkande insatserna inför fritidskortets införande som regeringen beslutat är att nå barn och unga som sällan eller inte alls deltar i organiserade fritidsaktiviteter (se S2024/00849, S2024/00850, S2023/02773 och S2023/02773). Folk-

hälsomyndighetens kommunikationsuppdrag (S2023/01303) och E-hälsomyndighetens serviceskyldighet enligt förvaltningslagen bedöms kunna underlätta för vårdnadshavare att använda fritidskortet och bidra till gruppens kännedom om fritidskortet och organiserade fritidsaktiviteter.

12.11 Förenlighet med EU-rätten

Enligt promemorian bedöms förslagen inte påverka den fria rörligheten inom EU och anses inte heller medföra några särskilda konsekvenser för EU- eller EES-medborgare.

Försäkringskassan och ISF efterfrågar en närmare analys och överbäganden om hur kravet på bosättning för rätt till fritidskort förhåller sig till unionsrätten, t.ex. om fritidskort skulle kunna anses utgöra en förmån enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Fritidskort, som är ett statligt stöd, syftar till att främja barns deltagande i fritidsaktiviteter. Stödet syftar även till att stödja barn i ekonomiskt utsatta hushåll så att de har en jämlik möjlighet till deltagande i fritidsaktiviteter. Fritidskort ska kunna lämnas endast i de fall en vårdnadshavare har en specifik kostnad för en fritidsaktivitet och ska användas för betalning av denna, vilken ska tillhandahållas av utförare som finns i ett register. Utbetalning av fritidskort ska ske till den utförare som tillhandahåller fritidsaktiviteten för barnet eller den unge och inte till vårdnadshavaren.

Med hänsyn till fritidskortets huvudsakliga syfte – att öka barns och ungas deltagande i fritidsaktiviteter – och det förhållandet att utbetalning endast sker till utförare av fritidsaktiviteter, kan fritidskortet inte anses utgöra en förmån som omfattas av någon av de sakområden som finns i förordning (EG) nr 883/2004. Fritidskort, som ska kunna lämnas en vårdnadshavare som är bosatt i Sverige och som har barnet bosatt hos sig, kan därför inte heller betalas ut om vårdnadshavaren är bosatt inom EU/EES-området och Schweiz. Regeringen bedömer därmed att förslaget att införa ett fritidskort är förenligt med EU-rätten.

Förslagen bedöms inte i övrigt påverka Sveriges internationella åtaganden.

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till lag om fritidskort

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ett statligt stöd för vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter (fritidskort).

Syftet med fritidskort är att främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

I paragrafen anges lagens innehåll och syfte. Övervägandena finns i avsnitt 5.

I paragrafens *första stycke* anges att lagen innehåller bestämmelser om fritidskort. Av bestämmelsen framgår att fritidskort är ett statligt stöd som kan användas för betalning av vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter.

Paragrafens *andra stycke* anger syftet med fritidskort.

Förutsättningar för stöd i form av fritidskort

2 § Stöd i form av fritidskort kan lämnas till en av barnets vårdnadshavare, som är bosatt i Sverige och som barnet är bosatt hos, för betalning av vissa avgifter för barnets fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en utförare som är registrerad i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Stödet betalas ut till utföraren.

I paragrafen regleras vissa grundläggande förutsättningar som ska vara uppfyllda för att stöd i form av fritidskort ska kunna lämnas för en fritidsaktivitet. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.2.

I paragrafen anges att endast en av barnets vårdnadshavare kan lämnas fritidskort för fritidsaktiviteter. I paragrafens ställs även krav på att vårdnadshavaren är bosatt i Sverige och har barnet bosatt hos sig. Med bosättning avses detsamma som i folkbokföringslagen (1991:481). När det gäller barn som står under vårdnad av två vårdnadshavare som inte bor tillsammans och barnet bor växelvis hos vårdnadshavarna, är omständigheten att barnet är folkbokfört hos en vårdnadshavare styrande vid E-hälsomyndighetens bedömning om vem av vårdnadshavarna som kan lämnas fritidskort (jfr 7 a § folkbokföringslagen). När det gäller barn som står under vårdnad av två vårdnadshavare som bor tillsammans, får vårdnadshavarna välja vem av dem som ska ansöka om fritidskort, eftersom endast en kan lämnas fritidskort.

Av paragrafen framgår att fritidskort lämnas till vårdnadshavaren för betalning av vissa avgifter för barnets fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en utförare som är registrerad i register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Det innebär att det är den vårdnadshavare som lämnats fritidskort som också kan använda fritidskort för betalning av barnets fritidsaktivitet.

Utbetalning av fritidskort sker från beslutsmyndigheten till den utförare som tillhandahåller fritidsaktiviteten för barnet.

- 3 §** Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om
1. vilka barn som ska omfattas av stödet,
 2. stödets storlek,
 3. förutsättningar för att använda fritidskort för betalning,
 4. register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och förutsättningar för registrering i registret, och
 5. övriga förutsättningar för stöd i form av fritidskort.

Paragrafen innehåller en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningar för fritidskort. Övervägandena finns i avsnitt 5.1 och 5.2.

Av paragrafen framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om vilka barn som ska omfattas av stödet, stödets storlek, förutsättningar för att använda fritidskortet för betalning, register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn och förutsättningar för registrering i registret. Av paragrafen framgår även att sådana föreskrifter kan avse övriga förutsättningar för stöd i form av fritidskort. Det kan t.ex. handla om föreskrifter om ansökan och om beslut om fritidskort och utbetalning av fritidskort.

4 § E-hälsomyndigheten prövar frågor om fritidskort.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om prövningen av frågor om fritidskort.

I paragrafen regleras vilken myndighet som prövar frågor om fritidskort och en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

I paragrafens *första stycke* anges att det är E-hälsomyndigheten som har i uppgift att pröva frågor om fritidskort. Med att pröva frågor om fritidskort avses de uppgifter som framgår av lag och förordning, såsom att handlägga ansökningar om fritidskort och ansökningar om att använda fritidskort för betalning, inklusive att administrera utbetalningar och återbetalningar av fritidskort. I att pröva frågor om fritidskort ingår även att fatta beslut i ärenden om fritidskort och i ärenden om krav på återbetalning.

I paragrafens *andra stycke* framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om prövningen av frågor om fritidskort.

Återbetalning och återkrav

5 § En vårdnadshavare som har fått stöd i form av fritidskort är återbetalningsskyldig om han eller hon har orsakat att stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp genom att lämna oriktiga uppgifter.

Detsamma gäller om stödet i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och vårdnadshavaren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om en vårdnadshavares återbetalningsskyldighet enligt denna lag.

I paragrafen regleras förutsättningarna för återbetalningsskyldighet för den vårdnadshavare som har fått stöd i form av fritidskort och en upplysning om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela ytterligare föreskrifter om återbetalningsskyldigheten. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Enligt paragrafens *första stycke* är den vårdnadshavare som har fått stöd i form av fritidskort återbetalningsskyldig under vissa förutsättningar om fritidskort har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. I paragrafen förutsätts, för att återbetalningsskyldighet ska aktualiseras, att vårdnadshavaren har använt fritidskortet för betalning av en fritidsaktivitet.

En förutsättning för återbetalningsskyldighet är att den aktuella vårdnadshavaren har orsakat den felaktiga utbetalningen genom att lämna oriktiga uppgifter i ansökan om fritidskort. Det kan t.ex. handla om att vårdnadshavaren har lämnat felaktiga uppgifter om barnets bosättning eller fritidsaktivitet. Däremot krävs inte att vårdnadshavaren har känt till felet eller borde ha känt till felet. En sådan omständighet kan däremot ha betydelse för frågan om nedsättning av krav på återbetalning (se kommentaren till 8 §).

Vilka uppgifter som vårdnadshavaren ska lämna i ansökan kommer att framgå av föreskrifter som meddelas med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen (se kommentaren till 3 och 4 §§).

Av paragrafens *andra stycke* framgår att den som fått stöd i form av fritidskort är återbetalningsskyldig om stödet även i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Det kan t.ex. handla om att beloppet som lämnats vårdnadshavaren är för högt på grund av en felräkning hos myndigheten. För återbetalningsskyldighet enligt denna bestämmelse krävs det dock att vårdnadshavaren har insett eller skäligen borde ha insett att stödet lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Det är förhållandena vid tidpunkten för beslut som är avgörande för om förutsättningarna för stöd i form av fritidskort är uppfyllda och om återbetalningsskyldighet kan bli aktuellt. Det innebär att om sådana förhållanden ändras efter beslut om fritidskort, bör det inte medföra någon återbetalningsskyldighet för vårdnadshavaren enligt första eller andra stycket.

Enligt paragrafens *tredje stycke* kan regeringen meddela ytterligare föreskrifter om återbetalningsskyldighet för den vårdnadshavare som har fått fritidskort. Det kan t.ex. röra återbetalningsskyldighet i de fall en aktivitet ställs in efter att stödet betalats ut till utföraren och utföraren betalar tillbaka stödet till vårdnadshavaren i stället för till beslutsmyndigheten.

6 § En utförare som det har betalats ut stöd till i form av fritidskort, är återbetalningsskyldig om stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

I paragrafen regleras förutsättningarna för återbetalningsskyldighet för utförare som har fått en utbetalning av fritidskort. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av paragrafen framgår att en utförare som stöd i form av fritidskort betalats ut till är återbetalningsskyldig om stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Det kan t.ex. vara fråga om att E-hälso-

myndigheten har förorsakat att stödet har betalats ut med ett för högt belopp. Det kan även vara fråga om att utföraren är den som förorsakat att stödet har lämnats felaktigt, t.ex. genom att inte tillhandahålla fritidsaktiviteter. En sådan omständighet kan leda till en felaktig utbetalning av stöd i form av fritidskort. Om stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp ställs det dock krav på att utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta. Det innebär att det inte finns grund för återkrav om utföraren varken har insett eller borde ha insett felaktigheten.

Det ligger inte inom utförarens ansvar att kontrollera vilka uppgifter som vårdnadshavaren har lämnat i sin ansökan om fritidskort. En utförare kan därför inte bli återbetalningsskyldig i de fall då vårdnadshavaren har lämnat oriktiga uppgifter i samband med ansökan om fritidskort, om utföraren inte insett eller skäligen borde ha insett detta.

Det är förhållandena vid tidpunkten för beslut som är avgörande för om förutsättningarna för stöd i form av fritidskort är uppfyllda och om återbetalningsskyldighet kan bli aktuell. Det innebär att om sådana förhållanden ändras efter beslut om fritidskort, bör det inte medföra någon återbetalningsskyldighet enligt bestämmelsen.

7 § Om det finns återbetalningsskyldighet enligt 5 eller 6 § ska E-hälsomyndigheten besluta att kräva tillbaka utbetalt stöd.

I paragrafen regleras när E-hälsomyndigheten ska besluta om återkrav. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av paragrafen följer att E-hälsomyndigheten ska fatta beslut om återkrav av stöd i form av fritidskort om förutsättningarna enligt 5 eller 6 § är uppfyllda, dvs. när en vårdnadshavare respektive utförare är återbetalningsskyldiga. En situation där både vårdnadshavaren och utföraren är återbetalningsskyldiga kan uppstå om både vårdnadshavaren och utföraren insett eller borde ha insett felaktigheten. Om förutsättningarna för återbetalningsskyldighet är uppfyllda för både vårdnadshavaren och utföraren är det upp till myndigheten att bedöma mot vem återkravet ska riktas. E-hälsomyndigheten kan inte ställa återkrav mot båda. I regel torde kravet i en sådan situation riktas mot utföraren eftersom det är denne som fått utbetalningen. Om vårdnadshavaren har orsakat felutbetalningen och utföraren varit i god tro, finns det inte förutsättningar att ställa återkrav mot utföraren. E-hälsomyndigheten ska då ställa återkravet mot vårdnadshavaren.

I 8 § anges när E-hälsomyndigheten helt eller delvis kan sätta ned ett krav på återbetalning (se kommentaren till den paragrafen).

8 § Om det finns särskilda skäl får E-hälsomyndigheten helt eller delvis sätta ned krav på återbetalning.

I paragrafen regleras förutsättningarna för att avstå från krav på återbetalning. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Av bestämmelsen framgår att det krävs särskilda skäl för att E-hälsomyndigheten ska kunna besluta att helt eller delvis sätta ned krav på återbetalning. Bedömningen får göras utifrån en samlad bedömning i varje enskilt fall. Särskilda skäl finns exempelvis om myndigheten har gjort en

felaktig beräkning som lett till en felaktig utbetalning av ett relativt lågt belopp eller om det av andra skäl skulle anses oskäligt eller stötande att besluta om återkrav. Det kan t.ex. handla om att vårdnadshavaren av misstag har lämnat en felaktig uppgift och att händelsen framstår som ursäktlig. Om den återbetalningsskyldige har förorsakat den felaktiga utbetalningen medvetet eller av grov oaktsamhet, kan särskilda skäl normalt sett inte anses finnas.

Rätt att meddela föreskrifter

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för att granska utbetalningar av stöd i form av fritidskort.

Med kreditinstitut avses i lagen kreditinstitut enligt lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Med betaltjänstleverantörer avses i lagen betaltjänstleverantörer enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:751) om betaltjänster.

Paragrafen innehåller ett normgivningsbemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela vissa föreskrifter om uppgiftsskyldighet. Paragrafen innehåller även definitioner av begrepp. Övervägandena finns i avsnitt 5.2 och 7.1.2.

Paragrafens *första stycke* innehåller ett bemyndigande som möjliggör föreskrifter om en skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna vissa uppgifter. Den s.k. banksekretessen i 1 kap. 10 § lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse utgör således inget hinder mot att uppgifterna lämnas.

I paragrafens *andra stycke* anges vad som avses i lagen med kreditinstitut och betaltjänstleverantörer.

Med kreditinstitut avses kreditinstitut enligt lagen om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Begreppet kreditinstitut definieras i 1 kap. 5 § lagen om bank- och finansieringsrörelse som bank- och kreditmarknadsföretag. Med filial avses enligt samma lag ett avdelningskontor med självständig förvaltning.

Med betaltjänstleverantörer avses sådana betaltjänstleverantörer enligt lagen om betaltjänster. Enligt 1 kap. 3 § samma lag definieras betaltjänstleverantörer som sådana leverantörer som tillhandahåller betaltjänster och som bl.a. är kreditinstitut, utländska kreditinstitut inom EES och filialer till utländska kreditinstitut från länder utanför EES, betalningsinstitut och registrerade betaltjänstleverantörer.

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn.

Paragrafen innehåller ett normgivningsbemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela vissa föreskrifter

om uppgifts- och underrättelseskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Paragrafens *första stycke* innehåller ett bemyndigande som möjliggör föreskrifter om en uppgiftsskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv att lämna vissa uppgifter på begäran. Bemyndigandet möjliggör även föreskrifter om skyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv att på eget initiativ underrätta om vissa uppgifter.

Paragrafens *andra stycke* innehåller ett bemyndigande som möjliggör föreskrifter om en uppgiftsskyldighet för utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiveter för barn att lämna vissa uppgifter på begäran.

Överklagande

11 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I paragrafen regleras överklagande av beslut enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Av *första stycket* framgår att alla beslut som E-hälsomyndigheten fattar enligt lagen får överklagas och att besluten ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Vid överklagande av en förvaltningsrätts avgörande krävs enligt *andra stycket* prövningstillstånd för att målet ska prövas i kammarrätten.

13.2 Förslaget till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden enligt lagen (2025:000) om fritidskort och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register.

I paragrafen regleras lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 9.5.

Av paragrafens *första stycke* framgår att lagen är tillämplig vid behandling av personuppgifter i E-hälsomyndighetens verksamhet som avser ärenden om fritidskort. Definitioner av begreppen behandling och personuppgifter finns i artikel 4.1 och 4.2 i EU:s dataskyddsförordning.

I paragrafens *andra stycke* begränsas tillämpningsområdet till en viss typ av behandling av personuppgifter, nämligen då behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register. Manuell behandling som inte ingår i, eller kommer att ingå i, ett register faller således utanför lagens tillämpningsområde.

Bestämmelsen är utformad i nära anslutning till artikel 2.1 i EU:s dataskyddsförordning och bör tolkas på samma sätt som den bestämmelsen. En definition av register finns i artikel 4.6 i EU:s dataskyddsförordning.

Förhållandet till annan dataskyddsreglering

2 § Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

I paragrafen anges lagens förhållande till annan reglering. Övervägandena finns i avsnitt 9.6.

I paragrafens *första stycke* finns en upplysning om att lagen innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig i medlemsstaterna, men förutsätter och tillåter i vissa avseenden nationella bestämmelser som kompletterar förordningen, vilket bl.a. finns i denna lag.

Av paragrafens *andra stycke* framgår lagens förhållande till lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Den senare lagen är subsidiär i förhållande till denna lag, och gäller endast om denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen inte innehåller några avvikande bestämmelser.

Begränsning av rätten att göra invändningar

3 § Artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning om rätten att göra invändningar gäller inte vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

I paragrafen regleras begränsningar av rätten att göra invändningar. Övervägandena finns i avsnitt 9.7.

Undantaget omfattar rätten för den registrerade att när som helst, av skäl som hänför sig till hans eller hennes specifika situation, göra invändningar mot behandlingen av personuppgifter. Undantaget utgör en sådan begränsning i den nationella rätten som är tillåten enligt artikel 23 i EU:s dataskyddsförordning. Vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt lagen, eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till den, gäller därmed inte rätten enligt artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning att göra invändningar mot behandlingen.

Personuppgiftsansvar

4 § E-hälsomyndigheten är personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Paragrafen reglerar vilken myndighet som har personuppgiftsansvar enligt lagen. Övervägandena finns i avsnitt 9.8.

Av bestämmelsen framgår att E-hälsomyndigheten är personuppgiftsansvarig för personuppgiftsbehandling enligt lagen. En definition av begreppet personuppgiftsansvarig finns i artikel 4.7 i EU:s dataskyddsförordning. Av EU:s dataskyddsförordning följer vissa skyldigheter för

den som är personuppgiftsansvarig. Den personuppgiftsansvarige ansvarar bl.a. för att kunna visa att behandlingen av personuppgifter sker på ett korrekt sätt (se artikel 5.1 och 5.2), att se till att lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder genomförs (se artikel 24.1) och att den registrerade ersätts för skada som en rättsstridig behandling av personuppgifter har medfört (se artikel 82).

Ändamål med behandling av personuppgifter

5 § E-hälsomyndigheten får behandla personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort om det är nödvändigt för att

1. handlägga ärenden, eller
2. vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

I paragrafen anges de primära ändamålen för myndighetens behandling av personuppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 9.9.1.

Ändamålen återspeglar de behov av personuppgiftsbehandling som E-hälsomyndigheten har för att kunna utföra sina uppgifter. De primära ändamålen ger tillsammans med den sekundära ändamålsbestämmelsen i 6 § och bestämmelsen om finalitetsprincipen i 7 § en ram för vilken personuppgiftsbehandling som är tillåten.

Av paragrafen framgår att en grundläggande förutsättning för att en personuppgift ska vara tillåten att behandla är att den är nödvändig för att utföra en uppgift som myndigheten har. Nödvändighetskravet innebär inte att behandlingsåtgärden ska vara oundgänglig (se prop. 2017/18:105 s. 189). I kravet på nödvändighet ligger dock att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna (se prop. 2017/18:232 s. 117).

Enligt *första punkten* får E-hälsomyndigheten behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att myndigheten ska kunna utföra sin uppgift att handlägga ärenden om fritidskort. Ändamålet omfattar all den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att myndigheten ska kunna utföra denna uppgift. Som exempel på sådan behandling kan nämnas handläggning av ansökningar om fritidskort, inhämtning av uppgifter från andra myndigheter och administrativa åtgärder för att genomföra utbetalningar av fritidskort. Vidare kan myndigheten behöva lämna personuppgifter till utförare och betalningsförmedlande bank och andra finansföretag för att utbetalningen ska kunna verkställas. Myndigheten kan också behöva kontrollera inlämnade uppgifter, t.ex. uppgifter om bankkonto.

Av *andra punkten* framgår att E-hälsomyndigheten får behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att myndigheten ska kunna vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar. Ändamålet omfattar E-hälsomyndighetens dataanalyser och urval. Arbetet med dataanalyser och urval kan bestå i att analysera samband, mönster och avvikelser genom bearbetning av uppgifter i syfte att identifiera utbetalningar av fritidskort som kan vara felaktiga. I det arbetet kan informationsöverföring mellan E-hälsomyndigheten och andra myndigheter såsom Försäkringskassan behövas. Till exempel kan uppgifter komma att lämnas till E-hälsomyndigheten i

enlighet med lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Även behandling av sådana uppgifter ska omfattas av ändamålet.

6 § Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 5 § får behandlas av E-hälsomyndigheten även för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning.

Paragrafen innehåller en s.k. sekundär ändamålsbestämmelse om möjligheten att behandla personuppgifter för ändamål utöver de som anges i den primära ändamålsbestämmelsen. Övervägandena finns i avsnitt 9.9.2.

Av bestämmelsen följer att de uppgifter som behandlas för primära ändamål enligt 5 § även får behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning. Behandlingen förutsätter således att uppgifterna redan är föremål för behandling enligt 5 §. Bestämmelsen omfattar sådant uppgiftslämnande som sker på grund av att myndigheten ska lämna ut uppgifter i de fall då utlämnande inte kan ske med stöd av 5 §. Bestämmelsen omfattar även sådant uppgiftslämnande som sker med stöd av bestämmelser som medför att uppgifter får lämnas ut, t.ex. den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Bestämmelsen omfattar uppgiftslämnande till myndigheter och andra aktörer, t.ex. Polismyndigheten. Avgörande är att uppgiftslämnandet sker med stöd av lag eller förordning.

7 § Personuppgifter som behandlas enligt 5 eller 6 § får behandlas även för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål som uppgifterna samlades in för.

Paragrafen reglerar förutsättningarna för att behandla personuppgifter för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 9.10.

Bestämmelsen, som är ett uttryck för den s.k. finalitetsprincipen, är utformad i nära anslutning till artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning och bör tolkas på samma sätt. Det innebär bl.a. att behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1 i förordningen inte ska anses vara oförenlig med insamlingsändamålen. Det innebär också att de omständigheter som anges i artikel 6.4 a–e i förordningen ska beaktas vid bedömningen av om behandlingen är förenlig med insamlingsändamålen.

Känsliga personuppgifter

8 § Personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som avses i 5 och 6 §§.

Paragrafen reglerar hur känsliga personuppgifter får behandlas. Övervägandena finns i avsnitt 9.11.

Bestämmelsen innebär ett undantag från förbudet mot behandling av känsliga personuppgifter i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning. Bestämmelsen gäller i stället för den generella bestämmelsen i 3 kap. 3 § första stycket lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, som gäller där sektorsspecifik reglering saknas (se prop. 2017/18:105 s. 91).

De personuppgifter som myndigheten får behandla med stöd av bestämmelsen är sådana som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning, dvs. personuppgifter som avslöjar bl.a. etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och uppgifter om hälsa eller uppgifter om en persons sexualliv eller sexuella läggning.

Bestämmelsen omfattar inte behandling av uppgifter om en persons nationalitet, eftersom en sådan uppgift normalt sett inte ger upplysning om etniskt ursprung. Likaså faller som regel uppgifter om att en viss person närmast kommer från en viss världsdel eller ett visst land utanför bestämmelsens tillämpningsområde. Skulle en sådan uppgift i det enskilda fallet avslöja t.ex. etniskt ursprung faller den dock inom bestämmelsens tillämpningsområde (jfr prop. 2016/17:89 s. 142).

E-hälsomyndigheten får enligt bestämmelsen behandla känsliga personuppgifter om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen. Behandling av känsliga personuppgifter bör ofta kunna bedömas som nödvändig när uppgifterna krävs för att kunna handlägga ett ärende. Myndigheten har också i uppgift att vidta kontrollåtgärder genom att granska utbetalningar av fritidskort utifrån sådana uppgifter. Behandlingen måste dock alltid kunna motiveras. I kravet på nödvändighet ligger att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna eller i stället behandla andra typer av uppgifter.

9 § Sökningar får inte utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

Paragrafen reglerar under vilka förutsättningar sökningar avseende vissa kategorier av uppgifter får göras. Övervägandena finns i avsnitt 9.12.1.

I paragrafen finns ett förbud mot vissa sökningar. Sökbegränsningen omfattar alla tekniska åtgärder som innebär att uppgifter används för att strukturera eller systematisera information i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. Vad som avses med känsliga personuppgifter framgår av kommentaren till 8 §. Genom bestämmelsen förbjuds sökningar som görs för att få fram ett urval av personer som t.ex. har en viss politisk åsikt, religiös åskådning eller sexuell läggning. Däremot hindrar bestämmelsen inte sökningar som görs i något annat syfte än att identifiera ett urval av individer, t.ex. för att utöva tillsyn, ta fram verksamhetsstatistik för registervård eller för att söka efter ett namn.

Tillgång till personuppgifter

10 § Tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter enligt denna lag.

Tillgången till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

Paragrafen reglerar den interna tillgången till personuppgifter i E-hälsomyndighetens verksamhet som avser fritidskort. Övervägandena finns i avsnitt 9.12.1.

Av paragrafens *första stycke* följer att E-hälsomyndigheten är skyldig att se till att tillgången till personuppgifter begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter enligt lagen. Det är således vilka arbetsuppgifter den som tjänstgör vid E-hälsomyndigheten har, inom verksamhet som avser fritidskort, som ska vara styrande för vilka uppgifter som denne ska få tillgång till. Bestämmelsen är inte endast tillämplig vid nyanställning av en medarbetare, utan förutsätter att tillgången till personuppgifter följs upp och förändras efter hand som ändringar i den enskilde medarbetarens arbetsuppgifter ger anledning till.

Av *andra stycket* följer att E-hälsomyndigheten också är skyldig att se till att åtkomsten till personuppgifter kontrolleras. Åtkomsten ska också följas upp regelbundet. Det är i första hand upp till myndigheten att närmare bestämma formerna för detta, men det kan t.ex. ske genom loggar.

Tidsgräns för att behandla personuppgifter

11 § Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock som längst fem år efter utgången av det kalenderår då stöd i form av fritidskort senast lämnades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Första stycket hindrar inte att en behörig myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Paragrafen innehåller en huvudregel om tidsgräns för behandling av personuppgifter vid E-hälsomyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 9.13.

Paragrafens *första stycke* innebär en skyldighet för myndigheten att upphöra med behandlingen av personuppgifter så snart personuppgifterna inte längre behövs med hänsyn till det ändamål för vilket de behandlas. Detta innebär att personuppgifterna ska tas bort eller avidentifieras på ett sådant sätt att alla identifieringsmöjligheter försvinner. Bestämmelsen ställer krav på myndigheten att kunna motivera fortsatt behandling av personuppgifter, t.ex. inför en tillsynsmyndighet. Om uppgiften behandlas för flera olika ändamål, får den dock fortsätta att behandlas för de andra ändamålen om behovet av behandling kvarstår för dessa. Personuppgifterna får som längst behandlas fem år efter utgången av det kalenderår då fritidskort senast lämnades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Av paragrafens *andra stycke* framgår att bestämmelsen om längsta tid för behandling inte hindrar att personuppgifterna arkiveras av en behörig myndighet eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

13.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet

2 § Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, *E-hälsomyndigheten*, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, en kommun eller en arbetslöshetskassa ska lämna en uppgift som den förfogar över till en annan av dessa aktörer om uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

En uppgift som omfattas av sekretess ska dock inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Första stycket gäller inte i fråga om uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15–20 kap., 24 kap. 2 a och 8 §§, 25 kap. 1–8 §§, 26 kap. 1–6 §§, 29 kap. 1 och 2 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2 och 12 §§, 33 kap. 2 och 4 a §§, 36 kap. 3 §, 40 kap. 2 och 5 §§ samt 41–43 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I paragrafen regleras vilka aktörer som omfattas av lagens sekretessbrytande uppgiftsskyldighet. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

Paragrafen ändras på så sätt att E-hälsomyndigheten läggs till i uppräknningen av aktörer som ska lämna en uppgift som den förfogar över till övriga myndigheter som räknas upp i bestämmelsen, i syfte att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

3 § Skyldigheten att lämna en uppgift enligt 2 § gäller utbetalningar från välfärdssystemen av sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån) och sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, *E-hälsomyndigheten*, Försäkringskassan eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

I 2 § avses med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen sådana ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

I paragrafen regleras vilka utbetalningar som omfattas av uppgiftsskyldigheten enligt 2 §. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.1.

Paragrafen ändras på så sätt att utbetalningar av bidrag och ersättningar som E-hälsomyndigheten beslutar om enligt lag eller förordning läggs till i uppräknningen.

13.4 Förslaget till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000)

12 kap.

7 a § Beslut om användning av fritidskort för betalning får inte påverka beräkningen av försörjningsstöd enligt 7 § tredje stycket andra meningen.

Paragrafen är ny och anger ett undantag från beräkningen av riksnormen. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Paragrafen föreskriver att beslut om användning av fritidskort inte får påverka beräkningen av försörjningsstöd enligt 7 § tredje stycket andra meningen. Bestämmelsen innebär att socialnämnden inte kan hänvisa till beslut om användning om fritidskort för att motivera en sänkning av försörjningsstödet i förhållande till riksnormen i det enskilda fallet.

Sammanfattning av departementspromemorian

Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra

(Ds 2024:16)

I promemorian lämnas förslag på de regleringar som krävs för fritidskortet. Enligt förslaget i promemorian ska fritidskortet avse barn och unga i åldrarna 8–16 år och ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för vissa ledarledda fritidsaktiviteter som tillhandahålls av en godkänd utförare. Fritidskortet ska enligt förslaget lämnas årligen med olika belopp, dels ett allmänt fritidskort om 500 kronor per barn, dels ett särskilt fritidskort om 2 000 kronor per barn. Det särskilda fritidskortet föreslås lämnas till barn och unga i socioekonomiskt utsatta hushåll för att särskilt främja deras förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter. För att identifiera socioekonomiskt utsatta hushåll bedöms det i promemorian som lämpligt, utifrån både administrativa och kostnadsmässiga skäl, att målgruppen baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Det föreslås vidare att det är vårdnadshavaren som kan beviljas fritidskort och som därmed kan använda fritidskortet för betalning av vissa fritidsaktiviteter för barnet eller den unge. Ansökan om fritidskort och användning av fritidskort för betalning föreslås kunna göras genom en digital tjänst.

Vidare föreslås det att E-hälsomyndigheten ska ansvara för en digital tjänst för fritidskort och prövning av frågor om fritidskort, vilket bl.a. omfattar att handlägga ansökningar om fritidskort och genomföra utbetalningar. Därtill föreslås det att Försäkringskassan ska ansvara för ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn. Syftet med registret föreslås vara att samla utförare som kan omfattas av fritidskort, s.k. godkända utförare.

I promemorian föreslås lagändringarna träda i kraft den 1 oktober 2025. Förordningen om fritidskort föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025. Förordningen om register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn föreslås träda i kraft den 1 augusti 2025, förutom vissa bestämmelser som föreslås träda i kraft den 1 oktober 2025.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om fritidskort

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ett statligt stöd för vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter som tillhandahålls av utförare som är registrerade i ett register över vissa utförare av fritidsaktiviteter för barn (fritidskort).

Syftet med lagen är att främja barns förutsättningar att delta i sådana fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

2 § E-hälsomyndigheten prövar frågor om fritidskort.

Förutsättningar för stöd i form av fritidskort

3 § Stöd i form av fritidskort kan beviljas en av barnets vårdnadshavare som är bosatt i Sverige och som har barnet bosatt hos sig, från och med det år då barnet fyller 8 år till och med det år då barnet fyller 16 år.

4 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela ytterligare föreskrifter om förutsättningar för stöd i form av fritidskort.

Regeringen kan också med stöd av samma bestämmelse meddela föreskrifter om stödets storlek, förutsättningar för att använda fritidskortet för betalning och krav på utförare av fritidsaktiviteter för barn.

Ansökan

5 § Fritidskort beviljas efter ansökan.

Återbetalning och återkrav

6 § Den som har beviljats fritidskort är återbetalningsskyldig om denne har orsakat att stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp genom att lämna oriktiga uppgifter.

Detsamma gäller om stödet i annat fall har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som beviljats stödet har insett eller skäligen borde ha insett detta.

7 § En utförare som fritidskort har betalats ut till, är återbetalningsskyldig om stödet har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och utföraren har insett eller skäligen borde ha insett detta.

8 § E-hälsomyndigheten ska besluta att kräva tillbaka fritidskort om återbetalningsskyldighet föreligger enligt 6 eller 7 §. Bilaga 2

9 § Om det finns synnerliga skäl, får E-hälsomyndigheten besluta att helt eller delvis avstå från att kräva återbetalning.

Rätt att meddela föreskrifter

10 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för kreditinstitut och betaltjänstleverantörer att lämna sådana uppgifter som behövs för granskning av utbetalningar av fritidskort.

Med kreditinstitut avses sådana kreditinstitut som avses i lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse samt utländska kreditinstitut enligt samma lag om institutet har filial i Sverige. Med betaltjänstleverantörer avses sådana betaltjänstleverantörer som avses i 1 kap. 3 § lagen (2010:751) om betaltjänster.

11 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifts- och underrättelseskyldighet för Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv.

Överklagande

12 § Beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2025.

Förslag till lag om E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i ärenden om fritidskort

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpningsområde

1 § Denna lag gäller vid E-hälsomyndighetens behandling av personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort enligt lagen (2025:000) om fritidskort och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Lagen gäller endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register.

Förhållandet till annan dataskyddsreglering

2 § Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Begränsning av rätten att göra invändningar

3 § Artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning om rätten att göra invändningar gäller inte vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Personuppgiftsansvar

4 § E-hälsomyndigheten är personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Ändamål för behandling av personuppgifter

5 § E-hälsomyndigheten får behandla personuppgifter i verksamhet som avser ärenden om fritidskort om det är nödvändigt för att

1. handlägga ärenden, eller
2. vidta kontrollåtgärder som syftar till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

6 § Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i 5 § får behandlas av E-hälsomyndigheten även för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning. Bilaga 2

7 § Personuppgifter som behandlas enligt 5 eller 6 § får behandlas även för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Känsliga personuppgifter

8 § Personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som avses i 5 och 6 §§.

9 § Sökningar får inte utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

Tillgång till personuppgifter

10 § Tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter enligt denna lag.

Tillgången till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

Längsta tid som personuppgifter får behandlas

11 § Personuppgifter får inte behandlas under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen, dock som längst tre år efter utgången av det kalenderår då fritidskort senast beviljades i ärendet eller ansökan om fritidskort avslogs.

Första stycket hindrar inte att en behörig myndighet arkiverar och bevarar allmänna handlingar eller att arkivmaterial lämnas till en arkivmyndighet.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2025.

Förslag till lag (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet

Häri genom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, en kommun eller en arbetslöshetskassa ska lämna en uppgift som den förfogar över till en annan av dessa aktörer om uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Centrala studiestödsnämnden, *E-hälsomyndigheten*, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Kronofogdemyndigheten, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, en kommun eller en arbetslöshetskassa ska lämna en uppgift som den förfogar över till en annan av dessa aktörer om uppgiften behövs i den mottagande aktörens författningsreglerade verksamhet för att säkerställa korrekta beslutsunderlag för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

En uppgift som omfattas av sekretess ska dock inte lämnas ut om övervägande skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Första stycket gäller inte i fråga om uppgifter som omfattas av sekretess enligt 15–20 kap., 24 kap. 2 a och 8 §§, 25 kap. 1–8 §§, 26 kap. 1–6 §§, 29 kap. 1 och 2 §§, 31 kap. 1 § första stycket, 2 och 12 §§, 33 kap. 2 och 4 a §§, 36 kap. 3 §, 40 kap. 2 och 5 §§ samt 41–43 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

3 §

Skyldigheten att lämna en uppgift enligt 2 § gäller utbetalningar från välfärdssystemen av sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket,

Skyldigheten att lämna en uppgift enligt 2 § gäller utbetalningar från välfärdssystemen av sådana bidrag, ersättningar, pensioner och lån för personligt ändamål som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Centrala studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket,

Pensionsmyndigheten, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån) och sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

Pensionsmyndigheten, en kommun eller en arbetslöshetskassa och betalas ut till en enskild person (ekonomisk förmån) och sådana stöd, bidrag och ersättningar som enligt lag eller förordning beslutas av Arbetsförmedlingen, *E-hälsomyndigheten*, Försäkringskassan eller en kommun och avser en enskild person, men betalas ut till eller tillgodoräknas någon annan än den enskilde (ekonomiskt stöd).

I 2 § avses med felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen sådana ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd som har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2025.

Förslag till lag om ändring i socialtjänstlagen (2025:000)

Härigenom föreskrivs att det i socialtjänstlagen (2025:000) ska införas en ny paragraf, 12 kap. 7 a §, av följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremiss En Föreslagen lydelse
förebyggande socialtjänstlag – för
ökade rättigheter, skyldigheter och
möjligheter

12 kap.

7 a §

*Beslut om användning av fritids-
kort för betalning får inte påverka
beräkningen av försörjningsstöd
enligt 7 § tredje stycket andra
meningen.*

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2025.

Remissinstanser som kommit in med yttrande

Alvesta kommun, Arvika kommun, Barnombudsmannen, Bolagsverket, Brottsförebyggande rådet, Botkyrka kommun, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, E-hälsomyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, Falun kommun, Finansbolagens Förening, Finansinspektionen, Folkhälsomyndigheten, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Funktionsrätt Sverige, Försvarshögskolan, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Växjö, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Göteborgs tingsrätt, Halmstads kommun, Hudiksvalls kommun, Hässleholms kommun, Ideell kulturallians, Inspektionen för socialförsäkringen, Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Jönköpings kommun, Kalmar kommun, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Jönköping, Karlstad kommun, Kiruna kommun, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Landsrådet för Sveriges barn- och ungdomsorganisationer, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Malmö kommun, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för Kulturanalys, Myndigheten för stöd till trossamfund, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Naturvårdsverket, Norrköping kommun, Paraspport Sverige, Region Dalarna, Region Norrbotten, Region Skåne, Region Västerbotten, Region Västra Götaland, Polismyndigheten, Regelrådet, Riksdagens ombudsmän, Riksgäldskontoret, Skatteverket, Skövde kommun, Socialstyrelsen, Sparbankernas Riksförbund, Statens institutionsstyrelse, Statens kulturråd, Statskontoret, Stockholms kommun, Strömsunds kommun, Sundsvalls kommun, Svensk scenkonst, Svenska Bankföreningen, Svenskt Friluftsliv, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Kulturskoleråd, Sveriges Riksidrottsförbund, Sverok, Ung Teaterscen, Umeå kommun, Uppsala kommun, Utbetalningsmyndigheten, Vansbro kommun, Västerås kommun, Åklagarmyndigheten, Åmåls kommun och Örebro kommun.

Instanser utöver remisslistan som kommit in med yttrande

Amatörernas Riksförbund – ATR, Arbetets museum, Ax – Kulturorganisationer i samverkan, BirdLife Sverige, Danscentrum Sverige, Folkbildningsrådet, Folkets Hus och Parker, Friluftsförbundet, Frisk & Fri – Riksföreningen mot ätstörningar, Fryshuset, Förbundet Vi Unga, Föräldraalliansen Sverige, Junis, KFUM Sverige, Kulturskolorna i Västerbotten, Norrbottens kulturskoleråd, SBU – Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU), Scouterna, Skellefteå kommun, Studieförbunden, SUB – Riksförbundet för Subkultur, Sundsvalls

kommun, Svenska Båtunionen, Svenska Diabetesföreningen, Svenska Folkdansringen, Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund (SHR), Svenska Science Centers, Sveriges Sportfiske- & Fiskevårdsförbund, Sveriges Ungdomsråd, Synskadades Riksförbund – SRF, Region Värmland, Regional kulturskola Skåne, Riksförbundet Attention, Riksförbundet Sällsynta diagnoser, Riksförbundet Sveriges 4H, Kontaktnätet – Riksorganisationen för ideella kulturföreningar, Rädda Barnen, Majblommans Riksförbund, Musikarrangörer i Samverkan (MAIS), Nybro kommun, Ungdomens nykterhetsförbund (UNF), Västerbottens kulturskolor & Rörelsefrämjande organisation Bara Vanlig, Dans för hälsa, En Frisk Generation, Fritidsbanken Sverige, Hej främling och Right by Me.

Remissinstanser som inte kommit in med yttrande

Förbundet Aktiv Ungdom, Haparanda kommun, Järfälla kommun, Karlshamn kommun, Kramfors kommun, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, Nyköping kommun, Nätverket unga för tillgänglighet, Riksförbundet Sveriges museer, Statens servicecenter, Svenskt Näringsliv, Sveriges Schackförbund, Swedish FinTech Association.